

**OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK
DÜZEYLERİ İLE ANNE İLGİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Elif Öztürk

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren ...(...) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Elif

Soyadı: ÖZTÜRK

Bölümü: Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

İmza:

Teslim Tarihi : .../.../...

TEZİN

Türkçe Adı: Okul Öncesi Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Anne İlgi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı: Investigation of the Relationship Between the Levels of Psychological Resilience of Preschool Children and the Levels of Mother's Interests

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Elif ÖZTÜRK

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Elif ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Anne İlgili Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı tez çalışması jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Serap DEMİRİZ

(Okul Öncesi Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Doç. Dr. Müge ŞEN

(Okul Öncesi Eğitimi, Ankara Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN

(Okul Öncesi Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi:23/06/2022

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü.....

*Dr. Öğretim Üyesi Mümin TUFAN' a
ve Tüm Çocuklara...*

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisansüstü öğrenim süresince öğrencisi olmaktan onur duyduğum, kişiliğini ve akademik kimliğini kendime örnek edindiğim, engin bilgisi ve sabrı ile yoluma ışık tutan, güler yüzü ve pamuk kalpliliği ile yalnızca akademik gelişimim değil kişisel gelişimim yönünden de yetişmeme olanak sağlayan çok kıymetli olan ve bir sabah aramızdan ayrılan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mümin TUFAN'a sonsuz teşekkür ve minnet duygularımı sunuyor bu çalışmayı kendilerine ithaf ediyorum.

Lisans dönemimden bu yana eğitimim ve kişisel yolculuğumda güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen, akademik rehberliğini her zaman hissettiren, bana her konuda destek ve yardımcı olan, kişiliğini ve mesleki hayatını model aldığım, hayatıma paha biçilemez dokunuşuyla değerini tarif edemediğim sevgili hocam tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Serap DEMİRİZ hocama sonsuz saygı ve sevgi ile teşekkürlerimi sunarım.

Değerli katkılarından dolayı tez jüri üyeleri Prof. Dr. Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN'a ve Doç. Dr. Müge ŞEN'e en samimi duygularıyla teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın istatistiksel analizlerinde çok değerli yardımlarını benden esirgemeyen Dr. Ayşenur ERDEMİR'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Evlatları olmaktan büyük onur duyduğum, omzumda her zaman hissettiğim maddi ve manevi destekleri ve bana olan güvenleri için canım babam Ramazan ÖZTÜRK'e, koşulsuz sevgisiyle her an yaşam sevincimi arttıran canım annem Nefise ÖZTÜRK'e hayatımın en güzel şansı olan sevgili ablam Seda KEMER'e ve hayattaki duruşu ile yoluma her zaman ışık tutacağını bildiğim rahmetli anneannem Nazmiye ARSLANTAŞ'a gönülden sevgilerimi ve teşekkürlerimi iletiyorum.

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ İLE ANNE İLGİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Elif Öztürk

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2022

ÖZ

Bu araştırmanın amacı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile anne ilgi düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemek ve aralarında nasıl bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktır. Araştırma genel tarama modelindedir. Araştırmada veri toplamak amacıyla, “Kişisel Bilgi Formu”, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” ve “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi (ÇYAIÖ)” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde Çankırı ili Merkez ilçesi ve Çerkeş, Kurşunlu, Şabanözü ve Ilgaz ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ilköğretim okullarının anasınıflarına ve anaokullarına devam eden tipik gelişim gösteren 48-72 aylık 294 çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Elde edilen veriler SPSS paket programında analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde araştırmanın amacı kapsamında ölçekler ve alt boyutlarından elde edilen puanların belirlenen bağımsız değişkenlerin kategorilerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu bağlamda alt boyuta ait puan dağılımlarının ele alınan bağımsız değişkenin her bir kategorisinde normal

olması durumunda, kategori sayısı iki ise ilişkisiz örneklemeler için t testi, kategori sayısı ikiden fazla ise ANOVA analizi kullanılmıştır. Alt boyuta ait puan dağılımlarının ele alınan bağımsız değişkenin her bir kategorisinde normal olmaması durumunda, kategori sayısı iki ise ilişkisiz örneklemeler Mann Whitney U testi, kategori sayısı ikiden fazla ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; çalışmaya katılan çocukların cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve baba öğrenim durumu değişkenlerine göre sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği bazı alt boyutlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür ($p<0,05$). Çalışmaya katılan annelerin çocuklarına yönelik ilgileri; anne yaşı, anne öğrenim durumu, anne-çocuk birlikte geçirilen günlük zaman değişkenlerine göre çocuğa yönelik anne ilgisi ölçeği bazı alt boyutlarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür ($p<0,05$). Araştırmada ayrıca, sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeği atılganlık alt boyutu ile çocuğa yönelik anne ilgisi ölçeği davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Psikolojik Sağlamlık, Anne İlgisi

Sayfa Adedi: xv+121

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Serap DEMİRİZ

**INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE
LEVELS OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF PRESCHOOL
CHILDREN AND THE LEVELS OF MOTHER'S INTERESTS
(M.S Thesis)**

Elif Öztürk

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

JULY, 2022

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the psychological resilience levels of 48-72 month-old children attending pre-school education institutions and their mother's interest levels according to some variables and to reveal what kind of relationship there is between them. The research is in the general screening model. In order to collect data in the research, "Personal Information Form", "Social Emotional Well-Being and Psychological Resilience Scale for Preschool Children" (PERIK) and "Parental Involvement Scale-Mother Form" (CYAİÖ) were used. The study group of the research consists of 294 children aged 48-72 months and their mothers, who show typical development, attending the kindergartens and kindergartens of the official primary schools affiliated to the Ministry of National Education in the Central district of Çankırı province and Çerkeş, Kurşunlu, Şabanözü and Ilgaz districts in the 2020-2021 academic year. The obtained data were analyzed in the SPSS package program. In the analysis of the research data, it was examined whether the scores obtained from the scales and their sub-dimensions within the scope of the purpose

of the research showed statistically significant differences according to the categories of the determined independent variables. In this context, if the score distributions of the sub-dimension are normal in each category of the independent variable, t-test for unrelated samples is used if the number of categories is two, and ANOVA analysis is used if the number of categories is more than two. If the score distributions of the sub-dimension were not normal in each category of the independent variable, the unrelated samples Mann Whitney U test was used if the number of categories was two, and the Kruskal Wallis test was used if the number of categories was more than two. As a result of the research; It was observed that some sub-dimensions of the social emotional well-being and psychological resilience scale showed a statistically significant difference according to the variables of gender, number of siblings, birth order, mother and father educational status of the children participating in the study ($p<0,05$). Interests of mothers participating in the study towards their children; It was observed that some sub-dimensions of the mother interest scale showed a statistically significant difference according to the mother's age, mother's education level, and the daily time spent with mother-child ($p<0,05$). In the study, it was also concluded that there was a positive and significant relationship between the assertiveness sub-dimension of the social emotional well-being and resilience scale and the sub-dimension of interest in developing behavior of the mother's care scale for the child ($p<0,05$).

Key Words : Preschool Education, Psychological Resilience, Mother involvement

Number of Pages : xv+121

Supervisor: Serap DEMİRİZ, Ph. D.

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Önemi.....	5
Araştırmanın Amacı	7
Varsayımlar	8
Sınırlılıklar.....	8
Tanımlar	8
BÖLÜM II	10
KAVRAMSAL TEMELLER	10
Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim	10
Okul Öncesi Dönemde Duygusal Gelişim	11

Sosyal Duygusal İyi Oluş	12
Psikolojik Sağlamlık Kavramı ve Gelişimi	14
Risk Faktörü	17
Koruyucu Faktörler	19
Erken Çocuklukta Psikolojik Sağlamlık ve Gelişimi.....	24
Psikolojik Sağlamlık Gen-Çevre Etkileşimi	28
Çocuğa Yönelik Anne İlgisi.....	29
İlgili Araştırmalar	32
Erken Çocukluk Döneminde Psikolojik Sağlamlık İle İlgili Araştırmalar	32
Erken Çocukluk Döneminde Anne İlgisi Düzeyi İle İlgili Araştırmalar	42
BÖLÜM III	45
YÖNTEM.....	45
Araştırmanın Modeli	45
Evren ve Örneklem	45
Veri Toplama Araçları	48
Kişisel Bilgi Formu.....	48
Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK).....	49
Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği	50
Verilerin Toplanması.....	51
Verilerin Analizi.....	52
BÖLÜM IV.....	58
BULGULAR VE YORUM	58
Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerine İlişkin Bulgular	58
Çocuğa Yönelik Anne İlgisine İlişkin Bulgular	79

Okul Öncesi Dönem 48-72 Ay Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Anne İlgisi Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	89
BÖLÜM V	92
SONUÇ VE ÖNERİLER	92
Sonuçlar	92
Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyine İlişkin Sonuçlar	92
Çocuğa Yönelik Anne İlgisine İlişkin Sonuçlar	93
Okul Öncesi Dönem 48-72 Ay Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Anne İlgisi Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Sonuçlar	94
Öneriler	95
Uygulamaya Yönelik Öneriler	95
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	97
KAYNAKLAR.....	99
EKLER	115
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	116
Ek 2.Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Kullanım izni	118
Ek 3.Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Kullanım İzni	119
Ek 4. Gazi Üniversitesi Etik Kurul İzin Belgesi	120
Ek 5. Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzin Belgesi	121

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. İçsel ve Dışsal Risk Faktörleri.....	19
Tablo 2. Bireysel, Aile ve Toplumsal Düzeyde Korucuyu Faktörler	24
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımlar	46
Tablo 4. PERİK Alt Boyutları İçin Betimsel İstatistikler	59
Tablo 5. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	61
Tablo 6. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Yaşa Göre Karşılaştırılması	64
Tablo 7. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılması	65
Tablo 8. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Doğum Sırasına Göre Karşılaştırılması	67
Tablo 9. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Yaşına Göre Karşılaştırılması	69
Tablo 10. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Baba Yaşına Göre Karşılaştırılması	70
Tablo 11. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	72
Tablo 12. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	75

Tablo 13. Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	78
Tablo 14. ÇYAIÖ Alt Boyutları ve Toplam Puanı İçin Betimsel İstatistikler	79
Tablo 15. Katılımcıların ÇYAIÖ Toplamı ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Yaşına Göre Karşılaştırılması	81
Tablo 16. Katılımcıların ÇYAIÖ Toplamı ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	83
Tablo 17. Katılımcıların ÇYAIÖ Toplamı ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması	85
Tablo 18. Katılımcıların ÇYAIÖ Toplamı ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne-Çocuk Birlikte Geçirilen Günlük Zamana Göre Karşılaştırılması	87
Tablo 19. PERİK Alt Boyut Puanları İle ÇYAIÖ Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	90

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	Millî Eğitim Müdürlüğü
PERİK	Positive Entwicklung und Resilienz im Kindergartenalltag
ÇYAIÖ	Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeğı
SPSS	Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Paket Programı
WHO	World Health Organization

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu

İnsan, psiko-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Birey, doğumdan başlayarak tüm yaşamı boyunca çevresine uyum sağlama çabası içinde bir gelişim göstermektedir (Yavuzer, 2019). Yaşam boyu gelişmesine rağmen, okul öncesi dönemde büyük ölçüde şekillenen sosyal ve duygusal gelişim alanı üzerinde ailenin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Aile çocuğun ilk sosyal çevresidir. Birey yaşamı öğrenirken, ilk bilgilerini ve algılarını ailesinden özellikle de annesinden alır. Anne, çocuğun ilk öğreticisidir, onun aracılığı ile çocuk dünyayı kavramaya çalışır. Anne, çocuğun yol göstericisi ve ona ışık tutandır. Bunu da karşılık beklemeden doğal sevgisiyle yapar. Annenin çocuğun üzerinde olan büyük etkisi de buradan kaynaklanır (Çiftçi, 1991). Anne ile çocuk arasında kurulan sağlıklı iletişim, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesini sağlar. Çocukta sosyal ilişkilerin gelişmesinde anne çocuk diyalogunun önemli etkisi vardır. Yapılan araştırmalar, çocuğun bu yıllarda kazandığı davranışların önemli bir kısmının, yetişkinlikteki kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır (Kandır & Alpan, 2008). Erken çocukluk dönemi, çocukların kendilerini, birbirlerini ve dünyalarını ne kadar iyi gördüklerine zemin hazırlar. Ebeveynler ve çocuklar arasında paylaşılan olumlu duygusal deneyimler, bebeklerde ve küçük çocuklarda sosyal ve duygusal iyi oluşun gelişimi için yapı taşları görevi görür (Bagdi & Vacca, 2005). Küçük yaşlarda aile,

çocuğun sosyal duygusal iyi oluşu üzerinde en önemli etkiye sahip olan alandır (Hamilton & Redmond, 2010). Çocukları ile yeterince ilgilenmeyen anne babalar aslında onlara varlık olarak “yoksun” ya da “değersizsin” türünden mesajlar vermektedir. Bu mesajlar onların duygusal dünyalarını zedeleyen bir unsurdur. Kendileri ile ilgilenilmeyecek kadar değersiz olduklarını düşünen çocukların duygu durumları sağlıklı olamayacak ve işlevsel bir sosyal gelişim gösteremeyeceklerdir (Demircioğlu, 2019).

Sosyal duygusal iyi oluş, bir kişinin kendisi ve başkaları hakkında düşünme ve hissetme biçimini ifade eder. Doyurucu bir yaşam sürerken günlük zorluklara uyum sağlamayı ve bunlarla başa çıkmayı içerir. Dolayısıyla, çocukların davranışsal ve duygusal güçlerinin yanı sıra zorluklara nasıl tepki verdiklerine de vurgu yapılmaktadır. Ayrıca hem çocuğun bireysel özelliklerini hem de aileler, okullar ve topluluklar gibi ortamların özelliklerini içerir (Australian Institute of Health and Welfare, 2012). Sağlıklı bir sosyal duygusal iyi oluş duygusu, psikolojik sağlamlığın gelişmesine yol açar ve böylece çocukların yaşamlarındaki sevinçli ve üzücü olayları etkili bir şekilde yorumlama, deneyimleme, yönetme ve bunlarla baş etme becerisini destekler (Bagdi & Vacca, 2005, s.147).

Psikolojik sağlamlık kavramı Latince’de “resilire” kelimesine karşılık gelmekte olup, “sıkılmış, eğilen ya da formsuz olan şeyin geri eski haline gelmesi” olarak tanımlanmaktadır (Hanewald, 2011). İngilizce alanyazında ise “resilient” çabuk iyileşen, kendini çabuk toparlayan, güçlükleri yenme yeteneği olan kişi, bir kişilik özelliği olarak da “resilience” çabuk iyileşme gücü, zorlukları yenme gücü kavramı kullanılmaktadır (Öğülmüş, 2001).

“Resilience” kavramı, çeşitli akademik disiplinlerde ise, genellikle dayanıklılık, esneklik, uyum sağlayabilme, toparlanabilme ve eski haline dönebilme gibi anlamları karşılamak için kullanılmaktadır (Gerçek & Börekçi, 2019).

“Resilience” kavramı, çeşitli akademik disiplinlerde ise, genellikle dayanıklılık, esneklik, uyum sağlayabilme, toparlanabilme ve eski haline dönebilme gibi anlamları karşılamak

için kullanılmaktadır (Gerçek & Börekçi, 2019). Bu araştırma kapsamında ise, bu olgu hep “psikolojik sağlık” kavramı anlamında kullanılacaktır.

Resnick ve Taliaferro (2011)’e göre psikolojik sağlık kavramının insan gelişimine ilişkin araştırmaların başlaması, 1960’lara dayanmaktadır. Bilim insanları tarafından ruh sağlığını anlama, önleme ve tedavi etme arzusuyla bu kavram araştırılmış ve araştırmacılar tarafından incelenen düşük sosyoekonomik, ailesel psikopatoloji, uyumsuzluk riski altındaki tehlikeler ve kayıp gibi durumlarda gözlemlenen çocuklar ve gençlerin bu psikopatolojik olgulardan etkilenmeden gelişimsel özellikler gösterdikleri fark edilmiş, yüksek riskli çocukların psikolojik sağlamlığında aile işlevinin ve bakım verme kalitesinin merkezi roller oynadığı belirtilmiştir (Masten & Coatsworth, 1998).

Risk ile karşılaşan çocukları ve bu çocukların zorlu yaşam koşullarında edindiği durumları konu eden araştırmalarda odaklanılan sorular arasında, bazı çocukların zorlu yaşam koşulları olmasına rağmen nasıl güçlü kaldığı ve bu çocukların hayatta kalmalarını sağlayan unsurun ne olduğu yer almaktadır (Alvord & Grados, 2005; Engle, Castle & Menon, 1996; Greene, 2002; Howard, Dryden & Johnson, 1999). Psikolojik sağlık araştırmaları, insanların aynı deneyimlere verdikleri tepkilerdeki muazzam bireysel farklılığın farkına varılmasıyla başlamış ve bu farklılığın altında yatan mekanizmaların anlaşılmasının nedensel süreçlere ışık tutacağı varsayımıyla sonuçları dikkate alınıp bu yolla hem önleme hem de tedavi açısından müdahale stratejileri için çıkarımlara ulaşılmıştır (Rutter, 2006).

Psikolojik sağlık bireysel bir özellik olmaktan çok öğrenilebilen ve geliştirilebilen bir davranış biçimi olarak ele alındığı için kalıcı bir özellik olarak görülmemektedir. Psikolojik açıdan sağlam olarak değerlendirilen bireyler belirli bir süre sonra psikolojik açıdan sağlamlıklarını yitirebilirler (Afifi & MacMillan, 2011; Condly, 2006; Malhi, 2012; Özbey, 2019; Rutter, 2006; Waller, 2001).

Masten (2001) psikolojik sağlamlığı olan bireyleri, adaptasyon veya gelişmeye yönelik ciddi tehditlerin ortaya çıktığı durumlarda bile iyi sonuçlarla karakterize edilen bir

fenomen sınıfı olarak tanımlamaktadır. Psikolojik sağamlık üzerine yapılan araştırmalar, bu iyi sonuçlara neden olan süreçleri anlamayı amaçlamaktadır. Psikolojik sağamlık, iki ana yargı türü gerektiren bağlamsal ve çıkarımsal bir yapıdır. Bağlamsal yapı, risk ve tehditleri; çıkarımsal yapı ise bu tehditlere karşı kişinin üstesinden gelebilme durumunu ifade eder. Kısacası bireyin psikolojik sağlam olması için bir riskin varlığı ve riske rağmen uyum göstermiş olması gerekmektedir. Başka bir deyişle; psikolojik sağamlığın ortaya çıkabilmesi için bireyin bir risk ya da zorluğa maruz kalması ve bu sürecin sonunda, duruma uyum sağlayarak mevcut tüm olumsuz koşullara rağmen yaşamının farklı alanlarında başarı elde etmesi gerekmektedir (Gizir, 2007).

Psikolojik sağamlık, “mutlaka sağlıklı bir uyum gösterme ile ilişkili olan ve uyum sürecine katkı sağlayan koruyucu faktörlerin (rneğin; olumlu ebeveyn, olumlu ocuk ilişkileri) var olan risk faktörleri (saldırıcılık, erken başlangıçlı madde kullanımı) ile belirgin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bir olgu” olarak tanımlanmaktadır (Windle, 1999, s.163).

Psikolojik sağamlığın gelişmesini destekleyen koruyucu etmenler olumsuz veya istenmeyen sonuçlar ortaya çıkması ihtimalini azaltarak psikolojik sağamlığı güçlendiren ve ebeveynlerin becerilerini, yeteneklerini içeren koşul veya davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Murry & Brody, 1999).

Psikolojik sağamlık için koruyucu faktörün var olması gerektiği varsayımından hareketle; koruyucu faktörün en güçlü ve en tutarlı belirleyicilerinden birisi ebeveyn desteği olduğu söylenbilir (Atwool, 2006; Brooks, 2006; Deater-Deckard, Ivy & Smith, 2005; Masten & Reed, 2002; Newland, 2014; zbey, 2019). Çocukları korumaya yönelik bu ilgi ve şefkat özelliğinin inanılmaz gücü açıktır (Benard, 1991, s. 10). Bireyin kişiliğinden çok, koruyucu faktörlere sahip olması psikolojik sağamlığı desteklemektedir. Ailesinden ve aile dışından gördüğü destek de buna dhildir. Özellikle ocukluk çağında aileden görülen ilgi ve sevgi bireyin gelecekteki yaşantısını etkilemektedir (Kavi & Karakale, 2018). Sevildiğini ve ilgi

gördüğünü hissetmek mağdur edilen çocuğa, zorluklar karşısında yardımcı olacak güç, iyimserlik ve maneviyat duygusunu verir. Ailede, komşuda ya da içinde bulunduğu toplumda güvenilir birinin bulunması iyileşmeyi, başa çıkmayı ve psikolojik sağlamlığı teşvik eder (Thomlison'dan aktaran Onat, 2010).

Bireyin psikolojik, sosyal gelişimi ve kişilik özelliklerinin temellerinin atıldığı 0-6 yaş arasındaki çocuklar için ebeveynle olumlu ilişkinin önemi tartışmasızdır (Öngider, 2013). Annenin çocuğuna olan tutumu, onun tüm yaşamını etkilemektedir. Çocuğun annesiyle kuracağı ilişki, onun yaşamı boyunca kuracağı insan ilişkilerinin temelini oluşturur. Bu nedenle psikologlar çocuğun aile içinde geçen sıfır ile altı yaş aralığı üzerinde durmaktadırlar (Çiftçi, 1991). Bu bağlamda çocuklarda sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlığın, anne ilgisinin güçlü bir öngörücüsü olduğu düşünülerek bu çalışmada çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin, annelerinin ilgi düzeyi ile nasıl bir ilişkisinin olduğuna duyulan merak böyle bir çalışma yapılmasına yol gösterici olmuştur.

Araştırmanın Önemi

Erken çocukluğun 0-6 yaşlar arasındaki süreci kapsayan okul öncesi yılları; kişiliğin oluşması ve şekillenmesi, temel bilgi ve becerilerin kazandırılması ve çocuğun bilişsel, fiziksel, dil, duygusal ve sosyal yönden önemli ilerleme kaydettiği bir dönem olması nedeniyle, yaşamın en kritik dönemlerinden biridir (Aktan & Önder, 2018). Psikolojik sağlamlık; çocukların büyürken karşılaştıkları sosyal, duygusal, gelişimsel, ekonomik ve çevresel zorlukların üstesinden gelme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Goldstein & Brooks, 2005, s.3). Psikolojik sağlamlık; erken çocukluk döneminde çocuğun zihinsel/ruhsal yapısını şekillendiren en önemli faktör olarak düşünülmektedir (Abed, Pakdaman, Heidari & Tahmassian'dan aktaran Atan, 2020). Yaşamın temelini oluşturan erken çocukluk döneminde, özellikle sosyal duygusal gelişiminde, çocuğun en yakın çevresini oluşturan ailesinin rolü büyüktür. Aile, çocuğun gerek kişiliğinin gelişimi,

gerekse ruh ve beden sağlığı açısından büyük bir önem taşıtmaktadır (Yavuzer, 2019). Condly (2006) ailenin çocuklarda psikolojik sağlamlığın gelişimindeki rolünün yaşamın erken dönemlerinde en önemli faktör olduğunu belirtir. İlgili ve duyarlı bir aile, çocuğun herhangi bir bağlamda sağlıklı büyümesini ve gelişmesini teşvik eden çok güçlü bir varlıktır. Ebeveynler,  ocuğun gelişimi için koruyucu bir faktördür. Kalıcı uyumun sağlanması iyi aile ilişkilerine dayanır (Wright & Masten, 2005).

Psikolojik sağlamlığın koruyucu faktörlerinden biri olan annenin ilgi düzeyi, çocuğun fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı büyümesini etkilediğinden ve annenin çocukla ilişkisi, etkileşimi okul öncesi dönemde gelişimin yoğun olmasından dolayı kritik bir rol oynanabilirliğinden araştırmanın temelini oluşurmaktadır. Bu araştırmanın çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile anne ilgisi üzerine düşünme ve tartışma imk nı sağlayacağı öngörülmektedir.

Ulusal çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlık ile ilgili akademik araştırmalar sınırlıdır.  nder ve Gülay Ogelman (2011) okul öncesi çocuklar için ego sağlamlık  leğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmışlardır. Erdem (2017)  alışmasında okul öncesi eğitime devam eden 4-5 yaşındaki çocukların yılmazlık özellikleri ve yılmazlığı destekleyici faktörleri incelemiştir. Balaban Dağal ve Bayındır (2018) okul öncesi çocukların ego sağlamlık düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemişlerdir. Uslu (2019) 48-72 ay çocukların yılmazlıkları ile sosyal değerler kazanımları ve ailelerin yılmazlıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Topcu (2019), okul öncesi dönem resimli  ocuk kitaplarını psikolojik sağlamlık açısından incelemiştir. Yurt içinde, çocukların psikolojik sağlamlık düzeyi ile anne ilgi düzeyinin ne derece ilişkili olduğunu ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan çalışmanın sonuçlarının bir ilk olacağı ve alan yazına bu anlamda ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Çankırı il merkezi ve Çerkeş, Ilgaz, Kurşunlu ve Şabanözü ilçelerindeki anasınıfı ve anaokullarına devam eden 48-72 ay çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile anne ilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Araştırmaya katılan okul öncesi dönem 48-72 ay çocukların psikolojik sağlamlıkları hangi düzeydedir?
2. Araştırmaya katılan okul öncesi dönem 48-72 ay çocukların psikolojik sağlamlıkları;
 - a. Cinsiyetine,
 - b. Yaşına,
 - c. Kardeş sayısına,
 - d. Doğum sırasına,
 - e. Anne ve babanın yaşına,
 - f. Anne ve babanın öğrenim durumuna,
 - g. Annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Araştırmaya katılan annelerin çocuklarına yönelik ilgisi hangi düzeydedir?
4. Okul öncesi dönem 48-72 ay çocuklarına yönelik anne ilgi düzeyi;
 - a. Annenin yaşı,
 - b. Anne öğrenim durumu,
 - c. Annenin çalışma durumu,

- d. Anne çocuk birlikte geçirilen günlük zaman (oyun, kitap okuma, etkinlik yapma vb.) süresi gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Okul öncesi dönem 48-72 ay çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile annelerinin ilgi düzeyleri arasında ilişki nasıldır?

Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ve annelerin kendilerine yöneltilen soruları tarafsız ve objektif olarak cevapladıkları,
2. Kullanılan ölçme araçlarının belirlenen amaçlara ulaşmada yeterli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Çankırı il merkezi ve Ilgaz, Çerkeş, Şabanözü ve Kurşunlu ilçelerinde yaşayan MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 ay çocuklar ile bu çocukların anneleri ve öğretmenlerinin çocuklara ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.
2. Araştırma “Kişisel Bilgi Formu”, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” ve “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği” nden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Sosyal Duygusal İyi Oluş: Sosyal ve duygusal iyi oluş, bir kişinin kendisi ve başkaları hakkında düşünme ve hissetme biçimini ifade eder. Doyurucu bir yaşam sürerken günlük

zorluklara uyum sağlamayı ve bunlarla başa çıkmayı içerir (Australian Institute of Health and Welfare, 2012).

Psikolojik Sağlamlık: Kişinin gelişimine ve uyumuna yönelik ciddi risklere maruz kalmasına rağmen iyi sonuçların ortaya çıktığının görülmesidir (Masten, 2001, s.228).

Anne İlgisi: Annelerin sosyalleştirme ve çocuk yetiştirme süreçlerinde çocuklarına destekleyici ve yardım eden tutum ve davranışlar göstermesi ve onların eğitimsel süreçlerine ve deneyimlerine katılması olarak gerçekleşmektedir (Şengönül, 2019).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL TEMELLER

Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim

Aile, çocuğun yaşamındaki en etkili sosyalleştirme kurumudur ve okul öncesi dönem taklit eğiliminin en yüksek olduğu evre olarak görülmektedir (Yavuzer, 2019). Sosyal gelişim, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olarak sorumluluklarını yerine getirme, yaşlılarıyla ve diğer insanlarla gerekli ilişkiyi kurabilme, aile ve toplumun kurallarına örf ve adetlerine uygun davranmayı içerir (Cirhinlioğlu, 2020, s.121). Sosyal gelişim, bebeklik çağından yetişkinlik dönemine geçmesiyle sonuçlanan bir öğrenme ve öğretme işlemidir. İnsan yaşamının belki de en büyük başarısını, toplumsal beklentilere uygunluk gösteren, sağlam ve dengeli bir sosyalleşmeye kavuşmasından bahsetmektedir. Sosyal gelişme; diğer insanları anlamak, uyum göstermek ve bireyin çevresindeki norm ve değerlere uygun davranış biçimlerini kabul etmesi anlamına da gelir. (Yavuzer, 2019, s. 43).

İnsanlar doğdukları andan itibaren sosyal bir yaşama başlarlar. Çocuğun içinde bulunduğu toplumun inançlarını, tutumlarını ve kendisinden beklediği davranışları öğrenmesine “sosyalleşme” denir (Bayhan & Artan, 2012, s. 237). 4-6 yaş dönemi içerisinde çocuğun sosyalleşmesi, anne babanın ona sunduğu sosyal çevre ile yakından ilgilidir (Demircioğlu, 2019, s. 189).

İlk çocukluk evresini kapsayan 2,5 yaş “Serkeşlik evresi” diye de nitelendirilebilen bu dönemde çocuk; dengesiz, olumsuz, kararsız, inatçı ve isyankârdır. Bu evrede oluşan saplantılar ve ruhsal bunalımlar, ileriki yıllarda inatçılık ve direnç belirtileri şekline

dönüşmektedir. 3-4 yaşlarında ise çocuk grup halinde oynamaya, oynamak istediklerini seçmeye ve oynarken birbirlerini seyretmeye ve konuşmaya başlarlar. İlk çocukluk evresinin düğüm noktasını, aile ve çocuk için “altın yaş” olarak nitelendirilen 5 yaş oluşturur. 5 yaş çocuğu, çevresine karşı dostça bir yaklaşım içerisinde olup daha bilgili ve olgun bir bireydir. En belirgin özellikleri arasında, yeterli ve dengeli oluşu ile birlikte yaşadığı kültür çevresine uyum göstermesi ve bunu başarılı bir kontrolle gerçekleştirmesi gelmektedir (Yavuzer, 2019).

Okul Öncesi Dönemde Duygusal Gelişim

Normal gelişim gösteren tüm insanlar aynı temel duygulara sahiptir (Arslan, 2009; Bayhan & Artan, 2012). Duygular zamanla oluşur ve kazanılır (Yavuzer, 2019). Duygular, değişik durumlar ve deneyimlere tepki olarak ortaya çıkar ve her insan belli bir durum karşısında farklı şeyler hissedebilir ve tepkisini farklı bir şekilde ortaya koyabilir (Bayhan & Artan, 2012, s. 217). Southam-Gerow (2014) duyguyu “insanın deneyimlerinin duyuşsal yönlerini; biyolojik, psikolojik ve çevresel etkenlerin olduğu etkileşimleri içerir” şeklinde tanımlamıştır. Duygusal gelişim, çocuğun kişisel ve çevresel etkenlerin etkisiyle gösterdiği mutluluk, haz vb. ya da sıkıntı, korku vb. durumların görülmesi ve yaşanması sürecidir (Cirhinlioğlu, 2020).

Çocuklar iki yaşından itibaren suçluluk, utanma, kıskançlık ve gurur gibi özbiş duyguları göstermeye başlar (Crowley, 2020). İki yaştan sonra çocuklar dil gelişimlerindeki ilerlemelerin de etkisiyle duygularını daha kolay ifade ederler (Bayhan & Artan, 2012). Dört ve beş yaşındayken karşısındakinin duygularının nedenini de tahmin edebilirler. Diğer insanların duygularına karşı oldukça duyarlıdırlar. Başkalarının mutsuz, üzgün vb. olduğunu anlar ve ilgi gösterirler (Cirhinlioğlu, 2020).

Sosyal Duygusal İyi Oluş

Sosyal duygusal iyi oluş; davranışları, duyguları, amaçları ve kişisel güçlü yönleri içeren bir kavram olarak ifade edilmektedir (Hamilton & Redmond, 2010). Dünya Sağlık Örgütü sağlığı: “Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir.” olarak tanımlanmıştır (WHO, 2006). İnsanların iyi oluş durumunu açıklamak için iki farklı bakış açısı vardır. İlk bakış açısı iyi oluş; memnuniyet(hedonik), zevk veya mutluluk olarak tanımlar. İkinci bakış açısı ise, insanın potansiyelini gerçekleştirme (eudaimonism) ile ilgili olduğudur (Ryan & Deci, 2001, s.143). İnsanın iyilik durumunu karşılayan çok fazla sayıda sözcüğün ve kavramın olduğu bilinmektedir. Sağlığın tanımında vurgulanan iyilik hali kavramı iyi oluş, öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş, yaşam doyumu, yaşam kalitesi, olumlu ve olumsuz duygulanım gibi anlamları birbiriyle tamamen aynı olmamakla beraber büyük oranda ilişkili olan kavramları da içinde bulundurmaktadır. Çünkü bu kavramların hepsi bireyin olumlu işlevselliği ve iyi oluşunu sağlayan koşullarla ilgilidir (Özen, 2010).

Çocukların iyi oluşları; mutluluk, bedenlen iyilik hali ve başarılı sosyal işlevselliğin bir bütünü olarak ifade edilmektedir (Mayr & Ulich, 1999). Sosyal ve duygusal iyi oluş, bir kişinin kendisi ve başkaları hakkında düşünme ve hissetme biçimini ifade eder. Doyurucu bir yaşam sürerken günlük zorluklara uyum sağlamayı ve bunlarla başa çıkmayı içerir. Dolayısıyla, çocukların davranışsal ve duygusal güçlerinin yanı sıra zorluklara nasıl tepki verdiklerine de vurgu yapılmaktadır. Ayrıca hem çocuğun bireysel özelliklerini hem de aileler, okullar ve topluluklar gibi ortamların özelliklerini içerir (Australian Institute of Health and Welfare, 2012).

Hamilton ve Redmond (2010), uygulamalı araştırmada sosyal ve duygusal iyi oluşun birbirine bağlı iki boyut olarak kavramsallaştırılmasını önermektedir: Bireysel boyut; kişilerarası ve sosyal özelliklerden oluşur. Çevresel boyut; aile, okul ve topluluk gibi üç alandan oluşur. Bu görüşü, hem bireysel özellikleri; iyi entelektüel yetenek, olumlu mizaç, yüksek öz-yeterlik hem de bağlamsal özellikleri; ebeveyn ile sevgi dolu ilişki, etkili

ebeveynlik, toplum yanlısı örgütlerle bağlantı, yüksek kaliteli okula erişim gibi özellikler psikolojik sağlamlığa katkıda bulunur ve psikolojik sağlamlık modelleriyle tutarlıdır (Bernard, Stephanou & Urbach, 2007, s.15). Bu kavramsallaştırma yaklaşımı Urie Bronfenbrenner (1979)'ın ekolojik gelişim modeli ile tutarlıdır. Urie Bronfenbrenner'in ekolojik gelişim modeli, insan gelişiminin “aktif, gelişen biyopsikolojik bir insan organizması ile yakın dış ortamındaki kişiler, nesneler ve semboller arasındaki etkileşim” yoluyla gerçekleştiğini öne sürmektedir (Bronfenbrenner & Morris, 2006, s. 797). Ekolojik model, bir çocuğun sosyal ve duygusal iyi oluşun hem yakın hem de uzak çevrelerden nasıl etkilendiğini anlamak için bir temel sağlar (Australian Institute of Health and Welfare, 2012).

Çocuğun ekolojik çevresi, bir dizi iç içe geçmiş çevresel etki yapısından oluşur. Çocukların birincil etkileşim kaynağı “mikrosistem” esas olarak aileleridir, ancak yaş aldıkça okul ve arkadaşlık grupları ve aralarındaki bağlantılar “mesosistem” daha önemli hale gelir. Mesosistem; kişinin yaşamındaki sistemlerin kesişimidir. Bir sonraki yapı, çocuğun ve ailesinin yaşadığı sosyal bağlamı ve koşulları ifade eden, ebeveynlerin sosyal ağlarını ve çalışma yerlerini, daha geniş topluluğu ve çocuk üzerinde daha dolaylı bir etkiye sahip olan hizmetleri içeren “ekzosistem” dir. Son olarak “makrosistem” sosyal normlar, değerler ve ekonomik koşullar da dahil olmak üzere daha geniş bir toplumu ifade eder. Bu yapılar dinamiktir ve zaman içinde değişir (Hamilton & Redmond, 2010).

Olumlu bir sosyal ve duygusal iyilik hali olan çocuklar ve gençlerin, çocukluk ve ergenlik döneminde gerekli olan fiziksel, entelektüel ve sosyal değişiklikleri başarıyla karşılama olasılığı daha yüksektir (Bernard vd., 2007).

Bir biyo-psikososyal varlık olarak insan, doğuştan iyi olma özelliği ile dünyaya geldiği andan itibaren, kendini düzenlemeye ve böylece dengesini bulmaya çalışır (Buluş & Samur, 2017). Duygusal gelişim, sosyal gelişimin temelini oluşturmaktadır. Duygusal gelişim biyolojik temelli olmakla birlikte, olgunlaşma ve öğrenme sonucu oluşmaktadır. Öğrenme için ise sosyal etkileşim şarttır. Bu bağlamda duygusal gelişim, sosyal gelişimin

temelini oluştururken, duygusal ve sosyal gelişim birbiriyle etkileşim içinde olan iki gelişim alanıdır. Bedensel ve bilişsel gelişime paralel olarak biçimlenen duygusal yapı, zaman içinde duygusal dengeyi oluşturacak şekilde olgunlaşır. Çocuğun duygusal dengesinin gelişmesi, benlik kavramını büyük ölçüde etkiler. Bu bakımdan sağlıklı bir duygusal gelişim, sağlıklı bir kişilik ve sosyal gelişimin temelidir (Demircioğlu, 2019).

Okul öncesi dönem, çocuğun diğer gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal-duygusal gelişim alanında iletişim, sosyal etkileşim, dil becerileri ve benlik saygısı oluşturma açısından kritik dönem olarak değerlendirmektedir. Özellikle okul öncesi dönemde, sosyal ve duygusal gelişim, çocuğun sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmesi ve çevresiyle olumlu bir etkileşim kurabilmesinde kritik bir rol oynanabilirliği açısından okul öncesi yıllarda yaşanan durumların çocukların psiko-sosyal gelişimi üzerinde inanılmaz bir etkiye sahip olduğu söylenebilir (Ceylan & Ömeroğlu, 2012; Çiftçi & Balat, 2018; Demircioğlu, 2017; Kandır & Alpan, 2008). Çocuğun içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi ve sosyalleşebilmesi için, başkalarıyla sağlıklı etkileşimler sergileme, çeşitli duyguları ifade etme, sosyal duygusal tepkilerini düzenleme, empati gösterme, başkalarıyla yakın ilişkiler kurma, bağımsızlık gösterme, olumlu benlik imajı sergileme, paylaşma ve işbirliği yapma gibi sosyal-duygusal becerilere sahip olmaları gerekmektedir (Çiftçi & Balat, 2018).

Psikolojik Sağlamlık Kavramı ve Gelişimi

Psikolojik sağlamlık; Latince “resiliens” kelimesinden gelir ve “geri tepme” anlamına gelmektedir (Resnick & Taliaferro, 2011). “Geri tepme” kavramı, olumlu bir tepkiye işaret eder. Psikolojik sağlamlık alanyazında tutarlı bir şekilde tüm yönlerinde riskli ve zorlu yaşam koşullarından sonra hayata geri dönme ve devam etme potansiyeli vardır (Earvolino-Ramirez, 2007, s.76).

Psikolojik sağlamlık risk deneyimlerine ve sıkıntıya maruz kalmasına rağmen nispeten olumlu uyum sonucunu ifade eden iki boyutlu bir yapıdır (Alvord & Grados, 2005; Luthar & Cicchetti, 2000; Masten & Coatsworth, 1998; Rutter, 2006).

O'Grady ve Metz (1987)'e göre psikolojik sağlamlık, hem iç hem de dış kaynaklı önemli streslerden kurtulmak veya bunlarla başarılı bir şekilde başa çıkmak için olağandışı veya belirgin bir kapasiteyi ifade eder.

Psikolojik sağlamlığı tanımlamak için sadece iyi sonuçlar yeterli değildir. Bu tür çocuklardan “normal” çocuklar olarak bahsedilebilir. Psikolojik sağlamlığı olan çocuklar ise olumsuzlukların üstesinden gelen ve çocuğu tehdit eden risk sonrası başarılı bir adaptasyon sağlamış olmalıdır (Masten & Reed, 2002, s. 77).

Psikolojik sağlamlık; biyolojik, sosyal ve diğer çevresel etkilerin dinamik bir tepkisi olarak ele alındığı için durağan değil değişim halinde olan bir özellik olarak görülmektedir. Psikolojik sağlamlığın ortaya çıkması için olumsuz yaşam deneyimlere, travmaya ve diğer risk türlerine karşın bireyin başarılı bir şekilde olumlu uyum göstermesi gerekmektedir (Fraser, Galinsky & Richman, 1999, s.136). Ayrıca Cicchetti (2010) Psikolojik sağlamlığı sabit veya değişmez olmayan, çok sayıda belirlenmiş bir gelişim süreci olduğunu savunmaktadır (s. 146).

Grotberg (1995)'e göre psikolojik sağlamlık bir kişinin, grubun veya topluluğun, güçlüğün zarar verici etkilerini önlemesine, en aza indirmesine veya üstesinden gelmesine izin veren evrensel bir kapasitedir. Psikolojik sağlamlık önemlidir çünkü insanın yaşamının zorluklarıyla yüzleşme, üstesinden gelme ve güçlenme ve hatta hayatın zorluklarıyla dönüşme kapasitesidir.

Masten, Best ve Garnezy (1990) psikolojik sağlamlığın, zorlu veya tehditkar olmasına rağmen başarılı adaptasyon sürecini, kapasitesini veya sonucunu ifade ettiğini belirtmişlerdir. Psikolojik sağlamlığın tanımlarının ortak noktalarını ele alarak üç temel özellik ile incelemişlerdir (s.426). Bunlar:

1. Birinci temel psikolojik sağlamlık özelliği, olumsuzlara rağmen mevcut zorlukları aşan ve beklenenden daha iyi gelişim gösteren bireylerin ayakta kalmalarını sağlayan özellik veya kişisel bir yeteneğe sahip oldukları inancını tanımlamak için

kullanmışlardır. Olumsuz ve zorlu yaşam koşullarında yetişmiş olmasına rağmen ünlü ya da başarılı olmuş kişilerin yaşam öyküleri bu temel olgu ile ilişkilidir.

2. İkinci temel psikolojik sağlamlık özelliği, bireyin stresli yaşam deneyimleri karşısında çabucak uyum gösterebilme yeterliliğini belirtir. Bu tür psikolojik sağlamlık olgusu çalışmalarında boşanma, ailede çatışma gibi temel stres faktörü odak noktası olarak alınmıştır.
3. Üçüncü temel psikolojik sağlamlık özelliği, psikolojik travmanın olası etkilerinden kurtulma ve iyileşme konusunda önemli rol oynayan ortak bireysel özellikleri ve farklılıkları irdeleyen çalışmalardır.

Psikolojik sağlamlığın kabul edilmiş tek bir tanımı yoktur ancak ortak olarak yer alan tanımlarda; psikolojik sağlamlık olgusunun dinamik bir süreç olduğu, ortaya çıkması için risk veya tehdit faktörünün olması, sağlanması için koruyucu faktörlerin olması ve zorluk karşısında bireyin başarılı bir adaptasyon göstermesi yer almaktadır.

Psikolojik sağlamlık temelli araştırmaların günümüze kadar dört dalga evresinden geçtiği belirtilmiştir. İlk dalga evresinde; psikolojik sağlamlık risk altında olduğu düşünülen bireyin güçlü yönlerine, mevcut kaynaklarına odaklanıp öngörücülerini belirlemeye çalışılmış ve riskli koşullar altında iyi durumları geliştiren çocukların önemi kabul edilmiştir. İkinci dalgada; risk veya sıkıntı bağlamında adaptasyonu açıklayan süreçleri ve mekanizmaları belirlemeye odaklanılmıştır. Başka bir deyişle, ilk araştırma dalgası, "neyin" olumlu bir fark yarattığı sorusunun yanıtlanmasına yardımcı olurken, ikinci dalga psikolojik sağlamlığın "nasıl" ve "neden" olduğunu ele almaktadır. Üçüncü dalga ise, ilk iki dalgadan çıkarılan sonuçlarla; müdahale ve önleme amaçlarını kapsamaktadır. Dördüncü dalga çoklu seviyelerde dinamikleri içerir. Genlere, nörobiyolojik uyuma, beyin gelişimine, davranış ve bağlamlara aynı anda odaklanmıştır (Masten & Obradović, 2006; Masten, 2007; Moore, 2013; Resnick & Taliaferro, 2011).

Psikolojik sağamlık tanımları her zaman olumlu adaptasyona yönelik tehditleri dikkate alır ve risk, sıkıntı, olumsuz yaşam olayları gibi terimlerle ve koruyucu faktörlerle kavramsallaştırılır (Wright & Masten, 2005). Psikolojik sağamlık kavramının kavramsallaştırılması ile ilgili olarak, sözü edilen risk ve koruyucu faktörler aşağıda açıklanmıştır.

Risk Faktörü

Birçok farklı tehdit ve tehlike bireysel işleyiş ve gelişim psikolojik sağamlık çalışmalarında araştırmaların ilgi odağı olmuştur (Masten vd., 1990). Psikolojik sağamlık teriminin ayrılmaz bir şekilde riskle bağlantılı olduğu ve bireyin riske verdiği tepkisinin psikolojik sağamlığın tanımını oluşturduğu ileri sürülmüş ve bireyin riskin potansiyel olumsuz sonuçlarına direnme ve yeterince gelişme eğilimi olarak tanımlanmıştır (Engle vd., 1996).

Çoğu risk faktörü stres kaynağıdır, ancak stres faktörleri mutlaka risk faktörü değildir. Dahası, bazı stresli olaylar belirsiz ya da olumlu olarak yorumlanabilirken, risk faktörleri her zaman olumsuzdur (Cove vd., aktaran Malhi, 2012).

(Fraser vd., 1999)'ın belirttiğı üzere risk, “belirli bir koşul veya koşullar kümesi verildiğinde gelecekteki bir olayın olasılığını tanımlayan bir olasılıktır”. Gizer (2007)'e göre risk; zorluk, sıkıntı ya da felaket anlamına gelmektedir ve istatistiksel bir kavramdır. Risk faktörlerinden bazıları olumsuz sonuçların nedenini oluştururken bazıları olumsuz sonuçlarla ilişki halinde görülmektedir. Masten ve Reed (2002)'e göre risk istenmeyen bir sonucun yüksek olasılığıdır. Risk faktörü ise belirli bir sonuç kriterine göre gelecekte olumsuz bir sonuç öngören bireyde ölçülebilir bir özelliktir. Stresli yaşam olayları (stresörler) bir tür risk faktörüdür (s.76). Risk faktörleri, bireylerin yüz yüze gelebileceğı, stresi yaratan veya tetikleyen unsurlardır (Önder & Ogelman, 2011). Waller (2001)'e göre

risk faktörleri, herhangi bir sistemik düzeyde (birey, aile, topluluk, toplum) meydana gelen ve olumlu uyum sonuçlarını tehdit eden etkilere (s.292).

Diğer bir deyişle risk, olası olumsuz sonuçları tahmin eden bir değişken olarak, olumsuz yaşam şartlarını ifade etmek için kullanılır. Bazı araştırmacılar, çevrenin ve bireyin özelliklerine göre riskle ilgili ayırımıda bulunmuşlardır (Tümlü, 2012). Masten ve Reed (2002)'e göre çevrenin ve bireyin özelliklerine göre risk faktörlerini; erken doğum, boşanma, kötü muamele, evlenmemiş ergenlerde annelik, ebeveyn hastalığı veya psikopatoloji, yoksulluk, evsizlik ve savaşın büyük (topluluk düzeyinde) travması ve doğal afetler olarak açıklamışlardır.

O'Grady ve Metz (1987), çocuğu yüksek riske attığı düşünülen koşulların, ebeveynlerde şizofrenik veya duygusal bozukluk, kronik yoksulluk, zor mizaç, sorunlu anne-bebek bağlanması ve perinatal stres olduğunu belirtmişlerdir.

Zolkoski ve Bullock (2012) psikolojik dayanıklılıkla ilgili yaptıkları çalışmada risk faktörlerini biyolojik ve çevresel faktörler olarak sınıflandırmıştır. Doğuştan gelen bozukluklar, düşük doğum oranı, erken doğum gibi faktörler biyolojik faktörler altında sınıflandırılırken, yoksulluk, düşük ekonomik durum gibi faktörler çevresel sınıflandırma altında alınmıştır. Masten ve Monn (2015) ailelerin, çocuk bakımı ve sosyalleşmede kritik bir rol oynadığını ve aile işlevindeki bozulmaların çocuk gelişimi için ciddi bir tehdit oluşturduğunu belirtmişlerdir. Aile içi (depresif anne, aile içi şiddet) veya aile dışı (ekonomik durgunluk, doğal afet) kaynaklardan ailenin etkinliğine yönelik ciddi tehditler çocuklar için risk oluşturur.

Alanyazında bahsedilen risk faktörleri incelendiğinde, farklı sınıflandırma yöntemleri olmakla birlikte temelde benzer ana noktaları vurguladıkları açıkça görülmektedir. Çocuğun gelişimini olumsuz olarak etkileyen bu risk faktörleri, içsel (bireysel) ve dışsal (ailesel, çevresel, toplumsal) olumsuzlukları içermektedir ve Tablo 1' de ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır (Gürkan, 2006; Masten & Garmezy, 1985; Masten & Reed, 2002; Newland, 2014; Waller, 2001).

Tablo 1

İçsel ve Dışsal Risk Faktörleri

İçsel Risk Faktörleri (Bireysel)	Dışsal Risk Faktörleri (Ailesel, Çevresel, Toplumsal)
• “Zor” Mizaç • “Utangaç” Mizaç • Fetal ilaç / alkol etkileri • Düşük IQ <80 • Bekâr gençlerde annelik • Genetik koşullar • Prematüre doğum • Erken yaşta anne olma (13-19 yaş) • Psikiyatrik bozukluk • Madde bağımlılığı • Okula uyum sağlayamama • Okulu bırakma • Yaşamda maruz kalınan olumsuz olaylar	• Stresli yaşam olayları • İlgisiz ebeveyn tutumu • Anneye zayıf bebek bağlanması • Olumsuz çocuk yetiştirme stilleri • Ayrılık / boşanma / tek ebeveyn • Ebeveyn kaybetme • Ebeveyn hastalığı • Akıl hastalığı olan ebeveyn • Yetersiz sosyo ekonomik düzey • Savaş ve doğal afetlerin büyük travması • Geniş aile, 4 veya daha fazla çocuklar • Sınırlı kaynaklara sahip coğrafi bölgelerde yaşamak • Yüksek düzeyde toplumsal şiddet • Evsizlik • Cinsel istismar • Fiziksel istismar

Koruyucu Faktörler

Psikolojik sağlamlık araştırmalarında koruyucu faktörlerin incelenmesi risk altındaki bazı bireylerin diğerlerine göre neden daha sağlıklı ve başarılı bir uyum gösterdiklerinin açıklanabilmesi yönünden büyük önem taşımaktadır (Masten & Reed, 2002, s.77). Psikolojik sağlamlık kavramında ortaya çıkan koruyucu faktörlerin varlığı çok önemlidir (Demircioğlu, 2017). Koruyucu faktörler başa çıkmaya odaklanır ve desteği düzenlemeye veya değiştirmeye yöneliktir (Sun & Stewart, 2007). Koruyucu faktörler, sosyal dezavantaj veya olumsuz deneyimler gibi riskin olumsuz sonuçlar üzerindeki etkilerini hafifleten veya azaltan varlıklar veya kaynaklardır (Cefai, 2007). Koruyucu faktörler, özellikle riskin yüksek olduğunda olumsuz etkilerinden koruyan önemli kaynaklardır (Wright & Masten, 2005). Bireyde ve bireyin içinde bulunduğu çevrede koruyucu faktörlerin varlığı, bir taraftan problemi ortaya çıkmadan önlemeyi ve bir problem davranışın oluşumunu azaltmayı sağlarken; diğer taraftan var olan sorunun etkisini azaltarak bireyin duygusal ve fiziksel iyi oluşuna katkıda bulunacak davranışları, tutumları ve bilgileri güçlendirmesine yardımcı olarak, zorluklar karşısında ayakta kalmasını sağlar (Tümlü & Receptoğlu, 2013).

Koruyucu faktörlerin, bireyler ve refahlarını etkileyen risk faktörleri arasında tampon görevi görerek olumlu sonuçları kolaylaştırdığı düşünülmektedir (Waller, 2001, s.292). Bir çocuğun hayatında ne kadar koruyucu faktörler mevcutsa, psikolojik sağlamlık gösterme olasılıkları da o kadar artar (Howard vd., 1999, s. 310). Riskin etkilerini olumlu yönde değiştiren bir şeyi ifade eden “koruyucu faktör” terimi, yararlı veya yararlı bir şeye atıfta bulunarak açıkça olumlu çağrışımlara sahiptir (Luthar, Sawyer & Brown, 2006).

Koruyucu süreçler ise, bir kişinin stresli bir duruma veya kronik sıkıntıya tepkisini hafifleten, iyileştiren veya değiştiren mekanizmaları temsil eder;

Araştırmacılar, dört tür koruyucu süreci tanımlamaktadır;

1. Bir kişinin riske maruz kalmasının etkisini azaltmak,
2. Kötü olaylar veya deneyimlerden önceki negatif zincir reaksiyonları azaltmak,
3. Başarı yoluyla özgüven ve öz-etkinliği artırmak,
4. Olumlu ilişkiler ve yeni fırsatlar sağlamak (Resnick & Taliaferro, 2011).

Werner (1993) düşük sosyoekonomik geliri olan aile ve çocuklarla yapmış olduğu çalışmasında koruyucu faktörler hakkında önemli bilgiler barındırmaktadır. Bebeklikten yetişkinliğe kadar yüksek riskli çocukların gelişimsel seyrine ilişkin analizlerinde üç tür koruyucu faktör ortaya çıkmaktadır:

1. Aile üyeleri ve diğer yetişkinlerden olumlu tepkiler ortaya çıkaran kolay mizaç gibi kişisel özellikler,
2. Büyük kardeşler ve büyükanne-büyükbabalar gibi etkili ve koruyucu ebeveyn özellikleri,
3. Okullar, kiliseler veya gençlik grupları tarafından sağlanan dış destek sistemi.

Masten ve Garmezy (1985) psikolojik sağlamlık için üç geniş faktör ilişkilendirmiştir:

1. Bireysel özellikler (mizaç, yeterlilik, öz yeterlik ve öz saygı),
2. Aile desteği (daha yüksek sosyoekonomik durum, daha yüksek anne eğitimi seviyesi ve sağlam aile)

3. Aile dışında destekleyici bir kişi veya kurumun desteği (küresel ebeveynlik kalitesi, aile sosyalliği, aile istikrarı / organizasyonu ve aile uyumu).

Brooks (2006)'a göre koruyucu faktörler; başkalarından olumlu tepkiler alan kolay bir mizaç, zeka, öz saygı, öz-yeterlik, etkili ebeveynlik, bakım veren ve destekleyici yetişkinlerle bağlantılar ve çevresel fırsatlar yer alır (s.69). O'Grady ve Metz (1987) sosyal desteğin, yaşam olaylarının olumsuz etkilerini tamponlayarak bireyleri koruduğunu göstermektedir.

Condly (2006) koruyucu faktörleri üçe ayırmıştır. İlk faktör bireyle ilgilenir ve doğal zeka ve mizaç gibi unsurları içerir. İkincisi, aile ve çocuğa verebileceği desteğin derecesi ile ilgilidir. Üçüncüsü, hem çocuğa hem de aileye yardımcı olabilecek, birey ve aile dışındaki kişi ve kurumlardan gelen dış destektir (s.216).

Alvord ve Grados (2005) koruyucu faktörleri içsel ve dışsal gler olarak değerlendirmişlerdir. Bir çocuğun zekası, arkadaş edinme başarısı ve davranışını düzenleme yeteneği, psikolojik sağlamlığı teşvik eden içsel glerin örnekleridir. Psikolojik sağlamlığı artıran dış etkilere örnekler ise, yetkin ebeveynler, arkadaşlıklar, destek ağları ve etkili okullardır.

Afifi ve MacMillan (2011)'a göre, olumlu bir ruh sağlığı geliştirmek için koruyucu faktörler; birey (ocuk), aile ve toplum (evre) olarak ele alınmıştır. Bireysel düzeydeki koruyucu faktörler; kişisel özellikler, zekâ, öz yeterlik, başa çıkma gibi kaynaklardır. Aile düzeyinde koruyucu faktörler; aile uyumu, istikrarlı bakım, eş desteği gibi kaynaklar ve destekleyici ilişkiler de bulunur. Topluluk düzeyindeki koruyucu faktörler arasında akran ilişkileri, sosyal destek ve inanç vardır (s.268).

Masten ve Reed (2002)'e göre koruyucu faktörler, bireysel, ailesel, diğer yetkin ve ilgili ilişkiler ve topluluk içinde yer alan temel bağlamlardan oluşur. En göze çarpan bireysel özellikler, çocuğun bilişsel yeteneklerini, etkili problem çözme ve strese uyum sağlama yeteneğini (rneğin, IQ puanları, dikkat becerileri, "kolay" mizaç) içerir. En yaygın olarak bildirilen aile özellikleri, ocuk için mevcut olan ebeveynliğin kalitesi, sevgi ve desteğin

yanı sıra yüksek beklentiler sağlayan ebeveynlik yetişkinleri ve ailenin sosyoekonomik durum faktörlerini içermektedir. Diğer yetkin ve ilgili yetişkinlerle ve aynı zamanda toplum yanlısı akranlarla olan ilişki bağları, psikolojik sağlamlıkla ilişkili olduğu bildirilmiştir. Topluluk özellikleri güvenlik, öğrenme ve yetenek geliştirme fırsatları, yetişkin rol modelleri, kültürel ve dini geleneklere destek ve diğer birçok sosyal sermaye kaynağı sağlayan çoklu bağlamları temsil eden koruyucu faktörleri içermektedir.

Uluslararası Psikolojik Sağlamlık Projesi kapsamında; çocukların yiyecek ve barınmanın yanı sıra çocukların sevgi ve güvene, ümide ve özerkliğe, sevgi dolu desteğe ve özgüvene, kendilerine ve dünyalarına olan inancına ihtiyaçları olduğu ve bunların tümünün psikolojik sağlamlığı geliştirdiği belirtilmiştir. Bu proje ile çocuklarda, ailede psikolojik sağlamlığı teşvik etmek hedeflenmiştir. Çalışmanın temeli çocuğun kendisidir. Zorlukların üstesinden gelebilmek için çocuk; psikolojik sağlamlık özelliklerinin üç kaynağından yararlanır. Bu kaynaklar “sahibim” (I HAVE), “ben” (I AM), “yapabilirim” (I CAN) olarak belirtilmiştir. Psikolojik sağlamlığı olan bir çocuk bu özelliklerin hepsine ihtiyaç duymaz, ancak biri de yeterli değildir. Psikolojik sağlamlık, bu üç kaynak özelliklerin bir kombinasyonundan kaynaklanır. “Sahibim” (I HAVE) faktörleri, psikolojik sağlamlığı destekleyen dış destekler ve kaynaklardır. Çocuğun kim olduğunun (I AM) veya ne yapabileceğinin (I CAN) farkına varmadan önce, temelini oluşturan güvenlik ve emniyet duygularını geliştirmek için dış desteğe ve kaynaklara ihtiyacı vardır. “Ben” (I AM) faktörleri, çocuğun içsel, kişisel güçlü yönleridir. Bunlar çocuğun içindeki duygular, tutumlar ve inançlardır. “Yapabilirim” (I CAN) faktörleri, çocuğun sosyal ve kişilerarası becerileridir. Çocuklar bu becerileri başkalarıyla etkileşime girerek ve onları öğretenlerden öğrenirler (Grotberg, 1995).

Günümüze kadar yapılan araştırmalar, genel olarak psikolojik sağlamlığın yordayıcılarının bir “kısa listesini” önerir;

- Bir veya daha fazla etkili ebeveyn
- İlgili, yetkin yetişkinlerle bağlantılar

- Bilişsel, dikkat ve problem çözme becerileri
- Etkili duygu ve davranış düzenleme
- Olumlu öz algılar, öz yeterlik, kendine değer
- Hayatın anlamı olduğuna dair inançlar, umut
- Dini inanç ve bağlılıklar
- Toplum tarafından değer verilen yetenekler ve özellikler (yetenek, çekicilik)
- Toplum yanlısı arkadaşlar
- Sosyoekonomik avantajlar
- Etkili okul, okula bağlılık duygusu

Bu liste, insan adaptasyonunu ve psikolojik sağlamlığını açıklayan koruyucu faktörleri önermektedir. Psikolojik sağlamlığın bu yaygın öngörücüleri, çeşitli olumsuzluklarla karşılaşıldığında psikolojik sağlamlık kapasitesini artırabilen insan adaptasyonu ve gelişimi için temel koruyucu sistemleri ifade eder (Resnick & Taliaferro, 2011).

Masten ve Coastworth (1998), psikolojik sağlamlığın en yaygın olarak bildirilen iki yordayıcısı, şefkatli toplum yanlısı yetişkinlerle ilişkiler ve iyi entelektüel işlevler olarak görünmekte olduğunu belirtmektedir (s.212).

Alanyazında bahsedilen koruyucu faktörler incelendiğinde, farklı sınıflandırma yöntemleri olmakla birlikte temelde benzer ana noktaları vurguladıkları açıkça görülmektedir. Olumlu bir ruh sağlığı geliştirmek için koruyucu faktörler aile, bireysel (çocuk) ve toplum (çevre) olarak ele alınmıştır ve Tablo 2’ de ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır (Afifi & MacMillan; 2011; Brooks, 2006; Cefai, 2007; Condly, 2006; Deater-Deckard vd., 2005; Garnezy, 1993; Goldstein & Brooks, 2005; Grotberg, 1995; Malhi, 2012; Masten & Garnezy, 1985; Masten & Coastworth, 1998; Masten & Reed , 2002; Mayr & Ulich, 1999; Newland, 2014; Resnick & Taliaferro, 2011; Zolkoski & Bullock, 2012).

Tablo 2

Bireysel, Aile ve Toplumsal Düzeyde Korucuyu Faktörler

Bireysel Düzeyde Koruyucu Faktörler	Aile Düzeyinde Korucu Faktörler	Toplum Düzeyinde Koruyucu Faktörler
• Olumlu, “kolay” mizaç • Öz düzenleme • Mizah anlayışı • Problem çözme becerisi • Bilişsel yetenekler • Öz yeterlik • Öz güven • Yüksek Öz saygı • Umut • Empati • Tanınan Yetenekler/Başarılar • İnanç • Sözlü/iletişim becerisi • Güçlü, pozitif etnik kimlik • İnanç ve yaşamdaki anlam duygusu • Eğitim özelemleri • Okul bağlılığı • İyi okuyucu • Etkili stres yönetimi • Motivasyon • Arkadaş edinme • Sebat ve konsantrasyon • Hobilere ve ilgi alanlarına sahip olma	• İlgili ebeveynlik • Ebeveynlerin algısı • Sosyo ekonomik avantajlar • Aile uyumu • Olumlu aile iklimi • Organize ev ortamı • Çocuğa sunulan ebeveynliğin kalitesi • Eş desteği • Güçlü rol modelleri • Evde yerleşik rutinler • Ebeveynlerin eğitim düzeyi	• Aile dışındaki toplum yanlısı yetişkinlerle bağlanma • Akran ilişkileri • Etkili öğretmenler • Çocuk bakımı için yeterli kaynaklar • Etkili okullara gitmek • Etkili öğretim/Müfredat • Zenginleştirilmiş öğrenme sınıfları • Destekleyici arkadaş • İstihdam olanakları • İyi tanımlanmış topluluk • Kulüpler, izcilik vb. dahil toplum yanlısı kuruluşlar • İyi acil durum sosyal hizmetleri • Sağlık hizmetleri mevcudiyeti • Dini bağlılık • Ders dışı etkinliklere katılım

Erken Çocuklukta Psikolojik Sağlamlık ve Gelişimi

Erken dönemdeki klinik vaka çalışmalarındaki araştırmacılar, psikopatoloji için yüksek risk altındaki çocuklar arasında bazı çocukların sağlıklı uyum gösterdiğini bulmuşlardır ve bu çocukları aykırı görmek yerine araştırmacılar bu çocukları “psikolojik sağlam” olarak etiketlemişlerdir. Psikolojik sağlamlıkları olan çocukları, savunmasız olan çocuklardan ayıran faktörleri tanımlamaya başlayarak bugünkü psikolojik sağlamlıkla ilgili bilgilerin temelini oluşturmuşlardır (Resnick & Taliaferro, 2011). Masten (2001)’e göre çocuklarda psikolojik sağlamlık; çocuklarda bulunan yeteneklerden değil, çocuğun kendi doğasından, ailelerin özelliklerinden ve yaşadıkları toplumdan geldiğini belirtmektedir (s.235). Psikolojik sağlamlığın, temel insan adaptasyon sistemlerinin sağlıklı bir şekilde çalışmasından kaynaklandığı öne sürülmüştür. 1970’lerde bir grup psikoloğun ön ayak

olduğu çocuklarda psikolojik sağlık olgusu, çevresel ve genetik etmenlere bağlı bir şekilde psikopatolojinin ve psikolojik sağlamlığın sorgulanmaya başlaması ile ortaya konmaya başlamıştır. Bu öncüler (Anthony, 1974; Garnezy, 1971; Murphy, 1974; Rutter, 1987; Werner & Smith, 1982), risk veya sıkıntı bağlamında iyi gelişen bu çocukların yaşamlarında neyin fark yarattığı üzerine yapılan araştırmaları tartışmışlardır. Bu grup hakkında tartışmalara, eleştirilere ve medyanın ilgisini çeken araştırmalara ilham vermişlerdir (Masten, 2001). Psikolojik sağlamlıkla ilgili ilk yayınlarda ve bu tür çocuklarla ilgili basında, başarılı yüksek riskli çocuklardan çeşitli şekillerde “yenilmez”, “strese dayanıklı” veya “direncili” olarak bahsedilmiştir (Masten & Reed, 2002).

Psikolojik sağlamlığı olan çocuk “iyi çalışan, iyi oynayan, iyi seven ve iyi bekleyen çocuktur”. Psikolojik sağlamlığı olan çocukların; problem çözme becerileri, sosyal yeterlilik, özerklik ve bir gelecek duygusu olmak üzere dört özelliği vardır (Benard, 1993, s. 44).

Psikolojik sağlamlığı olan çocuklar hayatta başarıya giden önemli engellerle karşılaşmış olsalar bile gelişimsel görev beklentilerini karşılamayı başarırlar (Masten & Reed, 2002).

Psikolojik sağlamlığı olan çocuklar önemli ölçüde daha duyarlıdır (ve başkalarından daha olumlu yanıtlar alabilirler), daha aktiftir ve bebeklik döneminde bile daha esnektir ve uyarlanabilmektedir (Werner & Smith; Demos’dan aktaran Benard, 1991).

Psikolojik sağlık, kalıtsal bir özellik değildir, yaşam boyunca gelişmektedir ve erken çocukluk yılları özel bir önem taşır. Psikolojik sağlık gelişimi, günlük yaşamdaki zorlukları yönetmeye, krizlerin ve yüklerin üstesinden gelmeye ve gelişimsel görevleri başarıyla yönetmeye bağlıdır. Erken çocukluk dönemindeki deneyimler oldukça önemlidir (Rönnau-Böse & Fröhlich-Gildhoff, 2009, s.301).

Çocuklarda psikolojik sağlamlığa yönelik ilk vaka çalışmalarında, kimi çocukların neden zorluklarla başa çıkarken diğerlerinin neden başa çıkamadıklarını belirlemeye yönelik bir ilgi uyandırmıştır. Bleuler (1984) “Vreni” nin hayatını örneklemiş; 14 yaşındaki İsviçreli bir kızın akıl hastalığı nedeniyle hastaneye kaldırılan annesinin yokluğunda kardeşlerini

büyüttüğü, alkolik babasına baktığı ve daha sonra mutlu bir evliliğe ve hayata sahip olduğunu belirtmiştir (Alvord & Grados'dan aktaran Özbey, 2019). Risk altındaki çocuklarla ilgili en kapsamlı araştırmalardan olan Werner ve Smith 1955-1987 yılları arasında çocuk doktorları, psikologlar, psikiyatristler, halk sağlığı ve sosyal hizmet uzmanlarından oluşan ekiple, Amerika Birleşik Devletleri'nin batıdaki Hawaii adası Kauai'de 1955 yılında doğan 698 bebeğin tamamının gelişimiyle ilgili ileriye dönük bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın temel hedefleri; hayatta kalan bebekleri yetişkinliğe ulaşana kadar tüm ada topluluğundaki gebeliklerin seyrini ve sonuçlarını belgelemek ve uzun vadeli sonuçlarını değerlendirmektir. Boylamsal bir araştırma olarak yürütülen bu çalışmada çoklu veri yöntemi kullanılarak 32 yıl boyunca değerlendirmelerde bulunulmuştur. İlk olarak doğum öncesi stres, yoksulluk, ebeveyn psikopatolojisi ve olumsuz yetiştirme koşulları bireylerin gelişimi nasıl etkilediğine bakılmıştır. Daha sonra çalışma ilerledikçe sorunları olan çocukların, ergenlik ve yetişkinliğe geçişte iyileşmelerine yardımcı olan faktörleri belirlemek için koruyucu faktörlere ve risk faktörleriyle başa çıkan çocukların hayata karşı adaptasyonlarına bakılmıştır. Psikolojik sağlamlığı olan çocuklar, olumlu tepkilerde bulunup strese karşı dayanıklı bulunurken; psikolojik sağlamlığı olmayan çocuklar, stres ya da ekonomik kısıtlamalar olmasa bile olumsuz tepkiler ortaya koymuşlardır (Werner & Smith, 1992; Werner, 1993).

Yüksek riskli çocuklar arasındaki sonuçlardaki farklılığı açıklamayı amaçlayan psikolojik sağlamlık çalışmalarını iki ana yaklaşım karakterize etmiştir. Biri değişken odaklı yaklaşımlar diğeri ise kişi odaklı yaklaşım modelleridir. Değişken odaklı yaklaşımlar, risk veya sıkıntı derecesinin ölçümleri arasındaki bağlantıları test etmek için çok değişkenli istatistikleri kullanır. Risk veya zorluk yüksek olduğunda psikolojik sağlamlık üzerinde neyin iyi sonuçlara yol açtığını belirlemeye çalışmak için çocukları, ortamları ve çocukların yaşam deneyimleri arasındaki bağlantıları incelemektedir. Kişi odaklı yaklaşımlar, psikolojik sağlam çocukları diğer çocuk gruplarından neyin ayırdığını belirlemek için, farklı profilleri olan çocukları kriterler kümesine göre karşılaştırmaktadır.

Değişken odaklı psikolojik sağlık çalışmalarından elde edilen sonuçlar ebeveynliğin, başlıca yaşam stres faktörlerini çocuk davranışına bağlayan önemli bir aracı rol oynadığı ve olumsuz koşullar altında psikolojik sağlamlığı koruyor görünmektedir (Masten, 2001).

Grotberg (1995) erken çocukluk dönemi 4-7 yaşlarını kapsayan psiko-sosyal özellikleri;

- Çocuk inisiyatif almayı öğrenir
- Oyuncak bebek besleme, ağaçlara tırmanma, ahşap bloklar ile gökdelenler veya hayali okullar inşa etme gibi oyunlarla meşguldürler.
- Mış gibi yapma oyunlarını çok tercih etmektedirler.
- Hayali ve gerçeği ayırt etmekte zorlanabilirler.
- Aile üyelerinin ve arkadaşları ilgilerini çeker; ve bu yüzden çocuk onlara yardım etmek ister ve bu durumda onların faaliyetlerini istila ediyor gibi görünebilirler.
- Semboller dünyasını anlamaya başlamışlardır ve sürekli sorular sorarlar.
- Eğer çocuğun soruları cevaplanmazsa bir şey yapmak için inisiyatif almalarına izin verilmezse ya da yardım istediklerinde reddedilirse çocuk suçlu, değersiz veya yaramaz hissedebilir.

Grotberg (1995) dört ila yedi yaş arasındaki çocukta psikolojik sağlamlığı teşvik etmek ve desteklemeye yardımcı olmak için ebeveynlerin; çocuğa koşulsuz sevgi sağlama, sevgiyi sözlü olarak ifade etme, kişilerarası sorunlar veya çatışma gibi zorluklarla karşılaştıklarında psikolojik sağlık davranışlarını ebeveynin modellemesi ve kişilerarası sorunları çözmek için çocuğa iletişim ve problem çözme becerilerini kullanmaya teşvik etme, çocuğu asgari yetişkin yardımı ile bağımsız eyleme geçmeye teşvik etme, çocuğun kendi duygularını, mizacını tanımasına yardım etme ve yavaş yavaş zorluklarla tanıştırma ve bu zorluklara karşı çocuğu hazırlamalarını belirtmektedir. Bunun için çocuklarla konuşma, kitap okuma ya da bu zorluklarla ilgili tanımlamalara yönelik etkinlikler yapılabilir (s.19).

Mayr ve Ulich (1999) boylamsal çalışmaların sonuçlarından, psikolojik sağlamlıkları olan çocukların kritik gelişimsel kişilik faktörleri hakkında bakış açıları sağlamıştır. Psikolojik sağlamlık gösteren çocukların özelliklerini;

- kolay “mizaç” ve “samimiyet” ,
- Aile üyeleri ve yabancılardan olumlu ilgi uyandırma yeteneği ,
- Olumlu benlik kavramı, benlik saygısı,
- Özerklik ve bağımsızlık,
- Problem çözmeye yönelik proaktif yaklaşım,
- Sebat ve konsantrasyon, yeni deneyimlerden zevk, merak ve keşif dürtüsü,
- Empati ve toplum yanlısı yönelim;
- Olumlu sosyal ilişkiler,
- Hazzı erteleme yeteneği,
- Olumsuz deneyimlerin olumlu işlenmesi (ve yeniden yapılandırılması),
- Etkinin kontrolü,
- Duygu ve taleplerin yeterli şekilde ifade edilmesi,
- İyimserlik, canlılık ve enerji,
- Hobilere ve ilgi alanlarına sahip olmak,
- Üzücü bir deneyimden sonra iyileşme yeteneği
- Sakin ve rahat olmak, şeklinde tanımlamışlardır (s. 231).

Psikolojik Sağlamlık Gen-Çevre Etkileşimi

Psikolojik sağlamlığı oluşturan unsurların kuramsal bilgisi, psikopatoloji riski taşıyan çocukların gelişiminde, genetik ya da çevresel koşullarla ilgili problemlerin, risk faktörlerinin araştırılmasıyla ortaya çıkmıştır (Masten, 2001).

Gen-çevre etkileşimi yoluyla, bir genin veya genlerin bir sonuç üzerindeki etkisi, bir çevresel faktör veya faktörler tarafından yönetilir veya bunun tersi de geçerlidir. Gen-çevre

etkileşiminin bu tanımı, günümüzdeki psikolojik sağlamlık tanımlarının çoğuna uymaktadır. Buna göre, uyumsuz sonuçlar için genetik riskleri olan çocuklar, genetik etkiyi işlevsel olarak azaltan veya tamamen ortadan kaldıran belirli çevresel faktörler mevcutsa, daha az şiddetli semptomlar gösterecektir. Ayrıca, gelişimdeki rahatsızlıklar için daha fazla çevresel riski olan çocuklar, çevresel risk etkisini azaltan veya ortadan kaldıran belirli gen formlarına sahiplerse, daha az uyum problemine sahip olacaklardır (Deater-Deckard vd., 2005, s.54).

Bir çocuğun kendi genetik yapısı ve mizacı, psikolojik sağlamlığı olup olmayacağı konusunda çok önemlidir. Yani, bir çocuğun anksiyeteye, zorluklara, strese veya zorluklarla nasıl başa çıktığını; kendi kendini algılamasını ve başkalarıyla nasıl etkileşime girdiğini belirler (Grothberg, 1995).

Çocuğa Yönelik Anne İlgisi

Annenin çocukla olan ilişkisinin en önemli evresi, doğumdan hemen önce başlayıp, doğumdan sonraki aylarda süregelen ilişkidir. Bebekle anne, doğumdan hemen sonraki 2-3 gün içinde birbirlerine uyum sağlayarak beraberliklerinden haz duyan bir ikili oluştururlar (Yavuzer, 2013).

İlgi, belli bir olay, etkinlik, şey ya da kişiye yakınlık duyumsama ve ona öncelik tanıma olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2011). İlgi ve faaliyetlerini çocuklarına yöneltmeleri gerektiğine inanan ve bunu gerçekleştirmeye özen gösteren anne-babaların bulunduğu ailelerde çocuk, ailenin en önemli bireyi olarak yetiştirilir. Ruh sağlığının temelinde, bebeklik ve çocukluk dönemlerinde, özellikle anneleriyle kurulacak sıcak sevgi ve yakın ilişki yer almaktadır. Annesinden ilgi ve sevgisinden yoksun büyüyen çocuklar, büyük bir sevgi açlığı gösterirler. Bu açlık da birtakım davranış ve uyum bozukluklarına neden olabilir (Yavuzer, 2019). Anne ilgisi gören bebekler, en pis ve en kötü şartlar altında bile hayatta kalmayı başarır (Cüceloğlu, 2016). Hayatının ilk yılında bebeğin psiko-sosyal görevi, güvenmeyi öğrenmektir. Bebekle annesi arasındaki ilişkiden doğan güven

duygusu, insanın ileride kuracağı, kişiler arası ilişkilerin temelini oluşturur (Yavuzer, 2013).

Çocukların sağlıklı gelişiminin büyük ölçüde anneleriyle ne kadar zaman geçirdiklerine bağlı olduğunu ve annelerin özellikle çocuklarla geçirdiği zamanın benzersiz ve yeri doldurulamaz olduğu düşünülmektedir çünkü anneler çocukların ihtiyaçlarına daha duyarlıdır ve çocuklara bakmakta daha özverilidirler (Milkie, Nomagochi & Denny, 2015, s. 356).

Çocuğun doğal yapısını anlamaya çalışan, bu yapıya uyum sağlayarak kendi davranışlarını düzenleyen sağduyulu bir anne; ilgi, bakım ve hassasiyet yardımıyla çocuğunun davranışlarını, tepkilerini ve kişiliğini de geliştirebilir ya da yineleyici bir mücadele örüntüsü içinde düş kırıklığına uğramış çocuk ve anne çok daha fazla güçlüklerle karşılaşarak uzun vadede kalıcı problemlere zemin oluşturabilir (Şahin, Karabay & Demir, 2017).

Sevgi ilgiyle başlar. Çocuğunu gerçekten seven anne çocuğunun olabileceğinin en iyisi olmasıyla ilgilenir; o amaçla bilgi peşinde koşar, kitap okur, seminerlere katılır; çocuğuna her gün her hafta düzenli zaman ayırır ve emek verir. Bunu severek, şükür duygusu içinde yapar (Cüceloğlu, 2016).

Okul öncesi çocuklarıyla etkileşime giren, ebeveynleri gözlemleyerek çocuk yetiştirme hakkında bilgi toplayan Baumrind (1967; 1971), gözlemlerinden yola çıkarak üç ebeveyn grubu tanımlamıştır. Birinci grup, çocuklara yüksek seviyede ilgi ve sıcaklık gösteren aynı zamanda çocuklarının davranışlarını yüksek düzeyde kontrol altına alan gruptur. İkinci grup, çocukların davranışlarını yüksek seviyede kontrol düzenlemelerinde bulunmuş fakat ilgi ve sıcaklık anlamında düşük seviyede performans göstermiştir. Üçüncü bir grup ebeveyn ise çocukların davranışlarını kontrol etme ve düzenleme konusunda düşük ve gösterilen ilgi ve sıcaklık anlamında orta dereceli bir performans göstermiştir. Baumrind'in yaklaşımını temel alan sınıflandırmayı bir adım daha geliştirerek Maccoboy ve Martin (1983), anababalık tarzlarının sıcak ilgi (kabul/duyarlılık) ve kontrol

(disiplin/zorluk) olarak isimlendirilen iki temel boyutunu tanımlamışlardır (Crowley, 2020, s. 247).

Ailenin yetiştirme davranışlarını etkileyebilecek olan etkenler göz önüne alındığında annenin kişilik özellikleri, bilişsel düzeyi, dil bilgisi, fiziksel sağlık, psikolojik sağlık, annenin çalışıp çalışmadığı ve tutumlar yer alırken, ailenin özelliklerinden, sosyoekonomik düzey, demografik özellikler yer almaktadır. Ailenin çocuğu etkilediği kadar çocuk da aileyi etkilemektedir. Çocuğun mizaç özellikleri, fiziksel sağlık ve gelişim yetiştirme davranışlarını etkileyebilecek olan faktörlerdir (Baydar, Akçınar & İmer, 2020, s. 84). Annenin çocuğuna özenle bakabilmesi, yeterli ilgi ve sıcaklığı göstermesi, kendisinin sağlıklı ve mutlu olmasına bağlıdır. Annenin elinde olmayan pek çok neden, geçirilen zor bir gebelik, erken doğum, aile üyelerinden birinin hastalığı, maddi sıkıntılar, aile dirliğini bozan sorunlar gibi anne-çocuk ilişkisini bozabilir. Anne çocuğun aradığı sevgi ve ilgiyi yeterli ölçüde karşılamayabilir (Yörükoğlu, 2019, s.39).

Okul öncesi çocukların öğrenimine odaklanan ebeveynlerin katılımı yaygın olarak da annelerin katılımı, çocukların hem eğitim başarısında hem de sosyalleşmesinde etkilidir (Bridge, 2001).

Anne ilgisi, annelerin sosyalleştirme ve çocuk yetiştirme süreçlerinde çocuklarına destekleyici ve yardım eden tutum ve davranışlar göstermesi ve onların eğitimsel süreçlerine ve deneyimlerine katılması olarak gerçekleşmektedir (Şengönül, 2019). Çocuk için en gerekli olan ve en önemli şey ona gereken sevgi, ilgi ve özen gösterilmesidir. Çocuk anne tarafından önemsenmek değerli bir insan olarak kabul edilmek ister. Çocuğa ilgiyi göstermenin en sağlıklı yolu onunla birlikte bir şeyler yapmak, bazı etkinliklerde beraber olmak, sözel alışveriş içinde bulunmak, oynamak, ona yakın davranmak ve yeterince zaman ayırmaktır (Cirinlioğlu, 2020).

Ebeveyn ilgisi konusunda birçok sınıflama bulunmaktadır. Shute, Hansen, Underwood ve Razzouk (2011) ebeveyn ilgisini, evdeki etkinlikler ve okula yönelik yapılan etkinlikler olarak iki ana kategoride gruplamaktadır. Şengönül (2019), ebeveynlerin çocuklarının

eğitimi alanındaki ilgisini dört boyutta belirtmektedir. Bunlar; çocuklarını sosyalleştirme, evde çocuklarının eğitimiyle ilgilenme, çocuklarının okuluyla ilgilenme ve çocuklarının eğitimi ve akademik başarısı için beklentilerini ve isteklerini sürdürme olarak gruptandırmıştır. Pugh vd. okul öncesi dönemde ailenin ilgisini açıklayan beş boyuttan bahsetmektedir. Bunlar katılımcı olmayan ilgi, okul dışındaki zamanda çocuğun bakımı ve yönetimi, yardım etme, okulla birlikte çalışma, kontrol etme ve karar vermedir (Pugh vd., aktaran Bridge, 2001).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, erken çocukluk dönemi psikolojik sağamlık ile erken çocukluk döneminde anne ilgi düzeyi ile ilgili uluslararası ve ulusal düzeyde yapılmış olan araştırmalar, en yakın tarihli olanlardan uzak tarihli olanlara doğru bir sıralamayla ele alınmıştır.

Erken ocukluk Döneminde Psikolojik Sağamlık İle İlgili Araştırmalar

Çevik (2022), okul öncesi eğitimi alan çocukların yılmazlık düzeyleri ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın evreni Ankara ve Afyonkarahisar’da MEB bünyesinde bulunan anaokullarına ve anasınıfına devam eden 48-72 aylık çocuklar oluşturmuştur. Bu araştırmada “Kişisel Bilgi Formları”, “Risk Faktörleri Listesi”, “Erken ocuklukta Yılmazlık leği (EY)”, “Erken ocuklukta Yılmazlığı Koruyucu Faktörler leği (EÇYKFÖ)” ve “Duygu Düzenleme (DD)” lekleri kullanılmıştır. Çalışmaya toplamda 117 ocuk (53 kız, 60 erkek) katılmıştır. rneklemede; anne babanın eğitim seviyesinin düşük olması, ailede uyumsuzluk, boşanma, yoksulluk ve ihmal durumları en çok görülen risk faktörleri arasında yer almaktadır. Araştırmada ocukların yılmazlık düzeyleri ile duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Çocukların yılmazlık düzeyleri ve duygu düzenleme becerilerinin aile koruyucu faktörü ile pozitif ve anlamlı ilişkiler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Safalı (2021), 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Batman ili Merkez ilçesine bağlı sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde bulunan anaokullarındaki beş yaş çocuklarının yılmazlık düzeyleri, problem çözme becerileri ve annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada “Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği”, “Problem Çözme Becerisi Ölçeği” ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların yılmazlık düzeylerinin yüksek olduğu, problem çözme becerisi düzeylerinin ise düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların annelerinin ebeveyn tutumlarından en çok demokratik tutum, en az izin verici tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tok (2020), 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Malatya İli merkez ilçelerinde (Battalgazi ve Yeşilyurt) MEB bünyesinde bulunan bağımsız anaokulu ve anasınıflarında okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların yılmazlık düzeyleri ile matematik ve bilimsel süreç becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada betimsel tarama yöntemi ile korelasyonel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Normal gelişim gösteren 384 çocuğa “Çocuk Kişisel Bilgi Formu”, “Risk Faktörleri Listesi”, “Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği”, “Erken Çocukluk Dönemi Matematik Eğitimi İçerik Standartları Ölçeği” ve “Fen Süreçleri Gözlem Formu” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda matematik becerileri ile yılmazlıkları arasında pozitif yönde orta düzeyde, bilimsel süreç becerileri ile yılmazlıkları arasında pozitif yönde yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte çocukların yılmazlık düzeyleri matematik ve bilimsel süreç beceri düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir.

Topcu (2019), araştırmasında okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarını psikolojik sağlamlık açısından incelemiştir. Araştırmanın sorularını yöntemleştirmek üzere nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim tekniğine göre araştırma planlanmıştır. “Resimli çocuk kitaplarında Psikolojik Sağlamlığı İnceleme Kontrol Listesi” araştırmacılar tarafından hazırlanarak veri toplama sürecinde kullanılmıştır. Evren, Ankara ilinin düşük sosyoekonomik koşullu semtlerinde bulunan okul öncesi kurumu kütüphanelerindeki

kitaplardan oluşurken; örneklem, Ankara'nın düşük sosyoekonomik düzeydeki üç farklı semtindeki üç okulöncesi kurumundaki kütüphanesinde bulunan kurgu barındıran ve 3-6 yaşa hitap eden 204 resimli çocuk kitabından oluşmaktadır. Kitaplar, kontrol listesi yardımı ile incelenerek, psikolojik sağlamlığa yönelik göstergeler “olumlu/olumlu değil/rastlanmadı” şeklinde ve açıklamalarıyla kontrol listesine kaydedilmiştir. Araştırmada güdümlü içerik analizi kullanılmıştır. Çıkarımlara göre, sosyoekonomik düzeyi düşük semtlerdeki okul öncesi kurumlarında bulunan resimli çocuk kitapları psikolojik sağlamlığın birçok boyutunu desteklemekte yetersiz kalmakla birlikte, riske atıcı etmenleri de içinde bulundurmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uslu (2019), 48-72 ay çocukların yılmazlıklarının, sosyal değerler kazanımlarının ve ailelerin yılmazlıklarını araştırmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında MEB' e bağlı resmi anaokulları ve anasınıflarına devam eden, ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenen Ankara ilinin Çankaya, Çubuk, Keçiören, Mamak ve Yenimahalle ilçelerinde 23 okuldaki gönüllü 220 çocuk ve aileleri örnekleme oluşturmuştur. “Kişisel Bilgi Formu”, “Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği”, “Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeği” ve “Aile Yılmazlığı Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda çocukların yılmazlıkları ile sosyal değer kazanımları arasında orta düzeyde; çocukların sosyal değerler kazanımları ile aile yılmazlıkları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Önder, Balaban Dağal ve Bayındır (2018), okul öncesi dönem çocukların mizaç özellikleri ve annelerinin ebeveynlik stillerinin, çocukların ego sağlamlık düzeylerini yordayıcı etkisini incelemiştir. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde ve ilişkiyi incelemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Örneklemi İstanbul merkez ilçelerinden basit rastgele seçim örnekleme yöntemiyle toplam 55-78 aylık olan 367 çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada, veri toplamak için “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği”, “Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği” ve “Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği”

kullanılmıştır. Veriler, 2015–2016 eğitim-öğretim yılı, güz döneminde toplanmıştır. Otoriter ve izin verici ebeveynlik stilleri ile mizaç özelliklerinden sebatkârlık ve tepkiselliğin birlikte ego sağlamlığı üzerindeki açıklayıcılık oranının %33 olduğu ve aralarındaki ilişkinin de orta seviyede olduğu bulunmuştur.

Erdem (2017), araştırmasında okul öncesi dönemde zorluklara rağmen uyum sağlayan 4-5 yaş çocukların yılmazlık özellikleri ve yılmazlığı koruyucu faktörler incelenmiştir. Çalışmada karma yöntem kullanılarak “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu”, “Risk Faktörleri Listesi”, “Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği” (EÇYÖ) ve “Erken Çocuklukta Yılmazlığı Koruyucu Faktörler Ölçeği” (EÇYKFÖ) uygulanmıştır. 2015-2016 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa’nın bağımsız anaokulu ve anasınıflarında 4-5 yaşlarındaki 375 çocuk ile “Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği”, 358 çocuk ile “Erken Çocuklukta Yılmazlığı Koruyucu Faktörler Ölçeği” değerlendirilmiştir. Bulgularda EÇYÖ’nün açıklayıcılığının ve EÇYKFÖ’nün güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın analiz sonuçlarında çocuğun yaşamında koruyucu faktörlerin artması ile çocuğun yılmazlığının arttığı, yılmazlık puanlarının kız çocuklarda, erkek çocuklardan ve babası lise mezunu olanların, ilkokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Miljević-Ridički, Plantak ve Bouillet (2017), okul öncesi çocukların, öğretmenlerin ve ebeveynlerin dayanıklılık kavramına nasıl baktıklarını ve sınıfta bir dirençlilik müfredatı uygulanmadan önce onlara neyin yardımcı olacağını araştırmışlardır. Niteliksel ve niceliksel araştırma yöntemlerini kullanarak Kuzey Hırvatistan’daki devlet anaokulunda dayanıklılık kavramının anlaşılmasını analiz edilmiştir. Nitel araştırma, homojen örnekleme ile sırasıyla 10 ebeveyn, 9 öğretmen ve 11 çocuk ile 3 odak grubu aracılığıyla toplanan verilerin tematik bir analizinden oluşmaktadır. Öğretmen ve ebeveynlere “Sizce dayanıklı insanlar kimlerdir? Özellikleri nelerdir? Dayanıklı olduğunuzu düşünüyor musunuz?” soruları sorulmuştur. Çocuklara ise “Okulda kolay vakit geçirmeye ne yardımcı olur? Zor zamanlar geçirdiğinizde ne yaparsınız? En iyi arkadaşınıza zor zamanlar

geçirdiğinde ne yapmasını önerirsiniz?” soruları sorulmuştur. Araştırmanın nicel boyutu, 116 çocuğun dayanıklılığını değerlendirmek için öğretmenlerin ve ebeveynlerin tamamladığı “Okul Öncesi Çocuklarda Sosyo-Duygusal Refah ve Dayanıklılık Ölçeği” aracılığıyla toplanan verilerin bir analizini içermektedir. Nitel verilerin sonuçları, ebeveynlerin ve öğretmenlerin dayanıklılık kavramına ilişkin farklı bir anlayışa sahip olduğunu çocukların ise, dayanıklılığı artırmada yetişkinlerin yardımını ve rehberliğini çok yararlı bulduğunu gösterirken, nicel veriler, ebeveynlerin öğretmenlere kıyasla çocukların dayanıklılığının tüm yönlerini daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir.

Ünsal (2016), okul öncesi çocuklar için psikolojik dayanıklılık programı (OÇPDP)’nin 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerine ve problem davranışına etkililiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. İstanbul’da anasınıfı ve uygulama biriminde 5 yaşlarındaki deney ve kontrol grubu olarak toplam 67 çocuk ile “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği”, “Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği Problem Davranışlar Alt Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Araştırmada deney ve kontrol gruplarının öntestleri çocukların her biri programa başlamadan önce öğretmenler tarafından uygulanmıştır. Psikolojik Dayanıklılık Programı (OÇPDP) araştırmacının kendisi tarafından 12 hafta süresince haftada iki gün deney grubuna günlük program içerisinde 30 dakika süre ile uygulanmıştır. Kontrol grubu çocukları herhangi bir eğitim almamış program sonunda ölçekler deney ve kontrol gruplarına tekrar uygulanarak alınan sonuçlar karşılaştırılmıştır. Okul Öncesi Çocuklar için Psikolojik Dayanıklılık Programı (OÇPDP) çocukların problem davranışları ve sosyal becerileri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Gülay Ogelman (2015), okul öncesi dönem çocuklarının dayanıklılığı üzerindeki ebeveyn kabul-red düzeylerinin yordayıcı etkisini araştırmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Denizli il merkezde sosyoekonomik düzeyi düşük ailelere mensup ve normal gelişim gösteren, okul öncesi eğitim almış 100 çocuk ve ebeveynlerinden (100 anne ve 100 baba) oluşturmaktadır. Örneklem grubundaki 100 çocuktan 40’ı (%40,0) kız, 60’ı (%60,0) erkektir. Veri toplama araçları olarak Çocukların Ego Sağlamlığı Ölçeği (Öğretmen formu)

ve Ebeveyn Kabul Red Ölçeği (anne-baba formları) kullanılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre anne ve babalarının sıcaklık ve şefkat düzeyleri ile çocukların dayanıklılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ve güçlü bir ilişki; babaların ihmal/kayıtsızlık, saldırganlık/düşmanlık düzeyleri ile çocukların esneklik düzeyleri arasında negatif yönde güçlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Cabaj, McDonald ve Tough (2014), orta çocuklukta davranışsal ve duygusal sorunlar için erken çocukluk riski ve yılmazlık faktörlerini araştırmışlardır. Örneklem grubunda hamileliğin erken döneminden itibaren takip edilen 706 anne yer almaktadır. Doğum sonrası altı-sekiz yıl içinde annelere anket uygulanmıştır. Çalışmada uygulanan anket, demografik bilgiler, çocukların sağlığı, gelişimi, aktiviteleri, medya ve teknoloji, aile, arkadaşlar, topluluk, okul hayatı ve annenin sağlığı hakkındaki soruları içermektedir. Çocukların çoğunun orta çocukluk döneminde başarılı olsa da Çocuk Davranışsal Ölçeği'nden (NSCLY Child Behaviour Scales) çıkan sonuçlara göre örneklemdeki çocukların %25.62' sının içsel ve dışsal sorunlu davranış puanlarına sahip olduğu saptanmıştır. Sorunlu davranışlar için bağımsız belirleyiciler cinsiyetin erkek olması, annenin ruh sağlığının riskli olması, yetersiz ebeveynlik etkileşimleri olarak tespit edilmiştir. Sorunlu davranışlar açısından yüksek risk altında olan çocuklar için koruyucu faktörler ise; anne ve çocuk özgüveninin yüksek olması, anne duygusal sağlığının iyi olması, yeterli sosyal destek, iyi akademik performansı ve ebeveyn ile yeterli ve kaliteli geçirilen süreyi içermektedir.

Howell, Graham-Bermann, Czyz ve Lilly (2010), yakın partner şiddetine maruz kalan okul öncesi çocukların bazılarının neden zararlı sonuçlar gösterdiğini ve diğerlerinin neden daha dirençli görüldüğünü incelemiştir. Örneklem grubunu Güneydoğu Michigan'da son iki yıl içinde yakın partner şiddetine maruz kalmış 4-6 yaş arası tek çocuk olan 56 (30 erkek, 26 kız) çocuk ve annesi oluşturmaktadır. Demografik anket, Sosyal Yetkinlik Ölçeği, Gözden Geçirilmiş Çatışma Taktikleri Ölçekleri, Beck Depresyon Envanteri, Travma Sonrası Stres Teşhis Ölçeği, Alabama Ebeveynlik Anketi, The Ways of Coping

Checklist (stresli bir yaşam durumuyla başa çıkmak için kullanılan çeşitli bilişsel / duygusal ve davranışsal başa çıkma stratejilerini değerlendirir) uygulanmıştır. Araştırma sonucunda demografik faktörlerin hiçbirisi dayanıklılığın yordayıcısı olarak bulunmamıştır. Mevcut sonuçlar bir çocuğun maruz kaldığı şiddet ne kadar şiddetli olursa, çocukların dirençli sonuçlar sergileme olasılığının o kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Yakın eş partnerin şiddetine maruz kalmanın ardından çocukların uyum sorunlarını hafifletmede ebeveynliğin koruyucu rolünün olduğu varsayılmıştır ancak beklentilerin aksine annenin yılmazlığı bu çalışmada dayanıklılığı yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sun ve Stewart (2007), araştırmasında çocuk ve ergenlerde cinsiyet ve yaşın yılmazlık üzerine etkilerinin üç yıllık kesitsel bir tasarım kullanılarak incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Avustralya'nın Kuzey ve Güney Brisbane kentinde 2004 yılında 16 devlet okulu ve 4 Katolik okulundan 3. (N = 816), 5. (N = 816) ve 7. (N = 860) sınıflara devam eden 1109 erkek ve 1163 kız öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada “Dayanıklılık Ölçeği” ve “Koruyucu Faktör Ölçeği ve Akran Desteği Algılama Ölçeği” uygulanmıştır. Dayanıklılık Ölçeği, öğrencilerin tepkilerini bireysel özelliklerin altı alt ölçeğine ve koruyucu faktörlerin yedi alt ölçeğine göre değerlendirmiştir. Bireysel özellikler; iletişim ve işbirliği, öz güven, empati, yardım arama davranışı, hedefler ve özlemlerden oluşur. Koruyucu faktörler; aile desteği, okul desteği, toplum desteği, özerklik deneyimi, akranlarla toplum yanlısı ilişkiler, müfredat dışı etkinliklere anlamlı katılım ve akran desteğinden oluşur. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin iletişim, empati, yardım arama, hedefler ve özlemlerdeki bireysel özellikler açısından sürekli olarak erkeklerden daha yüksek puanlara sahip oldukları bulunmuştur. Kız ve erkek çocukları arasında özgüven açısından hiçbir farkın olmadığı ayrıca, kızların erkek çocuklarına göre topluluktaki ebeveynler, öğretmenler ve yetişkinlerle olumlu bağlantılar kurma, akran ilişkileri ve özerklik deneyimleri bildirme olasılıklarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Werner (1986), 1955'te Hawaii'nin Kauai adasında doğan ve alkolik ebeveynlerin çocukları olan 698 Asyalı ve Polinezyalı grubunun 49 gençten (22 erkek, 27 kız) oluşan bir

boylamsal çalışması yapılmıştır. Çocukların doğum sonrası 1. yaşta alkolik ebeveynlerin çocuklarının fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimi üzerindeki perinatal stres ve bakım ortamının kalitesi 2, 10 ve 18 yaşlarında takiplerle ettirilmiştir. Bebekler 1 yaşındayken, anneler bebeklerini aktivite düzeyi, sosyal duyarlılık ve bakım kolaylığı gibi bir dizi özelliğe göre derecelendirip onları üzen alışkanlıkları bildirmişlerdir. 2 yaşında, Cattell Bebek Zeka Testi ve Vineland Sosyal Olgunluk Ölçeği, 10 yaşında çocuklara Birincil Zihinsel Yetenekler Testi ve Bender-Gestalt Testi ve 18 yaşında Kaliforniya Psikolojik Envanteri ve Kontrol Odağı Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda alkoliklerin dayanıklı çocuklarını 18 yaşına kadar ciddi başa çıkma sorunları geliştirenlerden ayıran ortamının nitelikleri arasında; bebeklik döneminde birincil bakıcıdan çok fazla ilgi görme, yaşamın ilk 2 yılında aileye ek doğum yapılmaması ve yaşamın ilk 2 yılında ebeveynler arasında çatışma olmaması yer almaktadır. Kız ve erkek çocuklar, bakıcı ortamlarından ağırlıklı olarak olumlu tepkiler alabildikleri ölçüde, ebeveyn alkolizmine rağmen strese dirençli oldukları saptanmıştır.

Cicchetti ve Rogosch (1997) kötü muamele gören çocuklarda psikolojik sağlamlığın teşvik edilmesinde öz organizasyonun rolü konulu araştırmada, okul çağındaki kötü muameleyle maruz kalmış ve kötü muamele görmemiş, düşük gelirli, dezavantajlı çocuklar üst üste üç yıl boyunca incelenmiştir. Araştırmaya 6 -11 yaş arası toplam 213 çocuk (%62,4 erkek, %37,6 kız) katılmıştır. Bununla birlikte 133 çocuk kötü muamele (ihmal; cinsel, fiziksel, duygusal veya üçü birlikte istismar) görmüş, 80 çocuk ise görmemiştir. Mevcut araştırmanın verileri 1990-1996 yıllarında yürütülen kamp programından alınmıştır. Araştırmaya arka arkaya 3 yıl yaz kampına katılan çocuklar dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak çocuk raporları, akran değerlendirmeleri, danışman raporları ve gözlemleri, okul işleyişine ilişkin yıllık değerlendirmeler, Çocuk Depresyon Envanteri, Benlik Saygısı Envanteri, Peabody Resimli Kelime Testi, Çocuk Davranış Kontrol Listesi Öğretmen Formu, Öğrenci Değerlendirme Envanteri, California Çocuk Q-Set kullanılmıştır. Sonuç olarak, 3 yılın her biri boyunca, kötü muameleyle maruz kalan çocuklar, kötü muamele

görmeyen karşılaştırmalara göre daha düşük düzeyde yetkin işleyiş sergilemiştir. Kötü muamele alt türlerinin, cinsel, fiziksel ve duygusal olarak kötü muameleye maruz kalan çocukların, kötü muameleye maruz kalmayan çocuklara göre daha düşük yeterlilik sergilemiştir. Ayrıca kötü muamele görmemiş çocukların, kötü muameleye maruz kalan çocuklara kıyasla, daha yüksek bir yüzdesinin psikolojik sağlamlıkları olduğu bulunmuştur.

Johnson, Glassman, Fiks ve Rosen (1990), anneleri madde kullanan ve kullanmayan gruplardan “dayanıklılık” gösteren çocukları araştırmışlardır. 1977'de, Columbia Presbyterian Tıp Merkezi'ndeki Perinatal Yüksek Risk Kliniğine kayıtlı kadınlardan doğan bir grup çocuğun nörodavranışsal bir takip çalışmasına başlanılıp, 1977'den 1979'a kadar, Perinatal Yüksek Risk Kliniğine kayıtlı 57 ilaç tedavisi gören (metodan) hamile kadın, takip çalışmasına dahil edilmiştir. Proje personeli doğum öncesi ziyaretlerinde kadınlarla teması sürdürmüş ve doğumdan sonra, 62 çocuk (beş kardeş çift, ikiz yok) çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca 31 uyuşturucusuz anneden oluşan 32 yenidoğan bir grup da kaydedilmiştir. 36 aylıkken 39 çocuk (19 erkek, 20 kız) uyuşturucuya maruz kalan ve 23 çocuk (13 erkek, 10 kız) uyuşturucuya maruz kalmayan verileri kullanılmıştır. Araştırmada Brazelton Yenidoğan Davranış Değerlendirme Ölçeği, Merrill-Palmer Zihinsel Testler Ölçeği, McCarthy ölçekleri çocuklara uygulanmıştır. Projeden sorumlu sosyal hizmet uzmanı, her bir anneyle mevcut yaşam durumu, duygusal durumu, bebekle ve diğer aile üyeleriyle ilişkisi, eğitim veya mesleki programlara katılımı ve çocuk bakımı düzenlemeleri hakkında görüşmüştür. Araştırma sonucunda uyuşturucu kullanımı ve ilaç tedavisi gören anne ile çocuğun zayıf gelişimsel gösterme sonucu arasında bulunan ilişkiye rağmen, uyuşturucuya maruz kalan bir grup çocuk bakım ve istikrar sağladığında direnç gösterebilir ve iyi gelişebilir olduğunu saptamışlardır.

O'Grady ve Metz (1987), boylamsal çalışmasında, önemli bir olumsuz sonuç riski taşıdığı bilinen koşullar ve stres yaşayan küçük çocuklarda psikolojik sağlamlık ile ilgili faktörleri incelemiştir. 6 ile 7 yaş arasındaki 109 çocuğun 50 kız ve 59 erkek çocuktan oluşan

psikolojik uyumları, perinatal stresi, ailedeki psikolojik sorunları ve stresleri, annenin kendine ve ebeveynliğe yönelik tutumlarını değerlendiren çok faktörlü bir tarama ile 1. ayda belirlenen bebeklik risk durumu ile ilişkisi açısından incelenmiştir. Kaiser Bebek Gelişimi Çalışması (KIDS) , Çocuklar için Sosyal Yeniden Düzenleme Ölçeği, Çocuk Davranışı Kontrol Listesi uygulanmıştır. İncelenen değişkenler arasında; aile geçmişi, ebeveyn özellikleri, ebeveynlerin duygusal sorunlar öyküsü, annenin tutumu, annenin bebeğin mizacını algılaması, annenin tıbbi geçmişi, gebelik koşulları ve doğum koşulları incelenmiştir. Sonuçlar genel olarak yaşam olayları ve sosyal desteğin gerçekten de beklenen şekilde psikolojik sağlamlığı etkilediğini, yaşam olaylarının bebeklik risk faktörlerinin olumsuz etkilerini sinerjik olarak büyüttüğünü, sosyal destek ve iç kontrol yöneliminin potansiyel olarak risk ve stres etkilerini tamponlandığını açıklamıştır.

Uluslararası ve ulusal alanyazında erken çocukluk dönemi psikolojik sağlamlık konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde; duygu düzenleme, problem çözme becerileri, annelerin ebeveyn tutumları, matematik ve bilimsel süreç becerileri, sosyal değer kazanımları, ailelerin yılmazlıkları, çocukların mizaç özellikleri, annelerin ebeveynlik stilleri, koruyucu faktörler ve risk faktörleri, sosyal beceri, problem davranış, çeşitli demografik değişkenler, ebeveyn kabul-red düzeyleri gibi konulara yönelik yapıldığı görülmüştür. Uluslararası alanyazında en çok izleme (boylamsal) araştırmalar yapılmıştır. Ulusal alanyazında yapılan araştırmalarda ise kesitsel araştırmalar yapılmıştır. Ulusal alanyazında yapılan çalışmalarda veri toplama aracı olarak daha çok ölçekler tercih edilmiştir. Okul öncesi dönemde psikolojik sağlamlıkla ilgili ölçek geliştirme çalışmalarının yapılmasıyla ulusal alanyazında yapılan çalışmalarda son yıllarda artış gözlemlenmektedir. Uluslararası çalışmalarda ölçeklere ek olarak deneysel yöntemlerin de kullanıldığı görülmektedir.

Erken Çocukluk Döneminde Anne İlgisi Düzeyi İle İlgili Araştırmalar

Arslan Özkılıç (2021), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş arası çocukların anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgileri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Şubat-Mayıs 2019 tarihleri arasında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Van Eğitim ve Araştırma hastanesi Çocuk Gelişimi Polikliniğine başvuran 305 çocuğun anneleri çalışma grubunu oluşturmuştur. “Genel Bilgi Formu”, “Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği-Anne Formu”, “Duygu Düzenleme Ölçeği” araştırmada kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre çocuk ile anne arasındaki ilişki ve annenin çocuğa yönelik ilgisi artıkça duygu düzenleme becerilerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tuzcuoğlu, Gengiz ve İlçi Küsmüş (2020), okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimleri ile anne ilgi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada ilişki tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında İstanbul ili, Ataşehir, Çekmeköy, Sultanbeyli ve Kadıköy ilçelerinde okul öncesi eğitim alan 218 çocuk ve bu çocukların anneleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda çocukların saldırganlık yönelimleri ile anne ilgileri arasında düşük düzeyde ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Kadal (2019), anne baba ilgi düzeyi ile 5-6 yaş çocuklarında görülen davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Kağıthane, Esenyurt, Şişli ve Eyüpsultan ilçelerinde bulunan özel ve devlet eğitim kurumlarında öğrenim gören 5-6 yaş grubu 396 çocuk ve ebeveynlerinden oluşmaktadır. Araştırmada “Kişisel bilgi formu”, “Okul Öncesi Davranış Sorumları Tarama Ölçeği” ve “Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda anne ve baba ilgisi artıkça çocukların davranış problemlerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz, Bal, Özer ve Yürekli (2019), okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin kabul-red düzeyleri ile çocuklarına yönelik ilgileri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma tarama modelinde olup, çalışma grubu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Karaman il

merkezinde uygun örnekleme yöntemiyle seçilen üç okulda öğrenim gören 60-72 aylık 132 çocuğun annelerinden oluşmaktadır. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği”, “Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda annelerin Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne formu’ nun Sıcaklık ve Sevgi , Saldırganlık ve Kin ile İlgisizlik ve İhmal alt boyutları ile Anne İlgisi Ölçeği’nin Kontrole Yönelik İlgisi, Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgisi ve İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgisi alt boyutları arasında ve annelerin Saldırganlık ve Kin alt boyut puan ortalamaları ile Okula Yönelik ilgi alt boyut puan ortalamaları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuş ve annelerin Kontrole Yönelik İlgisi, Okula Yönelik İlgisi ve İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgisi düzeylerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Aydoğdu ve Dilekmen (2018), annelerin çocuklarıyla geçirdikleri boş zamanlarda neler yaptıkları, zamanlarını nerelerde geçirdikleri, birlikte geçirdikleri zamanın yararları, çocuklarıyla zaman geçirmelerini engelleyen etmenlerin neler olduğu ve boş zamanları birlikte geçirebilmek için nelerin yapılabileceği ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla araştırma yapılmıştır. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde Erzincan ili merkez ilçede bulunan 32 okul arasından seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen iki ilkokulda öğrenim gören 150 ilkokul çocukların annelerinden oluşmaktadır. Araştırmada veriler, açık uçlu sorulardan oluşan anket ile elde edilmiştir. Araştırma bulgularında annelerin çocuklarıyla boş zamanlarında televizyon izleme, oyun oynama, ödev yapma ve kitap okuma gibi etkinliklere daha çok yer verdikleri, bu aktivitelerin çoğunluğunu ev, oyun parkı ve alışveriş merkezlerinde gerçekleştirdikleri, birlikte geçirilen zamanın çocukların gelişimlerini çok yönlü olarak desteklediği, özellikle iş hayatının yoğunluğunun ve teknolojik araçların kullanılmasının birlikte zaman geçirmeyi engellediği, bu nedenle iş saatinin süresinin azaltılması ve teknolojik araçların kullanımının azaltılmasının, birlikte zaman geçirmeyi olumlu yönde etkileyeceği sonucu tespit edilmiştir.

Ulusal alanyazında çocuklara yönelik anne ilgi düzeyi konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde; okul öncesi çocukların duygu düzenleme, saldırganlık yönelimi, davranış problemleri, çeşitli demografik değişkenler, annelerin kabul-red düzeyleri ve annelerin çocuklarıyla geçirdikleri boş zamanlarda neler yaptıkları gibi konulara yönelik araştırmalar yapılmıştır. Yapılan bu araştırmalarda annelerin çocuklarına yönelik ilgileri artıkça çocukların gelişimini anlamlı bir şekilde etkilediği, çocukların saldırganlık yönelimleri ile davranış problemlerinin azaldığı ve olumlu yönde ebeveyn çocuk ilişkisini etkilediği gibi önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile anne ilgi düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Amaca uygun olarak araştırmanın modeli, genel tarama modelidir. Genel tarama modeli; evren hakkında genel bir kanıya varmak amacıyla çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evrenin tamamı ya da evrenden alınan bir grup örnek/örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. Verilerin analizi dikkate alındığında araştırma ilişkisel tarama modeli özelliğine sahiptir Korelasyonel olarak adlandırılan ilişkisel tarama modelleri; iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini, herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2018; Karasar, 2014).

Evren ve Örneklem

Evren, soruları cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin elde edildiği canlı ya da cansız varlıklardan oluşan büyük gruptur. Bir araştırma için iki tür evrenden söz edilebilir. Hedef evren ve ulaşılabilir evren. Hedef evren, ulaşılması hemen hemen imkânsız olan evrendir ve araştırmacının ideal seçimidir. Ulaşılabilir evren ise, araştırmacının gerçekçi seçimidir

ve ulaşılabilir olandır (Büyüköztürk vd., 2018, s.82). Bu araştırmanın evrenini Türkiye’deki 48-72 aylık okul öncesi dönem çocukları ve anneleri oluşturmaktadır. Ulaşılabilir evren ise Çankırı il merkezi ve Çerkeş, Ilgaz, Kurşunlu ve Şabanözü ilçelerinde eğitim görmekte olan 48-72 aylık 1050 çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesi amacıyla Büyüköztürk vd. (2018, s.98) tarafından önerilen eşitlik kullanılmıştır.

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}}$$

Eşitlik; sürekli değişkenlerde örneklem büyüklüğü tahmini

Eşitlikte yer alan $n_0 = [(t \times S)/d]^2$ eşitliği ile hesaplanmakta ve d anlamlılık değeri 0.05 alındığında, S=0.5 olacağından ve tabloda karşılık gelen t değeri 1,96 olduğundan 0,05 anlamlılık düzeyinde $n_0=384,16$ olarak hesaplanmaktadır. Evreni 0,05 hata düzeyini temsil eden çocuk sayısı olan 1050 n_0 ve N formülde yerine konduğunda;

$$n = \frac{384,16}{1 + \frac{384,16}{1050}}$$

Ulaşılması gereken örneklem sayısının en az 280 olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda 320 çocuk, bu çocukların öğretmenleri ve annelerine ulaşılmıştır. Ancak eksik ve hatalı doldurulan 26 form çıkarılarak kalan 294 form ile analiz sürecine geçilmiştir. Örneklem grubunun belirlenmesinde; zamanın kısıtlı olması nedeniyle ve araştırma verilerinin gönüllü annelerden toplanabilmesi için uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2018, s.95).

Araştırmaya katılan çocukların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	129	43,9
	Erkek	165	56,1
Yaş	48-60 Ay	66	22,4
	60-72 Ay	228	77,6
Ailenin Çocuk Sayısı	1 çocuk	40	13,6
	2 çocuk	172	58,5
	3 çocuk veya fazlası	82	27,9
Çocuk Doğum Sırası	İlk Çocuk	101	34,4
	Ortanca veya Ortancalardan Biri	40	13,6
	Son Çocuk	116	39,4
	Tek Çocuk	37	12,6
Anne Yaşı	29 veya altı	85	28,9
	30-34	124	42,1
	35-39	61	20,8
Anne Öğrenim Düzeyi	40 veya üstü	24	8,2
	İlkokul	35	11,9
	Ortaokul	67	22,8
	Lise	110	37,4
	Önlisans	35	11,9
Baba Öğrenim Düzeyi	Lisans	47	16
	İlkokul	18	6,1
	Ortaokul	55	18,8
	Lise	118	40,1
	Önlisans	34	11,6
	Lisans	57	19,3
Anne çalışma durumu	Lisansüstü	12	4,1
	Çalışıyor	62	21,1
Anne-çocuk birlikte geçirilen günlük zaman	Çalışmıyor	232	78,9
	1-2 saat	157	53,4
	3-4 saat	103	35,1
	5-6 saat	34	11,5
Toplam		294	100,0

Araştırmaya katılan okul öncesi çocukların cinsiyet değişkenine göre 129'u (%43,9) kız, 165'i (%56,1) erkek olarak dağılmaktadır. Okul öncesi çocukların yaş değişkenine göre 66'sı (22,4) 48-60 aylık olduğu, 228'i (%77,6) 60-72 aylık olarak dağılmaktadır. Ailenin çocuk sayısı değişkenine göre 40'ının (%13,6) 1 çocuk, 172'sinin (%58,5) 2 çocuk, 82'sinin (%27,9) 3 veya daha fazla çocuk bulunmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların doğum sırası değişkenine göre 101'i (%34,4) ilk çocuk, 40'ı (%13,6) ortanca veya

ortancalardan birisi olduğu, 116'sı (%39,4) son çocuk, 37'si (%12,6) tek çocuk olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların anne yaş değişkenine göre 85'i (%28,9) 29 yaş veya daha altı, 124'ü (%42,1) 30-34 yaş arası, 61'i (%20,8) 35-39 yaş arası, 24'ü (%8,2) 40 yaş veya daha üstü olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların annesinin öğrenim durumu değişkenine göre 35' i (%11,9) ilkokul mezunu, 67'si (%22,8) ortaokul mezunu, 110'u (%37,4) lise mezunu, 35'i (%11,9) önlisans mezunu, 47' si (%16) lisans mezunu olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların baba öğrenim değişkenine göre 18'i (%6,1) ilkokul mezunu, 55'i (%18,8) ortaokul mezunu, 118'i (%40,1) lise mezunu, 34'ü (%11,6) önlisans mezunu, 57'si (%19,3) lisans mezunu, 12'si (%4,1) lisansüstü mezunu olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların anne-çocuk birlikte geçirilen günlük zaman değişkenine göre 157'si (%53,4) 1-2 saat, 103'ü (%35,1) 3-4 saat, 34'ü (%11,5) 5-6 saat olarak dağılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırma verilerini toplamak için araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu”, çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarını belirleyebilmek için Mayr ve Ulich (2009) tarafından geliştirilmiş, Özbey (2019) tarafından Türkiye’de geçerlik güvenirliği yapılmış olan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” (PERİK) ve çocuğa yönelik annelerinin ilgi düzeyini belirleyebilmek için Sucuoğlu, Özkal, Yıldız Demirtaş ve Güzeller (2015) tarafından geliştirilen “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği” (ÇYAIÖ) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Anne ve çocukların demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu çocukların; cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, doğum sırası, anne

ve babanın yaşı, anne ve babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, anne çocuk birlikte geçirilen günlük zaman (oyun, kitap okuma, etkinlik yapma vb.) süresi gibi bilgilerinin öğrenilmesine yönelik maddeler içermektedir (EK 1).

Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)

Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Positive Entwicklung und Resilienz im Kindergartenalltag) 2009 yılında Mayr ve Ulich tarafından 36-72 aylık okul öncesi çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Özbey (2019) tarafından yapılmıştır. Öğretmenler için sınıflarda 36-72 ay arasında olan çocukların psikolojik sağlamlıklarını kaydetmelerini sağlayan bir ölçektir. Ölçek 36 madde ve 6 alt faktörden oluşmaktadır. Her bir alt ölçekten alınabilecek en yüksek puan 30 en düşük puan ise 1' dir. Ölçeğin Duygusal İstikrar alt ölçeğindeki 5 ve 6 nolu maddeler ile Görev Yönelimi alt ölçeğindeki 6 nolu madde ters puanlanmaktadır (Mayr & Ulich, 2009). Ölçeğin alt faktörleri; İletişim kurma faktörü, diğer çocuklarla olan sosyal etkileşimine yönelik maddeler, Öz-Kontrol faktörü, empati ve saygı duyma, özür dileme gibi düşünceli davranmaya yönelik maddeler; Atılganlık faktörü, hayır diyebilme, haksızlığa uğradığında kendini savunabilme ile ilgili maddeler; Duygusal istikrar faktörü, stresli bir durum sonrası kendisini toparlama, duygusal düzenleme yapabilmesi ile ilgili maddeler; Görev Yönelimi faktörü, verilen bir işe başlama, devam ettirebilme, konsantre olabilme ile ilgili maddeler; Keşfetmekten hoşlanma faktörü; yeni şeyler öğrenmek için pozitif olma, soru sorma, zaman tanımaya yönelik maddeler yer almaktadır.

Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları .86 ile .95 arasında; Sperman Brown İki Yarı Test güvenirlik katsayıları .74 ile .94 arasında bulunmuştur. Alpha güvenirlik

katsayısı 49-60 aylık çocuklarda .88 ile .95 arasında ve 61-72 aylık çocuklarda ise .87 ile .96 olduğu tespit edilmiştir.

Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği için bu çalışma kapsamında güvenirlikleri hesaplanmıştır. Hesaplanan ölçeğin alt boyut puanlarına ilişkin Cronbach Alfa katsayıları şu şekildedir: İletişim kurma= .92; Öz-Kontrol= .91; Atılganlık= .90; Duygusal İstikrar= .72; Görev yönelimi= .79; Keşfetmekten Hoşlanma= .92 şeklindedir.

Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği

Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği (ÇYAIÖ) Sucuoğlu, Özkal, Yıldız Demirtaş ve Güzeller tarafından 2015 yılında annelerin 48-72 aylık çocuklarına yönelik ilgi düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir.

Çocuğa yönelik anne ilgi formu otuz dört madde ve dört alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin dört faktörü; Kontrole yönelik ilgi; çocuğun o gün okulda hangi konuları, kavramları öğrendiğini bilme, okulda neler yaşadıklarını bilme, seyrettiği programları kontrol etme ile ilgili maddeler; Davranış geliştirmeye yönelik ilgi, çocuğun yapamayacağı ve zorlandığını düşündüğü yerlerde cesaretlendirme, çocuğa zaman ayırma, çocuğun olumlu davranışlarını fark etme ile ilgili maddeler; Okula yönelik ilgi, çocuğun okulda yediği yemeklerin sağlıklı olup olmadığını bilme, okul aile birliğinde çalışma ve sınıf annesi olma ile ilgili maddeler; İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi, her gün düzenli bir şekilde çocuğuna kitap okuma, kitap hakkında sorular sormaya yönelik maddeler yer almaktadır.

“Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği”nin Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları toplam 0,91 bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları ise şu şekildedir: “Kontrole Yönelik İlgisi” alt faktörü için 0,88; “Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgisi” alt

faktörü için 0,87; “Okula Yönelik İlgi” alt faktör için 0,76 olarak ve “İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi” alt faktörü için .77 tespit edilmiştir (Sucuoğlu vd., 2015).

Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği (ÇYAIÖ) için bu çalışma kapsamında güvenirlikleri hesaplanmıştır. Hesaplanan ölçeğin alt boyut puanlarına ilişkin Cronbach Alfa katsayıları şu şekildedir: Kontrole Yönelik İlgi= .71; Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi= .82; Okula Yönelik İlgi= .66; İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi= .48 şeklindedir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamadan önce veri toplama aracı olarak kullanılacak olan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” (Positive Entwicklung und Resilienz im Kindergartenalltag) (EK 2) ve “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği” (EK 3) kullanım izinleri alınmıştır. Verilerin toplanabilmesi için, 08.02.2021-E.22652 tarih sayılı Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan (EK 4) ve 11.03.2021-E.22184086 tarih sayılı Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden (EK 5) gerekli izinler alınmıştır.

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile anne ilgi düzeyini bazı değişkenlere göre incelemek ve aralarında nasıl bir ilişkinin olduğunu ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada öncelikle Çankırı il merkezi ve Kurşunlu, Çerkeş, Ilgaz ve Şabanözü ilçelerinde yer alan MEB bünyesine bağlı anasınıflarının ve anaokullarının listesi elde edilmiştir. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak; 48-72 aylık okul öncesi dönem çocuklar ve bu çocukların ebeveynleri hakkında bilgi edinmek için “Kişisel Bilgi Formu”, çocukların sınıf ortamında psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlemek amacıyla “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” ve annelerin çocuklarına yönelik ilgi düzeylerini belirleyebilmek amacıyla “Çocuğa Yönelik Anne İlgi Düzeyi Ölçeği” araştırmacı tarafından “Google Formlar”a yüklenmiştir. Uygulamada öncelikle ölçeklerin niçin

yapıldığı, neyi ölçtüğü ve nasıl doldurulması konusunda bizzat araştırmacı tarafından çalışmaya gönüllü katılan öğretmenlere bilgi verilmiştir. Öğretmenlerin ölçekleri çocukların en az son iki ay içindeki davranışlarına dayalı gözlemlerini dikkate alarak doldurması gerektiği bildirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlere yapılan gerekli açıklamalar formun başında yer almıştır. Açıklamaları okuyup gönüllü olarak katılmak isteyen öğretmenlerin “Araştırmaya Katılmayı Onaylıyor Musunuz?” sorusunu yanıtlayarak formu doldurmaları sağlanmıştır. Öğretmenler formu doldurduğu öğrencilerin anneleriyle elektronik ortamda iletişime geçmiştir. “Kişisel Bilgi Formu” ve “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Düzeyi Ölçeği” için gerekli açıklamalarda bu formların başında yer almıştır. Açıklamaları okuyup gönüllü olarak katılmak isteyen annelerin “Araştırmaya Katılmayı Onaylıyor Musunuz?” sorusunu yanıtlayarak formları doldurmaları sağlanmıştır. Öğretmenlerin ölçeklere daha verimli cevaplar verebilmesi adına sınıf mevcudunun tamamına değil her sınıftan 10 çocuğa uygulama yapılmıştır. Bu 10 çocuk öğretmenin kendisi tarafından rastgele belirlenmiştir.

Araştırmanın verileri 2020-2021 eğitim öğretim yılı Eylül ayında yüz yüze eğitime başlamış olup pandemi sürecinde vakaların artmasından dolayı Aralık ayından Ocak ayının bitimine kadar uzaktan eğitime geçilmiştir. Şubat ve Mart aylarında yüz yüze eğitime geçilmiş olup Nisan ayının sonunda veriler tamamlanmıştır. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” bir risk grubunda olmayan çocuklarında psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlemede kullanılmakla birlikte çalışmaya dahil olan tipik gelişim gösteren çocuklar pandemi sürecini yaşamışlardır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 25 paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan ve uygulanan “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” ve “Anne İlgisi Düzeyi Ölçeği”ne ilişkin betimsel istatistikler (minimum, maksimum, ortalama, standart sapma, çarpıklık, basıklık ve madde ortalaması) hesaplanmıştır. Bu ölçeklerden

elde edilen veri cinsiyet, yaşı, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve babanın yaşı, anne ve babanın öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, anne çocuk birlikte geçirilen günlük zaman (oyun, kitap okuma, etkinlik yapma vb.) süresi değişkenlerinin her biri için gruplanmış ve gruplar arası farka bakılmıştır. Bu amaçla yapılan fark analizlerin parametrik ya da nonparametrik olup olmasına, her bir değişken için oluşturulan gruplara ait verilerin parametrik testlere ait normallik ve varyansların homojenliği varsayımlarını sağlayıp sağlamama durumuna göre karar verilmiştir. Normallik varsayımının incelenmesinde çarpıklık katsayısı (ÇK) incelenmiştir ve çarpıklık katsayısının ± 1 aralığında olması normallikten önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2012, s. 40). Varyansların homojenliği varsayımının incelenmesinde Levene testi kullanılmıştır; hesaplanan p değerinin 0,05'ten büyük olması varyansların homojen olduğunu göstermektedir (Field, 2009, s.150).

Araştırmanın amacı kapsamında, ölçekler ve alt boyutlarından elde edilen puanların belirlenen bağımsız değişkenlerin kategorilerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu bağlamda alt boyuta ait puan dağılımlarının ele alınan bağımsız değişkenin her bir kategorisinde normal olması durumunda, kategori sayısı iki ise ilişkisiz örneklem için t testi, kategori sayısı ikiden fazla ise ANOVA analizi kullanılmıştır. Alt boyuta ait puan dağılımlarının ele alınan bağımsız değişkenin her bir kategorisinde normal olmaması durumunda, kategori sayısı iki ise ilişkisiz örneklem için Mann Whitney U testi, kategori sayısı ikiden fazla ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Bu çalışmada etki büyüklüğü için 0 ve 1 arasında sınırlı değer alabilen r katsayısı hesaplanmıştır (Rosenthal, 1991, s.153). Etkinin önem derecesini nesnel bir ölçümle sunduğu için etki büyüklüğü önemlidir. Etki büyüklüğünün 0 olması etkinin olmadığını ve 1 olması mükemmel etki olduğuna işaret etmektedir. Cohen (1988, s.147, 1992) büyük ya da küçük etkilere ilişkin yaygın olarak kullanılan önerilerde bulunmuştur: $r=.10$ –küçük etki (etki toplam varyansın %1'ini açıklar), $r=.30$ –orta etki (etki toplam varyansın %9'unu açıklar) ve $r=.50$ –büyük etki (etki toplam varyansın %25'ini açıklar). Etki büyüklüğü

ölçümü olarak kısmi eta kare (η_p^2) raporlanmıştır. Kısmi eta kare değerlerinin yorumlanmasında 0,01, 0,06 ve 0,14 değerleri sırasıyla düşük, orta ve yüksek etki olarak ifade edilmektedir (Cohen, 1988, s. 286).

PERİK alt boyutlarının araştırmada ele alınan değişkenlere göre oluşturulan gruplara ait puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Cinsiyet değişkeni için kız ve erkekler olmak üzere iki kategori vardır. Buna göre ayrılan iki gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçlar incelendiğinde PERİK bütün alt boyut puanları için cinsiyete göre oluşan grupların çarpıklık katsayıları ± 1 aralığındadır; normal dağılım göstermektedir. Levene testi sonucunda varyansların da homojen olduğu belirlenmiştir.

Yaş değişkeni için 48-60 ay ve 60-72 ay olmak üzere iki kategori vardır. Buna göre ayrılan iki gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçlar incelendiğinde PERİK bütün alt boyut puanlarını için yaşa göre oluşan grupların çarpıklık katsayıları ± 1 aralığındadır; normal dağılım göstermektedir. Levene testi sonucunda varyansların da homojen olduğu belirlenmiştir.

Kardeş sayısı değişkeni için 1 kardeş, 2 kardeş ve 3 kardeş veya fazlası olmak üzere üç kategori vardır. Buna göre ayrılan 3 gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçlar incelendiğinde PERİK bütün alt boyut puanlarını için kardeş sayısına göre oluşturulan gruplar için varyansların homojenliği varsayımının karşıladığı görülmektedir. Çarpıklık katsayılar incelendiğinde ise bütün alt gruplarda elde edilen değerlerin ± 1 aralığında ya da çok yakın olduğu görülmüş olup normal dağıldığı söylenebilmektedir.

Doğum sırası değişkeni için ilk çocuk, ortanca veya ortancalardan biri, son çocuk ve tek çocuk olmak üzere dört kategori vardır. Buna göre ayrılan dört gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçları incelendiğinde PERİK bütün alt boyut puanlarını için doğum sırasına göre oluşturulan gruplar için

varyansların homojenliği varsayımının karşıladığı görülmektedir. Çarpıklık katsayılar incelendiğinde ise bütün alt gruplarda elde edilen değerlerin ± 1 aralığında ya da çok yakın olduğu görülmüş olup normal dağıldığı söylenebilmektedir.

Anne yaşı değişkeni için 29 veya altı, 30-34, 35-39 ve 40 veya üstü olmak üzere dört kategori vardır. Buna göre ayrılan dört gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçları incelendiğinde PERİK alt boyut puanlarının hepsi için anne yaşına göre oluşturulan gruplar için varyansların homojenliği varsayımının karşıladığı görülmektedir. Çarpıklık katsayılar incelendiğinde ise alt grupların çoğunda elde edilen değerlerin ± 1 aralığında ya da çok yakın olduğu görülmüş olup normal dağıldığı söylenebilmektedir. Sadece Görev Yönelimi alt boyutu için 40 veya üstü anne yaşı grubunun normallikten önemli derecede sapma gösterdiği görülmüştür.

Baba yaşı değişkeni için 29 veya altı, 30-34, 35-39 ve 40 veya üstü olmak üzere dört kategori vardır. Buna göre ayrılan dört gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçları incelendiğinde PERİK alt boyut puanlarının çoğu için baba yaşına göre oluşturulan gruplar için varyansların homojenliği varsayımının karşıladığı görülmektedir. Sadece Duygusal İstikrar alt boyut puanları için varyanslar homojen değildir. Çarpıklık katsayıları incelendiğinde ise alt grupların hepsinde elde edilen değerlerin ± 1 aralığında ya da çok yakın olduğu görülmüş olup normal dağıldığı söylenebilmektedir.

Anne öğrenim düzeyi değişkeni için ilkokul, ortaokul, lise, önlisans ve lisans olmak üzere beş kategori vardır. Buna göre ayrılan beş gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçları incelendiğinde PERİK bütün alt boyut puanlarını için anne öğrenim düzeyine göre oluşturulan gruplar için varyansların homojenliği varsayımının karşıladığı görülmektedir. Çarpıklık katsayılar incelendiğinde ise bütün alt gruplarda elde edilen değerlerin ± 1 aralığında ya da çok yakın olduğu görülmüş olup normal dağıldığı söylenebilmektedir.

Baba öğrenim düzeyi değişkeni için ilkokul, ortaokul, lise, önlisans, lisans ve lisansüstü olmak üzere altı kategori vardır. Buna göre ayrılan altı gruba ait ölçek toplam ve alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçları incelendiğinde PERİK İletişim Kurma ve Atılganlık alt boyut puanlarını için baba öğrenim düzeyine göre oluşturulan gruplar için varyansların homojenliği varsayımının karşılanmadığı görülmektedir. Çarpıklık katsayıları incelendiğinde ise çoğu alt gruplarda elde edilen değerlerin ± 1 aralığında ya da çok yakın olduğu görülmüş olup normal dağıldığı söylenebilmektedir. Sadece Öz-Kontrol alt boyut puanları için alt gruplarda normallikten sapmalar olduğu görülmüştür.

Anne çalışma durumu için çalışıyor ve çalışmıyor olmak üzere iki kategori vardır. Buna göre ayrılan iki gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçlar incelendiğinde PERİK bütün alt boyut puanlarını için anne çalışma durumuna göre oluşan grupların çarpıklık katsayıları ± 1 aralığındadır; normal dağılım göstermektedir. Levene testi sonucunda varyansların da homojen olduğu belirlenmiştir.

“Çocuğa Yönelik Anne İlgi Düzeyi Ölçeği”nin toplam puanı ve alt boyutlarının araştırmada ele alınan değişkenlere göre oluşturulan gruplara ait puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Anne yaşı değişkeni için 29 veya altı, 30-34, 35-39 ve 40 veya üstü olmak üzere dört kategori vardır. Buna göre ayrılan dört gruba ait ölçek toplam ve alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçları incelendiğinde ÇYAIÖ Kontrole yönelik ilgi ve Okula yönelik ilgi alt boyut puanları için anne yaşına göre oluşturulan gruplar için varyansların homojenliği varsayımının karşıladığı görülmektedir. Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplam puanı, Davranış geliştirmeye yönelik ilgi ve İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanları için ise varyansların homojen olmadığı görülmüştür. Çarpıklık katsayıları incelendiğinde ise alt grupların çoğunda elde edilen

değerlerin ± 1 aralığında ya da çok yakın olduğu görülmüş olup normal dağıldığı söylenebilmektedir.

Anne öğrenim düzeyi değişkeni için ilkokul, ortaokul, lise, önlisans ve lisans olmak üzere beş kategori vardır. Buna göre ayrılan beş gruba ait ölçek toplam ve alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçları incelendiğinde ÇYAIÖ toplam puanı ve bütün alt boyut puanları için anne öğrenim düzeyine göre oluşturulan gruplar için varyansların homojenliği varsayımının karşıladığı görülmektedir. Çarpıklık katsayıları incelendiğinde ise bütün alt gruplarda elde edilen değerlerin ± 1 aralığında ya da çok yakın olduğu görülmüş olup normal dağıldığı söylenebilmektedir.

Anne çalışma durumu için çalışıyor ve çalışmıyor olmak üzere iki kategori vardır. Buna göre ayrılan iki gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçlar incelendiğinde ÇYAIÖ toplam puanı ve bütün alt boyut puanlarını için anne çalışma durumuna göre oluşan grupların çarpıklık katsayıları ± 1 aralığındadır; normal dağılım göstermektedir. Levene testi sonucunda varyansların da çoğunda homojen olduğu belirlenmiştir. Sadece İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyutunda varyansların homojenliği varsayımının karşılanmadığı görülmektedir.

Anne-çocuk birlikte geçirilen günlük zaman değişkeni için 1-2 saat, 3-4 saat ve 5-6 saat olmak üzere üç kategori vardır. Buna göre ayrılan üç gruba ait ölçek alt boyut puanlarının normallik ve varyansların homojenliğine ilişkin sonuçları incelendiğinde ÇYAIÖ toplam puanı ve Kontrole yönelik ilgi, Davranış geliştirmeye yönelik ilgi ve Okula yönelik ilgi alt boyut puanları için anne çalışma durumuna göre oluşturulan grupların çarpıklık katsayıları ± 1 aralığındadır ve Levene testi sonucunda varyansların da çoğunda homojen olduğu belirlenmiştir. Sadece İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyutunda varyansların homojenliği varsayımının karşılanmadığı görülmektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda 48-72 aylık çocuklardan oluşan çalışma grubundan alınan bilgilere göre çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile çocuğa yönelik anne ilgi düzeyi birtakım değişkenler çerçevesinde incelenmiş; araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda 1. ve 2. alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

1. Alt Problem

48-72 aylık çocukların “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” nden aldıkları puan ortalamaları nasıldır?

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK altı alt boyutundan aldıkları puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 4’ de yer almaktadır.

Tablo 4

PERİK Alt Boyutları İçin Betimsel İstatistikler

Ölçek/ boyut	alt	$\bar{X}$	ss	En düşük puan	En yüksek puan	Çarpıklık	Basıklık	Madde ortalaması
İletişim Kurma		24,122	4,359	9,00	30,00	-,763	,488	4,020
Öz-Kontrol		25,554	4,073	10,00	30,00	-,954	,785	4,259
Atılganlık		24,333	4,183	10,00	30,00	-,628	,246	4,056
Duygusal İstikrar		21,952	3,698	12,00	30,00	-,256	,002	3,659
Görev Yönelimi		23,660	4,037	10,00	30,00	-,633	,367	3,943
Keşfetmekten Hoşlanma		24,725	4,220	11,00	30,00	-,651	,050	4,121

Tablo 4’de PERİK birinci alt boyutu olan İletişim Kurma ait betimsel istatistikler ele alındığında, puan ortalamasının 24,122 olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre bu alt boyut için alınan en düşük puan 9,00 iken en yüksek puan 30,00’dır. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması incelendiğinde de (4,020) olduğu görülmektedir.

Öz-Kontrol alt boyutu için puan ortalamasının 25,554 olduğu görülmektedir. Bu alt boyut için en düşük puan 10,00 iken en yüksek puan 30,00’dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması incelendiğinde (4,259) olduğu görülmektedir.

Atılganlık alt boyutu için puan ortalaması 24,333 olduğu görülmektedir. Bu alt boyuttan alınan en düşük puan 10,00 iken en yüksek puan 30,00’dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin ± 1 arasında olduğu yani puanlarının normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması incelendiğinde (4,056) olduğu görülmektedir.

Duygusal İstikrar alt boyutu için puan ortalaması 21,952 olduğu görülmektedir. Bu alt boyuttan alınan en düşük puan 12,00 iken en yüksek puan 30,00’dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların

normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması incelendiğinde (3,659) olduğu görülmektedir.

Görev Yönelimi alt boyutu için puan ortalaması 23,660 olduğu görülmektedir. Bu alt boyuttan alınan en düşük puan 10,00 iken en yüksek puan 30,00'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması incelendiğinde (3,943) olduğu görülmektedir.

Keşfetmekten Hoşlanma alt boyutu için puan ortalaması 24,725 olduğu görülmektedir. Bu alt boyuttan alınan en düşük puan 11,00 iken en yüksek puan 30,00'dur. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması incelendiğinde (4,121) olduğu görülmektedir.

2. Alt Problem

Okul öncesi dönem 48-72 ay çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri çocuğa ve aileye ilişkin değişkenlere (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve baba yaşı, anne ve baba öğrenim durumu, annenin çalışma durumu) göre farklılaşmakta mıdır?

a. Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan parametrik istatistiklerden ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları Tablo 5' de yer almaktadır.

Tablo 5

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

T Testi	Grup	n	$\bar{X}$	t	sd	r
İletişim Kurma	Kız	129	24,155	,113	292	-
	Erkek	165	24,097			
Öz-Kontrol	Kız	129	26,519	3,667*	292	0,210
	Erkek	165	24,800			
Atılganlık	Kız	129	24,450	,421	292	-
	Erkek	165	24,242			
Duygusal İstikrar	Kız	129	22,326	1,533	292	-
	Erkek	165	21,661			
Görev Yönelimi	Kız	129	24,295	2,403*	292	0,139
	Erkek	165	23,164			
Keşfetmekten Hoşlanma	Kız	129	24,527	,709	292	-
	Erkek	165	24,879			
* $p<0,05$						

Tablo 5 incelendiğinde, PERİK Öz-kontrol alt boyutundan elde edilen puanlar, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t=3,667$, $p<0,05$, $r=,210$). Buna göre kızlara ait Öz-kontrol puanları ($\bar{X}=26,519$), erkeklerin puanlarından ($\bar{X}=24,800$) anlamlı olarak daha yüksektir. Görev yönelimi alt boyutundan elde edilen puanlar da, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t=2,403$, $p<0,05$, $r=,139$). Buna göre kızlara ait görev yönelimi puanları ($\bar{X}=24,295$), erkeklerin puanlarından ($\bar{X}=23,164$) anlamlı olarak daha yüksektir. Cinsiyete göre hesaplanan farkların anlamlı bulunduğu bu iki alt boyut için farka yönelik elde edilen etki büyüklükleri düşük düzeydedir. Ölçekten elde edilen puanlar İletişim kurma, Atılganlık, Duygusal İstikrar, Keşfetmekten Hoşlanma boyutları için elde edilen ortalama puanlar cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Ölçeğin Öz-Kontrol ve Görev Yönelimi alt boyutlarında çocukların cinsiyetlerine göre psikolojik sağlık düzeylerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde kız çocukların psikolojik sağlık puanları erkeklerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir. Tok (2020) okul öncesi çocukların yılmazlık düzeyleri ile matematik ve bilimsel süreç becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında kız çocuklarının yılmazlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Uslu (2019) okul öncesi

çocukların yılmazlıklarını incelemiş ve kız çocuklarının yılmazlık düzeylerinin erkek çocuklarından daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Balaban Dağal & Bayındır (2018) okul öncesi çocuklarının ego sağlamlık düzey puanlarının, erkeklere oranla kızlarda daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Erdem (2017) 4-5 yaşındaki çocukların yılmazlık puanlarının kızlar lehine anlamlı bir farklılık olduğunu elde etmiştir. Oktan, Odacı & Çelik (2014) psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelemiş ve araştırma sonucunda kız öğrencilerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kılıç (2014) üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılığını incelemiş ve kızların psikolojik dayanıklılık toplam puan ortalamaları erkek öğrencilerin psikolojik dayanıklılık toplam puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek tespit etmiştir.

Werner (1993) psikolojik sağlamlık ile ilgili yaptığı 32 yıl süren boylamsal çalışmada kızların çocukluk döneminde erkeklerden daha psikolojik sağlam olduğu tanımlamıştır. Hampel & Petermann (2005) kızların stres altında olmalarına rağmen erkeklerden daha fazla psikolojik sağlamlığın habercisi olan başa çıkma eğilimini gösterdiğini tespit etmiştir. Sun & Stewart (2007) çocuk ve ergenlerde psikolojik sağlamlık üzerine cinsiyetin etkilerini incelediği araştırmada, erkeklere oranla kızlarda iletişim, empati, özerklik deneyimi, yardım arama ve bireysel özellikler açısından daha yüksek puanlara sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bulgularıyla paralellik gösteren bu çalışmaların yanı sıra psikolojik sağlamlığın cinsiyete değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği araştırmalar da mevcuttur. Erata & Özbey (2020) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bayındır, Balaban Dağal & Önder (2018) okul öncesi dönem çocuklarda duygu düzenleme becerilerinin ego sağlamlık düzeylerine göre incelemiş ve çocukların cinsiyeti ve ego sağlamlık düzeyleri arasında ilişki olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Gürgan (2014) üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve iyilik halinin cinsiyet puanları arasında anlamlı fark

göstermediğini tespit etmiştir. Adı geçen araştırmalar dışında da cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığını destekleyen çalışmalar mevcuttur (Arıdağ & Seydooğulları, 2019; Aydın & Egemberdiyev, 2018; Terzi, 2008; Topbay, 2016).

Belle (1987) tüm çocuklar, yetkin bir yetişkinle olumlu bir ilişkiye sahip olduklarında, diğer insanlarla etkileşime girdiklerinde ve kendileri veya toplum tarafından değer verilen bir yeterlilik alanına sahip olduklarında, olumsuz yaşam koşullarının ardından daha iyi bir sonuç alırlar. Werner (1993) psikolojik sağlamlığı olan kızlar arasında anne rol model alınması ve küçük kardeşlere bakma ihtiyacından, kızların belirgin özerkliğe ve sorumluluk duygusuna katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Bu araştırmayla birlikte günümüze kadar yapılan araştırmalardan okul öncesi dönem çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin kızların lehine çıkan sonuçları düşünüldüğünde, anne ve babalar çocuklarını eğitirken cinsiyet temelli eğitimden ziyade gelişim temelli bir eğitimi benimsemeleri gerektiği düşünülerek çocukların hem yetişkin davranışları sergileyebilir hem de olumsuzluğa maruz kaldığında başa çıkma modeli geliştirip psikolojik sağlamlıklarına katkıda bulunabileceğini düşündürmektedir.

b. Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanların, yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Yaşa Göre Karşılaştırılması

T Testi	Grup	n	$\bar{X}$	t	sd	r
İletişim Kurma	48-60 Ay	66	23,273	-1,805	292	-
	60-72 Ay	228	24,368			
Öz-Kontrol	48-60 Ay	66	25,121	-,981	292	-
	60-72 Ay	228	25,680			
Atılganlık	48-60 Ay	66	23,606	-1,608	292	-
	60-72 Ay	228	24,544			
Duygusal İstikrar	48-60 Ay	66	21,894	-,146	292	-
	60-72 Ay	228	21,969			
Görev Yönelimi	48-60 Ay	66	23,061	-1,372	292	-
	60-72 Ay	228	23,833			
Keşfetmekten Hoşlanma	48-60 Ay	66	24,167	-1,221	292	-
	60-72 Ay	228	24,886			
	60-72 Ay	228	145,281			
* $p<0,05$						

Tablo 6 incelendiğinde, PERİK alt boyut puanlarının katılımcıların yaşlarına göre yapılan karşılaştırılmasında anlamlı fark bulunamamıştır. Elde edilen puanların yaşa göre değişmediği tespit edilmiştir. Balaban Dağal & Bayındır (2018) okul öncesi dönem çocuklarının ego sağlamlık düzeyini incelenmiş ve çocukların yaş ile ego sağlamlık düzeyi arasında bir farklılık bulunmamıştır. Werner (1997) okul öncesi dönem psikolojik sağlamlığı olan çocukların, bu çocukların bağımsızlığa ihtiyaç duyduğunda yardım isteme becerisini birleştiren bir başa çıkma modeli geliştirdiğini ve bu modelin, daha sonraki yıllarda psikolojik sağlamlığın habercisi olduğunu belirtmiştir. Newland (2014) yaş değişkeninin çocuklar için psikolojik sağlamlığın öngörüsü olarak tanımlamıştır. Werner & Smith (1993) boylamsal çalışmalarında, psikolojik sağlamlığı değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken yaş değişkene işaret etmektedir. Bu çalışma kapsamında yaş değişkeninin çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinde fark yaratmadığı bulunmuştur. Buradan hareketle hem erken dönemde verilecek psikolojik sağlamlık programları ile çocukların gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyecek araştırmaların yapılması hem de boylamsal çalışmalarda yaş değişkeni için farklı sonuçların elde edilebileceği söylenebilir.

c. Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA sonuçları Tablo7’de yer almaktadır.

Tablo 7

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
İletişim Kurma	Gruplar arası	226,728	113,364	2	6,177*	,041	1-3 2-3
	Gruplar içi	5340,864	18,353	291			
	Toplam	5567,592		293			
Öz-Kontrol	Gruplar arası	56,448	28,224	2	1,710	-	-
	Gruplar içi	4804,182	16,509	291			
	Toplam	4860,629		293			
Atılganlık	Gruplar arası	160,337	80,169	2	4,697*	,031	1-3 2-3
	Gruplar içi	4966,996	17,069	291			
	Toplam	5127,333		293			
Duygusal İstikrar	Gruplar arası	50,236	25,118	2	1,847	-	-
	Gruplar içi	3957,097	13,598	291			
	Toplam	4007,333		293			
Görev Yönelimi	Gruplar arası	21,855	10,928	2	,669	-	-
	Gruplar içi	4752,131	16,330	291			
	Toplam	4773,986		293			
Keşfetmekten Hoşlanma	Gruplar arası	31,909	15,955	2	,895	-	-
	Gruplar içi	5184,775	17,817	291			
	Toplam	5216,684		293			
	Gruplar içi	103636,940	356,141	291			
	Toplam	106154,612	113,364	293			

* $p < 0,05$

1: 1 kardeş; 2: 2 kardeş; 3: 3 kardeş veya fazlası

Tablo 7 incelendiğinde, Öz-Kontrol, Duygusal İstikrar, Görev Yönelimi Keşfetmekten Hoşlanma alt boyut puanları kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. İletişim Kurma alt puanları kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(2,293)}=6,177$, $p<0,05$, $\eta_p^2=,041$). Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre 3 kardeş veya fazlasına sahip olanların puanları ($\bar{X}=22,939$) 1 kardeşe sahip olanların puanlarından ($\bar{X}=25,750$) ve 2 kardeşe sahip olanların puanlarından ($\bar{X}=24,308$) anlamlı olarak daha düşüktür. Atılganlık alt puanları da kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(2,293)}=4,697$, $p<0,05$, $\eta_p^2=,031$). Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre 3 kardeş veya fazlasına sahip olanların puanları ($\bar{X}=23,159$) 1 kardeşe sahip olanların puanlarından ($\bar{X}=25,050$) ve 2 kardeşe sahip olanların puanlarından ($\bar{X}=24,727$) anlamlı olarak daha düşüktür. Kardeş sayısına göre İletişim Kurma ve Atılganlık alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Onat (2010) anne-baba tutumlarının lise öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerini incelemiş ve kardeş sayısı değişkeninin sadece Öz Yetkinlik-Öz Farkındalık alt ölçeği arasında anlamlı düzeyde farklı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ailelerde kardeş sayısının azalmasıyla çocuklarda psikolojik sağlık düzeylerinin artması; ailelerin tek çocukla fazla vakit geçirip çocuklarına daha çok ilgi göstermeleriyle, onlarla daha çok iletişim halinde olmalarıyla açıklanabilir.

Çalışmanın bulgularına paralel anlamlı olarak farklılaşmayan araştırmalar bulunmaktadır. Erata & Özbey (2020) çocukların psikolojik sağlık puanlarının kardeş sayıları bakımından anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Tok (2020) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların yılmazlık puanları; bir, iki, üç ve üzeri kardeş sayıları bakımından anlamlı olarak farklılaşmadığını belirtmiştir. Uslu (2019) tek kardeşe sahip olmanın ya da sahip olunan kardeşlerin sayısının, yılmazlık düzeylerinin benzer olduğunu belirtmiştir. Balaban Dağal & Bayındır (2018) okul öncesi dönem çocuklarının ego sağlık düzeylerinde kardeş sayılarının farklılaşmaya sebep olmadığını belirtmiştir.

d. Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri doğum sırası değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, doğum sırasına göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA sonuçları Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Doğum Sırasına Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
İletişim Kurma	Gruplar arası	211,954	70,651	3	3,826*	,012	1-2, 1-3 2-4, 3-4
	Gruplar içi	5355,638	18,468	290			
	Toplam	5567,592		293			
Öz-Kontrol	Gruplar arası	38,859	12,953	3	,779	-	-
	Gruplar içi	4821,770	16,627	290			
	Toplam	4860,629		293			
Atılganlık	Gruplar arası	134,086	44,695	3	2,596	-	-
	Gruplar içi	4993,248	17,218	290			
	Toplam	5127,333		293			
Duygusal İstikrar	Gruplar arası	29,481	9,827	3	,716	-	-
	Gruplar içi	3977,852	13,717	290			
	Toplam	4007,333		293			
Görev Yönelimi	Gruplar arası	13,637	4,546	3	,277	-	-
	Gruplar içi	4760,350	16,415	290			
	Toplam	4773,986		293			
Keşfetmekten Hoşlanma	Gruplar arası	7,846	2,615	3	,146	-	-
	Gruplar içi	5208,838	17,962	290			
	Toplam	5216,684		293			
	Gruplar içi	104844,532	361,533	290			
	Toplam	106154,612	70,651	293			

* $p < 0,05$

1: ilk çocuk; 2: ortanca veya ortancalardan biri; 3: son çocuk; 4: tek çocuk

Tablo 8 incelendiğinde, Öz-Kontrol, Atılganlık, Duygusal İstikrar, Görev Yönelimi ve Keşfetmekten hoşlanma alt boyut puanlarının çocuğun doğum sırasına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. İletişim Kurma alt puanları doğum sırası değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(3,293)}=3,826, p<0,05, \eta_p^2=.012$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre ilk çocuk ve tek çocuk olanların puanları arasında anlamlı fark yoktur. Benzer şekilde ortanca veya ortancalardan biri olan çocukların puanları ile son çocuk olanların puanları arasında anlamlı fark yoktur. Fakat ilk çocuk olanların ($\bar{X}=24,752$) ve tek çocuk olanların ($\bar{X}=25,541$) puanları, ortanca veya ortancalardan biri olan çocukların ($\bar{X}=22,925$) ve son çocuk olanların ($\bar{X}=23,534$) puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir.

İletişim kurma alt boyutunda yer alan ilk çocuk ve tek çocuk olanların puanlarının yüksek olmasının sebebi ilk doğan ve tek olan çocuklar aile içinde benzersiz bir konuma sahip olabilir; anne ve babalar ilk ve tek çocuklarına daha çok vakit ayırıp daha çok ilgi gösterebilir, daha tedbirli, hoşgörülü ve koruyucu davranabilirler. Bu çocuklar erişkin davranış ve tutumlarını sergileyebilir, böylece daha sorumlu ve işbirliğine eğilimli olabilirler (Oktan, Odacı & Çelik, 2014). Doğum sırasına göre bu farklılığın sebebi kardeşlerin aynı ebeveynle yaşadıkları farklı deneyimler, çocukların mizaç özellikleri ve bilişsel yeteneklerini içeren farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Öz-Kontrol, Atılganlık, Duygusal İstikrar, Görev Yönelimi ve Keşfetmekten hoşlanma limi alt boyut puanlarının çocuğun doğum sırasına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu farklı araştırmalarla da örtüşmektedir. Özer (2019) ergenlik döneminde psikolojik sağlamlığın doğum sırası değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte Erdem (2017) çocukların yılmazlık düzeyleri arasında doğum sırası bakımından anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir.

e. Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri anne yaşı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, anne yaşına göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA ve Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Yaşına Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
İletişim Kurma	Gruplar arası	37,178	12,393	3	0,650	-	-
	Gruplar içi	5530,414	19,070	290			
	Toplam	5567,592		293			
Öz-Kontrol	Gruplar arası	36,393	12,131	3	0,729	-	-
	Gruplar içi	4824,236	16,635	290			
	Toplam	4860,629		293			
Atılganlık	Gruplar arası	59,266	19,755	3	1,130	-	-
	Gruplar içi	5068,067	17,476	290			
	Toplam	5127,333		293			
Duygusal İstikrar	Gruplar arası	49,490	16,497	3	1,209	-	-
	Gruplar içi	3957,843	13,648	290			
	Toplam	4007,333		293			
Keşfetmekten Hoşlanma	Gruplar arası	73,453	24,484	3	1,381	-	-
	Gruplar içi	5143,231	17,735	290			
	Toplam	5216,684		293			
	Gruplar içi	105380,461	363,381	290			
	Toplam	106154,612	12,393	293			
Kruskall-Wallis	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	H		
Görev yönelimi	29 veya altı	85	144,71	3	5,313	-	-
	30-34	124	159,27				
	35-39	61	136,65				
	40 veya üstü	24	124,17				

* $p < 0,05$

1: 29 veya altı; 2: 30-34; 3: 35-39; 4: 40 veya üstü

Tablo 9 incelendiğinde, ölçeğin bütün alt boyut puanlarının anne yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Bu çalışmada annelerin yaş değişkenine göre çocukların psikolojik sağlık düzeyinde değişiklik göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgusuyla tutarlı olarak; Erdem (2017), çocukların yılmazlıklarının annelerin yaşına göre değişmediğini tespit etmiştir. Benzer bir sonuca ulaşan Balaban Dağal & Bayındır (2018) okul öncesi dönem çocuklarının ego sağlık düzeylerinin incelemiş ve annelerin yaş değişkeninin çocukların ego sağlık düzeylerini etkilemediği vurgulamıştır. Gündüz Algünerhan (2017) araştırmaya katılan 12- 14 yaşındaki öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerini anne yaşı değişkenine göre incelemiş ve istatistiksel açıdan anlamlı bulunmadığını belirtmiştir.

Annelerin yaş değişkenine göre çocukların psikolojik sağlık düzeylerinde farklılık göstermemesinin sebebi, anneliğin içgüdüsel olması ve anneliği de karşılık beklemeden her yaşta doğal sevgisiyle yapması düşünülebilir. Annenin hangi yaşta olursa olsun çocukların psikolojik sağlıklarına yönelik davranış ve tutumlarının aynı olması buradan kaynaklandığı söylenebilir.

f. Çocukların psikolojik sağlıkları baba yaşı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, baba yaşına göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA ve Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo10' da yer almaktadır.

Tablo 10

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Baba Yaşına Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
İletişim Kurma	Gruplar arası	62,386	20,795	3	1,095	-	-
	Gruplar içi	5505,206	18,983	290			
	Toplam	5567,592		293			
Öz-Kontrol	Gruplar arası	7,707	2,569	3	,154	-	-
	Gruplar içi	4852,923	16,734	290			
	Toplam	4860,629		293			
Atılganlık	Gruplar arası	7,830	2,610	3	,148	-	-
	Gruplar içi	5119,504	17,653	290			
	Toplam	5127,333		293			
Görev yönelimi	Gruplar arası	94,213	,667	3	,048	-	-
	Gruplar içi	4679,773	13,811	290			
	Toplam	4773,986		293			
Keşfetmekten Hoşlanma	Gruplar arası	43,650	31,404	3	1,946	-	-
	Gruplar içi	5173,034	16,137	290			
	Toplam	5216,684		293			
Kruskall-Wallis	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	H		
Duygusal İstikrar	29 veya altı	22	150,82	3	,104	-	-
	30-34	108	145,61				
	35-39	110	148,46				
	40 veya üstü	54	147,98				

* $p < 0,05$

1: 29 veya altı; 2: 30-34; 3: 35-39; 4: 40 veya üstü

Tablo 10 incelendiğinde, ölçeğin bütün alt boyut puanlarının baba yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu farklı araştırmalarla da örtüşmektedir. Balaban Dağal & Bayındır (2018) okul öncesi dönem çocukların ego sağlamlık düzeylerinde babaların yaşları farklılaşmaya sebep olmadığını bulmuştur. Benzer bir sonuca ulaşan Erdem (2017) çalışmasında çocukların yılmazlık puanları ile baba yaşı arasında anlamlı ilişki olmadığını tespit etmiştir.

g. Çocukların psikolojik sağlamlıkları anne öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, anne öğrenim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA sonuçları Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
İletişim Kurma	Gruplar arası	324,488	81,122	4	4,471*	,058	1-2, 1-3,
	Gruplar içi	5243,104	18,142	289			1-4, 1-5,
	Toplam	5567,592		293			2-4
Öz-Kontrol	Gruplar arası	384,108	96,027	4	6,199*	,079	1-2, 1-3,
	Gruplar içi	4476,522	15,490	289			1-4, 1-5,
	Toplam	4860,629		293			2-4, 2-5
Atılganlık	Gruplar arası	235,269	58,817	4	3,475*	,046	1-3, 1-4,
	Gruplar içi	4892,064	16,928	289			1-5, 2-5,
	Toplam	5127,333		293			
Duygusal İstikrar	Gruplar arası	34,011	8,503	4	,618	-	-
	Gruplar içi	3973,322	13,746	289			
	Toplam	4007,333		293			
Görev Yönelimi	Gruplar arası	93,084	23,271	4	1,437	-	-
	Gruplar içi	4680,902	16,197	289			
	Toplam	4773,986		293			
Keşfetmekten Hoşlanma	Gruplar arası	214,803	53,701	4	3,103*	,041	1-4, 1-5,
	Gruplar içi	5001,880	17,308	289			2-4
	Toplam	5216,684		293			

* $p < 0,05$

1: ilkokul; 2: ortaokul 3: lise; 4: önlisans; 5: lisans

Tablo 11 incelendiğinde, Duygusal İstikrar ve Görev Yönelimi alt boyut puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. İletişim Kurma alt boyut puanları anne öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(4,287)} = 4,471$, $p < 0,05$, $\eta_p^2 = ,058$). Farka ilişkin etki orta düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne öğrenim düzeyi ilkokul olanların İletişim Kurma alt boyut puanları

($\bar{X}$ =24,752), anne öğrenim düzeyi ortaokul ($\bar{X}$ =23,776), lise ($\bar{X}$ =24,127), önlisans ($\bar{X}$ =25,600) ve lisans ($\bar{X}$ =25,610) olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür. Ayrıca anne öğrenim düzeyi ortaokul olanların puanı da anne öğrenim düzeyi lisans olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

Öz-kontrol alt boyut puanları anne öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(4,287)} = 6,199, p < 0,05, \eta_p^2 = ,079$). Farka ilişkin etki orta düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne öğrenim düzeyi ilkokul olanların Öz-kontrol alt boyut puanları ($\bar{X}$ =22,457), anne öğrenim düzeyi lise ($\bar{X}$ =24,627), önlisans ($\bar{X}$ =24,943) ve lisans ($\bar{X}$ =25,756) olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür. Ayrıca anne öğrenim düzeyi ortaokul olanların puanı da anne öğrenim düzeyi önlisans ve lisans olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

Atılganlık alt boyut puanları anne öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(4,287)} = 3,475, p < 0,05, \eta_p^2 = ,046$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne öğrenim düzeyi ilkokul olanların Atılganlık alt boyut puanları ($\bar{X}$ =23,057), anne öğrenim düzeyi lise ($\bar{X}$ =25,973), önlisans ($\bar{X}$ =26,457) ve lisans ($\bar{X}$ =27,146) olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür. Ayrıca anne öğrenim düzeyi ortaokul olanların puanı da anne öğrenim düzeyi lisans olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

Keşfetmekten Hoşlanma alt boyut puanları anne öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(4,287)} = 3,103, p < 0,05, \eta_p^2 = ,041$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne öğrenim düzeyi ilkokul olanların Keşfetmekten Hoşlanma alt boyut puanları ($\bar{X}$ =23,171), anne öğrenim düzeyi önlisans ($\bar{X}$ =26,114) ve lisans ($\bar{X}$ =25,951) olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

Ayrıca anne öğrenim düzeyi ortaokul olanların puanı ($\bar{X}=24,299$) da anne öğrenim düzeyi lisans olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

Annelerin öğrenim durumu, Duygusal İstikrar ve Görev Yönelimi alt boyut puanlarının örneklem grubundaki çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Bu bulguyu destekler nitelikte çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri anne öğrenim değişkenine göre farklılaşmadığını destekleyen çalışmalar mevcuttur (Balaban Dağal & Bayındır, 2018; Erdem, 2017; Özer, 2019; Tok, 2020; Topbay, 2016; Toprak, 2014; Uslu, 2019).

Bununla birlikte İletişim Kurma, Öz-Kontrol, Atılganlık ve Keşfetmekten Hoşlanma alt boyutları puanları anne öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta ve çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri eğitim düzeyi yüksek annelerin lehine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Onat (2010) lise birinci sınıf öğrencilerinin annesinin eğitim düzeyine göre yılmazlık ölçeğinde sadece empati alt ölçeğinde anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu sonucuna varılmıştır. Ebeveynlerin düşük eğitim seviyesi çocuklar için risk faktörü olarak belirtilmiştir (Condly, 2006; Hoffman, 2010; Masten, Best & Garmezy, 1990; Masten, 2011; Sameroff, Gutman & Peck 2003.). Koruyucu faktör olarak ebeveyn eğitiminin çocukların olumsuzluklara maruz kalmasını önlediği ortaya konmuştur (Masten & Garmezy 1995; Masten & Monn, 2015). Werner (1993) Kauai'deki boylamsal çalışmada daha iyi eğitilmiş ebeveynlerin, çocuklarının yaşamlarında daha olumlu etkileşimler yaşadıkları hatta aile yoksulluk içinde yaşarken bile çocuklarına erken ve orta çocuklukta daha fazla duygusal destek sağladıklarını tespit etmiştir. Araştırmaya göre daha iyi eğitilmiş ebeveynlerin, daha iyi problem çözme ve okuma becerileri olan çocuklara sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

h. Çocukların psikolojik sağlamlıkları baba öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, baba öğrenim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA ve Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo12’de yer almaktadır.

Tablo 12

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
Duygusal İstikrar	Gruplar arası	98,304	19,661	5	1,449	-	-
	Gruplar içi	3909,029	13,573	288			
	Toplam	4007,333		293			
Görev yönelimi	Gruplar arası	283,144	56,629	5	3,632*	,059	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 1-6
	Gruplar içi	4490,842	15,593	288			
	Toplam	4773,986		293			
Keşfetmekten Hoşlanma	Gruplar arası	464,460	92,892	5	5,630*	,089	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 2-5
	Gruplar içi	4752,224	16,501	288			
	Toplam	5216,684	19,661	293			
Kruskall-Wallis	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	H		
İletişim Kurma	İlkokul	18	96,22	5	10,558	-	-
	Ortaokul	55	148,64				
	Lise	118	145,63				
	Önlisans	34	156,75				
	Lisans	57	165,68				
	Lisansüstü	12	125,08				
Öz-Kontrol	İlkokul	18	103,22	5	13,320*	,022	1-4, 1-5, 2-5
	Ortaokul	55	133,19				
	Lise	118	142,67				
	Önlisans	34	168,87				
	Lisans	57	169,18				
	Lisansüstü	12	163,46				
Atılganlık	İlkokul	18	90,67	5	13,894*	,024	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 2-5
	Ortaokul	55	135,82				
	Lise	118	150,10				
	Önlisans	34	151,49				
	Lisans	57	170,98				
	Lisansüstü	12	137,92				
	Ortaokul	55	132,90				
	Lise	118	148,04				
	Önlisans	34	166,72				
	Lisans	57	171,11				
	Lisansüstü	12	139,83				

* $p < 0,05$

1: ilkokul; 2: ortaokul 3: lise; 4: önlisans; 5: lisans; 6: lisansüstü

Tablo 12 incelendiğinde, Duygusal İstikrar ve İletişim Kurma alt boyut puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Görev Yönelimi alt boyut puanları baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(5,293)}=3,632$, $p<0,05$, $\eta_p^2=,059$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre baba öğrenim düzeyi ilkokul olanların Görev yönelimi alt boyut puanları ($\bar{X}=20,611$), baba öğrenim düzeyi ortaokul ($\bar{X}=23,273$), lise ($\bar{X}=23,492$), önlisans ($\bar{X}=24,853$), lisans ($\bar{X}=24,649$) ve lisansüstü ($\bar{X}=23,583$) olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

Keşfetmekten Hoşlanma alt boyut puanları baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(5,293)}=5,630$, $p<0,05$, $\eta_p^2=,089$). Farka ilişkin etki orta düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre baba öğrenim düzeyi ilkokul olanların Keşfetmekten Hoşlanma alt boyut puanları ($\bar{X}=20,333$), baba öğrenim düzeyi ortaokul ($\bar{X}=24,218$), lise ($\bar{X}=24,856$), önlisans ($\bar{X}=25,294$), lisans ($\bar{X}=25,982$) ve lisansüstü ($\bar{X}=24,750$) olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür. Ayrıca baba öğrenim düzeyi ortaokul olanların puanı da baba öğrenim düzeyi lisans olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

Öz-Kontrol alt boyut puanları baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($H=13,320$, $p<0,05$, $\eta_p^2=,022$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre baba öğrenim düzeyi ilkokul olanların Öz-Kontrol alt boyut puanları ($\bar{X}=22,889$), baba öğrenim düzeyi önlisans ($\bar{X}=26,353$) ve lisans ($\bar{X}=26,404$) olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür. Ayrıca baba öğrenim düzeyi ortaokul ($\bar{X}=25,036$) olanların puanı da baba öğrenim düzeyi lisans olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

Atılganlık alt boyut puanları baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($H=13,894$, $p<0,05$, $\eta_p^2=.024$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre baba öğrenim düzeyi ilkokul olanların Atılganlık alt boyut puanları ($\bar{X}=20,722$), baba öğrenim düzeyi ortaokul ($\bar{X}=24,018$), lise ($\bar{X}=24,432$), önlisans ($\bar{X}=24,559$) ve lisans ($\bar{X}=25,526$) olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür. Ayrıca baba öğrenim düzeyi ortaokul olanların puanı da baba öğrenim düzeyi lisans olanların puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür.

PERİK Görev yönelimi, Keşfetmekten Hoşlanma, Öz-Kontrol ve Atılganlık alt boyutları baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Araştırmanın bulgusuyla paralel olarak Erdem (2017) 4-5 yaş çocukların yılmazlığında, baba öğrenim durumunun destekleyici bir faktör olduğunu babası lise mezunu olan çocukların yılmazlık seviyelerinin, babası ilkokulu mezunu olan çocukların yılmazlık seviyelerine göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde Uslu (2019) okul öncesi çocukların yılmazlıklarının baba öğrenim düzeyi değişkenine göre babası lisans mezunu olan çocukların yılmazlıklarının, babası ilkokul ve ortaokul mezunu olanlardan daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Tok (2020) okul öncesi dönem çocukların yılmazlık düzeylerinin baba öğrenim durumlarına göre babası üniversite düzeyinde öğrenim duruma sahip olan çocukların yılmazlık düzeyleri, babası okuryazar-ilkokul düzeyinde öğrenim durumunda olan çocuklara göre anlamlı olarak daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

Baba öğrenim durumu değişkenine göre, Duygusal İstikrar ve İletişim Kurma alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte; Balaban Dağal & Bayındır (2018), baba öğrenim düzeyine göre okul öncesi çocukların ego sağlımlıklarının farklılaşmadığını tespit etmiştir. Özer (2019) 14 ve 17 yaş arasındaki öğrencilerin baba öğrenim değişkenine göre psikolojik sağlımlıklarının istatistiksel olarak etkilemediğini vurgulamıştır. Benzer şekilde Gündüz Algünerhan (2017) baba eğitim değişkenine göre 12 ve 14 yaşındaki öğrencilerin psikolojik sağlımlıklarının istatistiksel

olarak anlamlı olarak farklılaşmadığını sonucuna varmıştır Toprak (2014) babanın eğitilmiş oluşu kendi psikolojik sağlamlıklarını etkileyebileceği, ancak ergenlerin psikolojik sağlamlıkları noktasında olumlu ya da olumsuz bir etkiye sahip olmadığını tespit etmiştir.

- i. *Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri anne çalışma durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?*

Araştırma kapsamında katılımcıların PERİK alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, anne çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ilişkisiz örneklem T-Testi sonuçları Tablo13’de yer almaktadır.

Tablo 13

Katılımcıların PERİK Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

T Testi	Grup	n	$\bar{X}$	t	sd	r
İletişim Kurma	Çalışıyor	62	24,597	,964	292	-
	Çalışmıyor	232	23,996			
Öz-Kontrol	Çalışıyor	62	26,355	1,748	292	-
	Çalışmıyor	232	25,341			
Atılganlık	Çalışıyor	62	25,161	1,761	292	-
	Çalışmıyor	232	24,112			
Duygusal İstikrar	Çalışıyor	62	22,403	1,081	292	-
	Çalışmıyor	232	21,832			
Görev Yönelimi	Çalışıyor	62	23,694	,074	292	-
	Çalışmıyor	232	23,651			
Keşfetmekten Hoşlanma	Çalışıyor	62	24,839	,240	292	-
	Çalışmıyor	232	24,694			
		Çalışmıyor	232	143,625		
* $p<0,05$						

Tablo 13 incelendiğinde, PERİK alt boyutlarından elde edilen puanlarda anne çalışma durumuna göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Bu çalışmada, anne çalışma durumuna göre çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgusuyla benzer olarak Erdem (2017) okul öncesi çocukların yılmazlık puanları annelerinin çalışma

durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediğini belirtmiştir. Onat (2010) lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlıkları anne mesleği değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma olduğunu ve ticaret yapan annelerin en yüksek puan aldıkları sonucunu bulmuştur.

İlgili alanyazındaki araştırmaların sonuçları ve bu çalışmanın bulguları düşünüldüğünde çalışmayan annelerin çalışan annelere kıyasla çocuklarının bakımı ve çocuğa yönelik ilgilerinin daha fazla zaman geçirmesi ancak diğer taraftan çalışan annelerin çocukları ile gün içerisinde daha az zaman geçirebilecekleri için bu zamanı daha etkili ve verimli geçirdikleri düşünülebilir.

Çocuğa Yönelik Anne İlgisine İlişkin Bulgular

Bu kısımda 3. ve 4. alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

3.Alt Problem

48-72 aylık çocuklara sahip annelerin “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği” nden aldıkları puan ortalamaları nasıldır?

Araştırma kapsamında katılımcıların Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği dört alt boyutu ve ölçeğin genelinden aldıkları puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 14’ de yer almaktadır.

Tablo 14

ÇYAIÖ Alt Boyutları ve Toplam Puanı İçin Betimsel İstatistikler

Ölçek/ alt boyut	$\bar{X}$	ss	En düşük puan	En yüksek puan	Çarpıklık	Basıklık	Madde ortalaması
Kontrolle yönelik ilgi	58,248	4,220	46,00	65,00	-,526	-,480	4,481
Davranış geliştirmeye yönelik ilgi	42,136	6,647	19,00	55,00	-,289	,022	3,831
Okula yönelik ilgi	29,310	3,577	19,00	35,00	-,357	-,457	4,187
İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi	13,932	1,207	10,00	15,00	-,960	,056	4,644
Toplam	143,626	13,226	102,00	170,00	-,281	-,166	4,224

Tablo14’ de ÇYAIÖ birinci alt boyutu olan Kontrolle Yönelik İlgi boyutuna ait betimsel istatistikler ele alındığında, puan ortalamasının 58,248 olduğu görülmektedir. Elde edilen

sonuçlara göre bu alt boyut için alınan en düşük puan 46,00 iken en yüksek puan 65,00'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması da göz önüne alındığında (4,481) olduğu görülmektedir.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt boyutu için puan ortalamasının 42,136 olduğu görülmektedir. Bu alt boyut için en düşük puan 19,00 iken en yüksek puan 55,00'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması da göz önüne alındığında (3,831) olduğu görülmektedir.

Okula yönelik ilgi alt boyutu için puan ortalamasının 29,310 olduğu görülmektedir. Bu alt boyut için en düşük puan 19,00 iken en yüksek puan 35,00'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması da göz önüne alındığında (4,187) olduğu görülmektedir.

İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyutu için puan ortalamasının 13,932 olduğu görülmektedir. Bu alt boyut için en düşük puan 10,00 iken en yüksek puan 15,00'dir. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde ise bu değerlerin -1 ile +1 aralığında bulunduğu yani puanların normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Madde ortalaması da göz önüne alındığında (4,644) olduğu görülmektedir.

4.Alt Problem

Okul öncesi dönem 48-72 ay çocuklarına yönelik anne ilgi düzeyi anneye ilişkin değişkenlere (anne yaşı, anne öğrenim durumu, annenin çalışma durumu, anne çocuk birlikte geçirilen günlük zaman) göre farklılaşmakta mıdır?

- a. *Çocuklarına yönelik anne ilgi düzeyi anne yaşı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?*

Araştırma kapsamında katılımcıların Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplamı ve alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, anne yaşına göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA ve Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo15 'de yer almaktadır.

Tablo 15

Katılımcıların ÇYAIÖ Toplamı ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Yaşına Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
Kontrolle yönelik ilgi	Gruplar arası	80,971	26,990	3	1,523	-	-
	Gruplar içi	5137,903	17,717	290			
	Toplam	5218,874		293			
Okula yönelik ilgi	Gruplar arası	92,000	30,667	3	2,432	-	-
	Gruplar içi	3656,833	12,610	290			
	Toplam	3748,833		293			
Kruskall-Wallis	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	H		
Davranış geliştirmeye yönelik ilgi	29 veya altı	85	154,76	3	3,424	-	-
	30-34	124	150,02				
	35-39	61	143,10				
	40 veya üstü	24	119,94				
İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi	29 veya altı	85	166,01	3	10,426*	,019	1-2
	30-34	124	131,35				
	35-39	61	156,70				
	40 veya üstü	24	141,96				
	30-34	124	147,58				
	35-39	61	147,42				
	40 veya üstü	24	110,13				
Toplam	29 veya altı	85	158,00	3	5,940	-	-
	30-34	124	147,58				
	35-39	61	147,42				
	40 veya üstü	24	110,13				

* $p < 0,05$

1: 29 veya altı; 2: 30-34; 3: 35-39; 4: 40 veya üstü

Tablo 15 incelendiğinde, ÇYAIÖ toplam puanları, Kontrole Yönelik İlg, Okula Yönelik İlg ve Davranış Geliştirmeye Yönelik İlg alt boyut puanlarının anne yaş düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanları ise anne yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($H=10,426$, $p<,05$, $\eta_p^2 =,019$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne yaşı 30-34 olanların ($\bar{X}=13,685$) İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanları, anne yaşı 29 veya altı olanların ($\bar{X}=14,259$) puanlarından anlamlı olarak daha düşüktür. Diğer yaş grupları arasında anlamlı farklılık yoktur.

Kadal (2019) tarafından 5-6 yaş çocukların davranış problemleri ile annelerinin ilgi düzeylerini inceleyen çalışmada annelerin yaş değişkenine göre incelemiş ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Tuzcuoğlu, Cengiz & İlçi Küsmüş (2020) araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının anne ilgi düzeyini anne yaş değişkenine göre incelemiş ve anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Bunun nedeni, anne ilgisinin içgüdüsel olması ve hangi yaşta olursa olsun anneliğe yönelik olumlu tutumun olduğunu vurgulamıştır. Araştırmanın bulgularıyla paralellik gösteren bu çalışmaların yanı sıra okul öncesi dönemdeki çocukların anne ilgi düzeyinin anne yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği araştırmalar da mevcuttur. Arslan Özkılıç (2021) 4-6 yaş arası çocukların anne ilgi düzeyini anne yaşına göre incelemiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Aktürk (2015) çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin çocuklarına karşı tutumları yaşlarına göre incelemiş ve 35 yaş ve üzeri yaş arasında bulunan annelerin 29 yaş ve altı yaş aralığında bulunan annelere göre daha çok aşırı koruyucu tutum sergilediklerini vurgulamıştır.

b. Çocuklarına yönelik anne ilgi düzeyi anne öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplamı ve alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, anne öğrenim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA sonuçları Tablo16’ da yer almaktadır.

Tablo 16

Katılımcıların ÇYAIÖ Toplamı ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
Kontrolle yönelik ilgi	Gruplar arası	161,979	40,495	4	1,691	-	-
	Gruplar içi	5056,895	17,498	289			
	Toplam	5218,874		293			
Davranış geliştirmeye yönelik ilgi	Gruplar arası	906,239	226,560	4	4,061*	,070	1-4, 1-5,
	Gruplar içi	12038,319	41,655	289			2-4, 2-5,
	Toplam	12944,558		293			3-5
Okula yönelik ilgi	Gruplar arası	85,124	21,281	4	1,270	-	-
	Gruplar içi	3663,709	12,677	289			
	Toplam	3748,833		293			
İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi	Gruplar arası	6,470	1,618	4	,847	-	-
	Gruplar içi	420,169	1,454	289			
	Toplam	426,639		293			
Toplam	Gruplar arası	2915,821	728,955	4	3,218*	,057	1-4, 1-5, 2-4, 2-5, 3-5

* $p<0,05$

1: ilkokul; 2: ortaokul 3: lise; 4: önlisans; 5: lisans

Tablo 16 incelendiğinde, Kontrolle yönelik ilgi, Okula yönelik ilgi ve İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanları anne öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(4,287)}=4,061$, $p<0,05$, $\eta_p^2=,070$). Farka ilişkin etki orta düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne öğrenim düzeyi lisans olanların Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanları ($\bar{X}=44,878$), anne öğrenim düzeyi ilkokul ($\bar{X}=40,371$), ortaokul ($\bar{X}=40,910$) ve lise ($\bar{X}=41,436$) olanların puanlarından

anlamli olarak daha yüksektir. Ayrıca anne öğrenim düzeyi nlisans olanların puanı ($\bar{X}=43,943$) da anne öğrenim düzeyi ilkokul ve ortaokul olanların puanlarından anlamli olarak daha yüksektir.

ÇYAİÖ toplam puanları da anne öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamli olarak farklılaşmaktadır ($F_{(4,287)}=3,218$, $p<0,05$, $\eta_p^2=.057$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamli bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne öğrenim düzeyi lisans olanların Çocuğa Yönelik Anne İlgisi leği toplam puanları ($\bar{X}=148,341$), anne öğrenim düzeyi ilkokul ($\bar{X}=140,400$), ortaokul ($\bar{X}=141,328$) ve lise ($\bar{X}=142,445$) olanların puanlarından anlamli olarak daha yüksektir. Ayrıca anne öğrenim düzeyi nlisans olanların puanı ($\bar{X}=147,029$) da anne öğrenim düzeyi ilkokul ve ortaokul olanların puanlarından anlamli olarak daha yüksektir.

Ölçek toplam puanları ve Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgı alt boyutu anne öğrenim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamli bir farklılık göstermektedir. Seçer, elikz & Yaşa (2008) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerin ebeveynliğe yönelik ilgi alt boyutu puanlarının annelerin öğrenim düzeyine göre anlamli bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tuzcuoğlu, Cengiz ve İçi Küsmüş (2020) okul öncesi dönem çocukların annelerinin eğitim düzeyine göre çocuklarına yönelik ilgi düzeylerini incelemiş ve sonuçlar doğrultusunda, niversite mezunu annelerin ilkokul ve ortaokul mezunu annelere göre çocuklarıyla daha fazla ilgilendikleri sonucuna ulaşmıştır. Arslan zkılı (2021) okul öncesi çocuklarına yönelik anne ilgi düzeyi anne öğrenim değişkenine göre yükseköğrenim mezunu olan annelerin ölçek puanlarının okuryazar olmayan, okuryazar olan, ilkokul ve lise mezunu olan annelerden anlamli düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

c. ocuklarına yönelik anne ilgi düzeyi anne çalışma durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplam ve alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, anne çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ilişkisiz örneklem T-Testi ve Mann Whitney U sonuçları Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17

Katılımcıların ÇYAIÖ Toplam ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

T Testi	Grup	n	$\bar{X}$	t	sd	r
Kontrolle yönelik ilgi	Çalışıyor	62	58,984	1,549	292	-
	Çalışmıyor	232	58,052			
Davranış geliştirmeye yönelik ilgi	Çalışıyor	62	43,161	1,369	292	-
	Çalışmıyor	232	41,862			
Okula yönelik ilgi	Çalışıyor	62	29,710	,992	292	-
	Çalışmıyor	232	29,203			
Toplam	Çalışıyor	62	146,129	1,683	292	-
	Çalışmıyor	232	142,957			
Mann Whitney U	Grup	n	Sıra Ortalama	Sıra toplamı	U	
İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi	Çalışıyor	62	168,16	10426,00	5911,000*	-
	Çalışmıyor	232	141,98	32939,00		

* $p < 0,05$

Tablo 17 incelendiğinde, ÇYAIÖ toplam puanı ve Kontrolle yönelik ilgi, Davranış geliştirmeye yönelik ilgi ve Okula yönelik ilgi alt boyutlarından elde edilen puanlarda anne çalışma durumuna göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanları ise anne çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($U=5911,000$, $p < 0,05$, $r=,133$). Farka ilişkin etki orta düzeydedir. Buna göre çalışan annelerin İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi puanları, çalışmayanların puanlarından daha yüksektir.

Çocuğa yönelik anne ilgi düzeyinin anne çalışma durumu ile ilişkisine bakıldığında; ölçek toplam puanlarının annenin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Araştırmanın bu bulgusu farklı araştırmalarla da örtüşmektedir. Tuzcuoğlu, Cengiz ve İlçi Küsmüş (2020), okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin ilgi düzeyleri annenin çalışma durumuna göre incelemiş ve farklılık göstermediği sonucuna

ulaşmıştır. Kadal (2019) 5-6 yaş çocukların annelerinin ilgi düzeylerinin annelerin çalışma durumuna göre incelemiş, anne çalışma değişkenine göre etkilemediğini belirtmiştir. Araştırmanın bulgularıyla paralellik gösteren bu çalışmaların yanı sıra okul öncesi dönemdeki çocukların annelerin çocuğa yönelik ilgisi anne çalışma durumuna göre farklılık gösterdiği araştırmalar da mevcuttur. Arslan zkılı (2021) anne ocuk ilişkisinin anne çalışma değişkenine göre incelemiş ve kamu görevlisi olan annelerin kontrole, davranış geliştirmeye, ilgileri geliştirmeye yönelik ilgilerinin ve okula yönelik ilgilerinin en yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aydoğdu & Dilekmen (2018) annelerin çocukla kurdukları yakın ilişkiler, annenin çocukla daha çok zaman geçirmesini zorunlu hale getirebilmesinden bahsetmektedir. Arslan zkılı(2021)'a göre de çalışmayan annelerin çocuğun bakımını tümüyle üstlenmesinin, çalışmayan anneleri çalışan annelere göre daha geleneksel kıldığı düşünülmektedir. Gün boyu evde çocuğun bakımından sorumlu tek kişi olması, ebeveynliğe olan ilgisini azaltmış olabileceğini belirtmektedir. alışan anneler açısından bakıldığında ise kaybedilen zamanı telafi etmek için çocuklarıyla birlikte yüksek kaliteli etkileşimlere odaklanarak çocuklarına karşı ilgilerini telafi etmiş olabileceği düşünülmektedir.

d. ocuklarına yönelik anne ilgi düzeyi anne-ocuk birlikte geçirilen zaman değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamında katılımcıların ocuğa Yönelik Anne İlgisi leği toplamı ve alt boyutlarından elde ettikleri puanlarının, anne-ocuk birlikte geçirilen günlük zamana göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesine yönelik uygulanan ANOVA sonuçları Tablo18'de yer almaktadır.

Tablo 18

Katılımcıların ÇYAIÖ Toplamı ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Anne-Çocuk Birlikte Geçirilen Günlük Zamana Göre Karşılaştırılması

ANOVA	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	sd	F	η_p^2	Anlamlı fark
Kontrolle yönelik ilgi	Gruplar arası	195,243	97,622	2	5,655*	,037	1-2, 1-3
	Gruplar içi	5023,631	17,263	291			
	Toplam	5218,874		293			
Davranış geliştirmeye yönelik ilgi	Gruplar arası	506,947	253,473	2	5,930*	,039	1-2, 1-3
	Gruplar içi	12437,611	42,741	291			
	Toplam	12944,558		293			
Okula yönelik ilgi	Gruplar arası	143,984	71,992	2	5,812*	,038	1-2, 1-3
	Gruplar içi	3604,849	12,388	291			
	Toplam	3748,833		293			
Toplam	Gruplar arası	2650,847	1325,423	2	7,936*	,028	1-3
	Gruplar içi	48599,997	167,010	291			
	Toplam	51250,844		293			
Kruskall-Wallis	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	H		
İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi	1-2 saat	157	137,64	2	7,628*	,012	1-3
	3-4 saat	103	152,48				
	5-6 saat	34	177,93				

* $p<0,05$

1: 1-2 saat; 2: 3-4 saat; 3: 5-6 saat

Tablo 18 incelendiğinde, Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplamından elde edilen puanlarda anne-çocuk birlikte geçirilen günlük zaman değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(2,293)}=7,936$, $p<0,05$, $\eta_p^2=,028$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne-çocuk birlikte geçirilen zaman 1-2 saat olanların Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplam puanları ($\bar{X}=140,981$), bu süre 5-6 saat olanların puanlarından ($\bar{X}=149,206$) anlamlı olarak daha düşüktür.

Kontrolle yönelik ilgi alt boyutundan elde edilen puanlarda anne-çocuk birlikte geçirilen zaman değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(2,293)}=5,655$, $p<0,05$, $\eta_p^2=,037$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında

olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne-çocuk birlikte geçirilen zaman 1-2 saat olanların Kontrole yönelik ilgi alt boyut puanları ($\bar{X}=57,497$), bu süresi 3-4 saat ($\bar{X}=59,000$) ve 5-6 saat olanların puanlarından ($\bar{X}=59,441$) anlamlı olarak daha düşüktür.

Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt boyutundan elde edilen puanlarda anne-çocuk birlikte geçirilen zaman değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(2,293)}=5,930$, $p<0,05$, $\eta_p^2=.039$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne-çocuk birlikte geçirilen zaman 1-2 saat olanların Davranış geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanları ($\bar{X}=41,006$), bu süresi 3-4 saat ($\bar{X}=43,000$) ve 5-6 saat olanların puanlarından ($\bar{X}=44,735$) anlamlı olarak daha düşüktür.

Okula yönelik ilgi alt boyutundan elde edilen puanlarda anne-çocuk birlikte geçirilen zaman değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F_{(2,293)}=5,812$, $p<0,05$, $\eta_p^2=.038$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne-çocuk birlikte geçirilen zaman 1-2 saat olanların Okula yönelik ilgi alt boyut puanları ($\bar{X}=28,694$), bu süresi 3-4 saat ($\bar{X}=29,816$) ve 5-6 saat olanların puanlarından ($\bar{X}=30,618$) anlamlı olarak daha düşüktür.

İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgi alt boyutundan elde edilen puanlarda anne-çocuk birlikte geçirilen zaman değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($H=7,628$, $p<0,05$, $\eta_p^2=.012$). Farka ilişkin etki düşük düzeydedir. Anlamlı bulunan bu farkın hangi gruplar arasında olduğunun incelenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre anne-çocuk birlikte geçirilen zaman 1-2 saat olanların İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi alt boyut puanları ($\bar{X}=13,783$), bu süre 5-6 saat olanların puanlarından ($\bar{X}=14,412$) anlamlı olarak daha düşüktür.

Çocukların anne ile birlikte geçirilen günlük zamana göre annelerinin ilgileri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı incelendiğinde; ölçeğinin toplamı ve tüm alt boyutların

puanına ilişkin anne ile birlikte geçirilen günlük zamana göre annelerin çocuklarına yönelik ilgisi arasında anlamlı farklılık olduğu ve annesi ile daha çok zaman geçiren çocukların annelerinin ilgilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazında anne ile birlikte geçirilen günlük zaman değişkenine göre çocuğa yönelik anne ilgi düzeylerini inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Aydoğdu & Dilekmen (2018), ilkokul öğrencilerinin anneleri ile geçirilen boş zamanları annelerin görüşlerine göre incelemiş ve annelerin çocuklarıyla boş zamanlarında televizyon izleme, oyun oynama, ödev yapma ve kitap okuma gibi etkinliklere daha çok yer verdikleri ve birlikte geçirilen zamanın çocukların gelişimlerini çok yönlü olarak desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Kılıç (2011), lise öğrencilerinin aileleriyle birlikte nasıl ve ne kadar etkili zaman geçirdiklerini araştırmış ve öğrencilerin aileleriyle günlük etkili zaman geçirme sürelerinin oldukça düşük olduğunu tespit etmiştir.

Annelerin çocuklarıyla birlikte ortak etkinlikler yaparak zaman geçirmeleri ebeveyn çocuk ilişkisinin önemli bir yönüdür. Çocukla birlikte geçirilen zamanın süresinin artırılması, gelişimlerinin desteklenmesine olumlu katkılarının olduğu düşünülebilir. Anne çocuk birlikte geçirilen zamanın süresi ve etkililiğinin, ilgili ebeveyn çocuk ilişkisini yordayabileceği düşünülebilir.

Okul Öncesi Dönem 48-72 Ay Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Anne İlgi Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Okul öncesi dönem 48-72 ay çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile annelerinin ilgi düzeyi arasında ilişki var mıdır?

48-72 aylık çocukların PERİK alt boyut puanları ile ÇYAIÖ toplamı ve alt boyut puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu ölçeklere ait alt boyut puanlarının hepsinin normal dağılım sergilediği görülmüştür (Tablo 4 ve Tablo 14). Bu bağlamda ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. PERİK alt boyut puanları ve ÇYAIÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayıları Tablo19’da verilmiştir.

Tablo 19

PERİK Alt Boyut Puanları İle ÇYAIÖ Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Kontrolle yönelik ilgi	Davranış geliştirmeye yönelik ilgi	Okula yönelik ilgi	İlgileri geliştirmeye yönelik ilgi	Toplam
İletişim Kurma	,037	,107	,025	,036	,076
Öz-Kontrol	,029	,051	,024	-,053	,036
Atılganlık	-,003	,122*	,010	,004	,064
Duygusal İstikrar	-,036	,067	,025	,010	,030
Görev Yönelimi	,065	,023	,001	-,032	,030
Keşfetmekten Hoşlanma	,009	,095	,041	-,030	,059

* $p < 0,05$; $r = 0,00-0,30$ düşük, $0,30-0,70$ orta, $0,70-1,00$ yüksek

Tablo 19 incelendiğinde çocuklara ilişkin PERİK alt boyutlarından alınan puanlar ile ÇYAIÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasındaki hesaplanan ilişkilerin çoğu anlamlı değildir ($p > 0,05$). Sadece PERİK Atılganlık alt boyutu ile Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = ,122$; $p < 0,05$). Bu ilişkiye ait etki düşük düzeydedir.

Okul öncesi çocukları için PERİK alt boyutları ile Çocuğa Yönelik Anne İlgi Düzeyi ölçeğinin toplam puanı ve alt boyut puanları arasında ilişki olmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Genel anlamda annelerin çocuğa yönelik ilgileri özellikle erken çocukluk yıllarında bu ilginin çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerini belirleyen koruyucu faktörlerden olma fikri ulusal ve uluslararası alanyazında desteklenmektedir. Alanyazın incelediğinde ve erişilebilen kaynaklar arasında doğrudan okul öncesi çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile çocuğa yönelik anne ilgisi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaya rastlanmamıştır ve erken çocukluk psikolojik sağlamlık düzeyinin kapsadığı bileşenler ile çocuğa yönelik anne ilgisi ilişkilendirilerek bu araştırma desteklenmiştir.

Bu çalışmada PERİK Atılganlık alt boyutu ile Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelendiği araştırmalarda ebeveyn desteği; Yörük Topuz & Cihangir Çankaya (2021), özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlığını yordayan ebeveyn tutumlarından anneden alınan kabul/ilginin en güçlü değişken olduğu görülmüştür. Atan (2020), anne kişilik özelliklerinin 5-6 yaş çocuklarının psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerindeki etkisine yönelik olarak olumsuz kişilik özelliklere sahip annelerin çocuklarının da olumsuz yönde etkilendiğini, olumlu kişilik özelliklerine sahip annelerin ise çocuklarının olumlu yönde etkilendiği sonucuna ulaşmıştır. Özbey (2019), destekleyici ve duyarlı bakım verme, duygu düzenleme becerileri, sosyal beceriler ve akademik yetkinliğin desteklenmesi sıkıntıya maruz kalan çocuklarda daha az saldırgan davranışların gelişmesine destek olduğunu belirtmiştir. Miljević-Ridički, Plantak ve Bouillet (2017), okul öncesi çocuklara yönelik dayanıklılık kavramına ait nitel çalışmada çocukların dayanıklılığı artırmada yetişkinlerin yardımını ve rehberliğini çok yararlı bulduğunu belirtmiştir. Erdem (2017) çocuğun yaşamında koruyucu faktörlerin artması ile çocuğun yılmazlığının arttığı ortaya konmuştur. Balaban Dağal & Bayındır (2018) okul öncesi dönem çocukların ego sağlamlık düzeyi üzerinde en çok otoriter ebeveynlik stilini gösteren ebeveynlerin çocuklarının daha düşük oranlarda ego sağlamlığı gösterdiğini ortaya koymuştur. Gülay Ogelman (2015), okul öncesi dönem çocuklarının dayanıklılığı üzerindeki ebeveyn kabul-red düzeylerinin yordayıcı etkisini araştırdığı çalışmada anne ve babalarının sıcaklık ve şefkat düzeyleri ile çocukların dayanıklılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ve güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Werner (1986), alkolik ebeveynlerin çocuklarından oluşan bir boylamsal çalışmada alkolik ebeveynlerin dayanıklı çocuklarını 18 yaşına kadar ciddi başa çıkma sorunları geliştirenlerden ayıran ortamının nitelikleri arasında bebeklik döneminde birincil bakıcıdan çok fazla ilgi görme olduğunu tespit etmiştir. Johnson, Glassman, Fiks ve Rosen (1990), annelerinin uyuşturucu kullanımı olan çocuklarının dayanıklılığı artırmasında çocuklara bakım ve istikrar sağladığında bu çocuklar direnç gösterebilir ve iyi gelişebilir olduğunu saptamışlardır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile anne ilgi düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve aralarında nasıl bir ilişkinin olduğunun ortaya konması amacıyla Çankırı ili merkez ve Çerkeş, Kurşunlu, Ilgaz ve Şabanözü ilçesinde bulunan ilköğretim okullarına bağlı anasınıflarına ve anaokullarına devam eden 294 çocukla gerçekleştirilen bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyine İlişkin Sonuçlar

Çocukların *cinsiyetlerine* göre psikolojik sağlamlık düzeyi incelendiğinde, Öz-kontrol ve Görev Yönelimi alt boyutundan elde edilen puanlarda, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde kız çocukların psikolojik sağlamlık puanları erkeklerin puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Çocukların *yaş değişkenine* göre ölçeğin alt boyut puanlarının katılımcıların yaşlarına göre yapılan karşılaştırılmasında anlamlı fark bulunamamıştır. Elde edilen puanların yaşa göre değişmediği tespit edilmiştir.

Kardeş sayısı değişkenine göre Keşfetmekten Hoşlanma, Öz-Kontrol, Duygusal İstikrar ve Görev Yönelimi alt boyut puanlarının ailenin çocuk sayısına göre anlamlı olarak

farklılaşmadığı görülmektedir. İletişim Kurma, Atılganlık alt boyut puanlarının anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların *doğum sırası* değişkenine göre ölçeğin Keşfetmekten Hoşlanma, Öz-Kontrol, Duygusal İstikrar, Atılganlık ve Görev Yönelimi alt boyut puanlarının çocuğun doğum sırasına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. İletişim Kurma alt puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anne yaş durumu ve *baba yaş durumu* değişkenine göre ölçeğin bütün alt boyut puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Anne öğrenim durumuna göre Duygusal İstikrar ve Görev Yönelimi alt boyut puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. İletişim Kurma, Öz-Kontrol, Atılganlık, Keşfetmekten Hoşlanma alt boyutlarından alınan puanların öğrenim düzeyi değişkenine göre çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri eğitim düzeyi yüksek annelerin lehine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Baba öğrenim durumuna göre ölçeğin Görev yönelimi, Keşfetmekten Hoşlanma, Öz-Kontrol ve Atılganlık alt boyutları baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Babanın eğitim düzeyi arttıkça çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri anlamlı farklılık yaratacak düzeyde artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Anne çalışma durumuna göre çocukların psikolojik sağlamlık düzeyi arasında anlamlı farklılık olmadığı yani annesi çalışan ve annesi çalışmayan çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin birbirine denk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuğa Yönelik Anne İlgisine İlişkin Sonuçlar

Anne yaş durumuna göre Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplam puanları, Kontrole Yönelik İlgi, Okula Yönelik İlgi ve Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgi alt boyut puanlarının anne yaş düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ancak İlgileri

Geliştirmeye Yönelik İlgı alt boyutu anne yaş değışkenine göre anlamlı farklılık görölmektedir.

Anne Öğrenim durumuna göre, ölçeğin Kontrole Yönelik İlgı, Okula Yönelik İlgı ve İlgileri Geliştirmeye Yönelik İlgı alt boyut puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ancak Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgı ve ölçeğin toplam puanları anne öğrenim düzeyi durumuna göre farklılaştığı görölmektedir. Annelerin öğrenim düzeyleri arttıkça çocuklarına olan ilgi düzeyleri de artmaktadır.

Anne çalışma durumuna göre Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplam puanı ve Kontrole Yönelik İlgı, Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgı ve Okula Yönelik İlgı alt boyutlarından elde edilen puanlarda anlamlı bir farklılık görölmediği sonucuna varılmıştır.

Anne-çocuk birlikte geçirilen günlük zaman değışkenine göre Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği toplamından elde edilen puanlarda anlamlı olarak farklılık olduğu ve annesi ile daha çok zaman geçiren çocukların annelerinin ilgilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi dönem çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile annelerinin çocuklarına yönelik ilgi düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçlarına göre; çalışma grubundaki çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri cinsiyete, kardeş sayısına, anne ve baba öğrenim durumu değışkenlerine göre farklılık göstermektedir. Çocuğa yönelik anne ilgisi annenin yaşı, anne öğrenim durumu, anne-çocuk birlikte geçirilen günlük zaman değışkenine göre farklılık göstermektedir.

Okul Öncesi Dönem 48-72 Ay Çocukların Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İle Anne İlgı Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Sonuçlar

Çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile annelerinin çocuklarına yönelik ilgi düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde; “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”nin alt boyut puanları ile “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi

Ölçeği'nin alt boyut puanları arasındaki hesaplanan ilişkilerin çoğu anlamlı değildir ($p>0,05$). Sadece PERİK Atılganlık alt boyutu ile Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Davranış Geliştirmeye Yönelik İlgisi alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Okul öncesi eğitimi alan 48-72 aylık çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile annelerin ilgi düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın sonuçlarına göre uygulamaya yönelik ve araştırmacılara yönelik şu öneriler verilebilir:

Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Genel anlamda erken dönemlerde çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarının annelerinin ilgileri ile sağlanılabileceği fikri alanyazınla desteklenmektedir. Psikolojik sağlamlığında en tutarlı belirleyicilerinden birisi olan ebeveyn desteğidir. Çocukların sağlıklı gelişiminin desteklenmesi, becerilerini öğrenme fırsatları, anlamlı etkinliklere katılma fırsatları, televizyon izleme vakitleri ile dijital oyun oynama sürelerinin azaltılması ve çocuklarla birlikte kitap okuma, etkinlik yapma, parka gitme, ev işlerini yapma vb. aktivitelerin planlanması, akademik yetkinliğini destekleme çocukların psikolojik sağlamlığın gelişmesine destek olacaktır. Dolayısıyla ebeveyn eğitimlerinin çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri üzerinde doğrudan etkili olabilecek bir etkisi olduğunun düşünülmesi gerekmektedir. Bu açıdan eğitim ve bilgilendirmelerin ayrı bir öneme sahip olduğundan bilinçli bir anne çocuğunun sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarını destekleyici davranışları ile çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeylerine katkı sağlayabilir.

- Psikolojik sağlamlık; geliştirilebilen bir yapıya sahip olup, riskli yaşam koşullarına rağmen olumlu uyum sonucu göstermesine katkı sağlayan içsel ve dışsal birçok faktörlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir olgudur. İlk olarak ailede kurulan bağ, destekleyici ve duyarlı bakım verme, sağlıklı gelişimin desteklenmesi çocuğın tüm yaşamını etkileyecek ve şekil verecektir. Kazanılan bu beceriler stres ve olumsuz deneyimlerle ilgili çocuğın daha etkili başa çıkma becerilerini etkileyerek şekil verecektir. Bu nedenle öncelikle ebeveynlerin psikolojik sağlamlığın ne olduğu, önemi ve nasıl geliştirebilecekleri noktalarında bilgilendirici eğitim seminerleri düzenlenebilir, seminerlerde kaynak olarak ilgili broşürler, kitapçıklar ve mobil uygulamalar hazırlanabilir.
- Yaş grubunun çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinde fark yaratmadığı bu çalışma kapsamında bulunmuştur. Buradan hareketle erken dönemde verilecek psikolojik sağlamlık programları çocukların gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyecek araştırmaların yapılması bu noktada önerilebilir.
- Okul öncesi dönemin gelişimin yoğun olması ve yaşamın temelini oluşturması sebebiyle öğretmenler erken dönemlerden itibaren çocukların psikolojik sağlamlığın habercisi olan uyum sağlama ve başa çıkma gibi önemli özelliklerini geliştirmek için çocukların seviyelerine uygun sınıflarda görev ve sorumluluklar verebilirler.
- Öğretmenlere çocukların psikolojik sağlamlık konusuna ilişkin eğitim seminerleri verilerek, öğretmenlerin bu konudaki farkındalıkları ve duyarlılıkları artırılarak bu konunun önemi vurgulanabilir.
- Sonraki araştırmalar için önerilerden bir diğeri ise bu alanda yapılan araştırmaların yetersizliği de dikkate alınarak, psikolojik sağlamlık ile ebeveyn ilgisi arasındaki ilişkinin erken yaşlardan başlanarak boylamsal olarak incelenmesi ve böylece zamanla değişimlerinin ne olduğunun gözlemlenmesidir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Yapılan araştırmanın verileri “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” ve “Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği” kullanılarak öğretmen ve annelerin görüşleri alınarak toplanmıştır ve sonuçlar öğretmenlerin ve annelerin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin ve anne görüşlerinin yanında çocuklarla ve babalar ile yapılabilecek farklı çalışmalarla psikolojik sağlamlık konularında daha kapsamlı verilerin elde edilmesini sağlayabilir.
- Türkiye’de okul öncesi dönem çocukların psikolojik sağlamlık düzeyine yönelik çalışmalar, sınırlı sayıdadır. Bu araştırma Çankırı ili sınırları içerisinde yaşayan 48-72 aylık, 294 çocukla yürütülmüştür. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerini belirlerken mutlaka riskli grup ile çalışılacak bir ölçek değildir ve araştırmada çalışılan grup pandemi sürecinde olmasından kaynaklı normal çocukları ve toplumu etkileyen risk faktörü ile veriler toplanmıştır. Risk faktörünün olmadığı bir zamanda ya da çalışma grubundan ayrıca risk faktörü olacak; özel eğitime ihtiyaç duyan, parçalanmış aile ya da tek ebeveynli aile, anne yoksunluğu, savaş ortamında yaşayanlar, doğal afete maruz kalanlar ile farklı araştırma yöntemleri kullanılarak yapılabilir.
- Psikolojik sağlamlık için bireyin bir risk ya da zorluğa maruz kalması ve bu sürecin sonunda duruma uyum sağlayarak mevcut olumsuz koşullara rağmen yaşamın değişik alanlarında başarı elde etmesi gerekmektedir. Risk faktörlerinin etkisini azaltarak ya da ortadan kaldırarak bireyi başarıya götüren durumlar ise koruyucu faktörlerdir. Yapılan bu çalışma çocuğa yönelik anne ilgisi araştırılmıştır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri diğer içsel koruyucu faktörlerle ve dışsal koruyucu faktörlerle ilişkisi araştırılabilir.
- Yapılabilecek boylamsal araştırmalar çocuklardaki psikolojik sağlamlık üzerine sürecin daha detaylı incelenip çözümlenmesine olanak sağlayabilir.

- Çocuklara yönelik olarak psikolojik sağlamlık konusunda eğitim programları oluşturularak bu programların çocukların psikolojik sağlamlıkları üzerindeki etkilerini inceleyen deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Ulusal alan yazın incelendiği üzere okul öncesi dönemde psikolojik sağlamlık ile ilgili araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görölmektedir. Erken ocukluk dönemindeki çocukların psikolojik sağlamlığa kaynaklık eden sosyal beceriler, öz düzenleme, kaygı, duygusal zekâ gibi konulara yönelik araştırmaların incelenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Afifi, T. O., & MacMillan, H. L. (2011). Resilience following child maltreatment: a review of protective factors. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 266-272. <https://doi.org/10.1177/070674371105600505>
- Aktan, B. Ş., & Önder, A. (2018). Okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 20-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekuat/issue/38280/442770> sayfasından erişilmiştir.
- Aktürk, M. F. (2015). *Çocukları okul öncesi eğitime devam eden (5 yaş grubu) ebeveynlerin ana-baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Algünerhan, G. D. (2017). *12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan anne baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık*. Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alvord, M. K., & Grados, J. J. (2005). Enhancing resilience in children: a proactive approach. *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(3), 238-245. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.3.238>
- Arıdağ, Ç. N., & Seydoğulları Ü. S. (2019). Lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne baba tutumlarıyla ilişkisi açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1037-1060. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/49803/638735> sayfasından erişilmiştir.

- Arslan, Ü. (2009). Okul öncesi eğitimde temel becerilerin ve sosyal davranışların kazandırılması. G. Haktanır (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 215-240). Ankara: Anı.
- Atan, A. (2020). 5-6 yaş çocuklarda psikolojik iyi oluş: bir model önerisi ve ebeveynler ile öğretmenlerin kişilik tipleri, ego durumları ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin yordayıcı rolü. Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Atwool, N. (2006). Attachment and resilience: implications for children in care. *Child Care In Practice*, 12(4), 315-330. <https://doi.org/10.1080/13575270600863226>
- Australian Institute of Health and Welfare. (2012). *Social and emotional wellbeing: development of a children's headline indicator. Cat. no. PHE 158. Canberra: AIHW*, <https://www.aihw.gov.au/reports/children-youth/social-emotional-wellbeing-development-of-chi/contents/table-of-contents> sayfasından erişilmiştir.
- Aydın, M., & Egemberdiyeva, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1), 37-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkegitimdergisi/issue/37897/333333> sayfasından erişilmiştir.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2018). İlkokul öğrencilerinin anneleriyle geçirdikleri boş zamanların annelerin görüşlerine göre incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 49-63. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/500753> sayfasından erişilmiştir.
- Bagdi, A., & Vacca, J. (2005). Supporting early childhood social-emotional well being: The building blocks for early learning and school success. *Early Childhood Education Journal*, 33(3), 145-150. <https://eric.ed.gov/?id=EJ747220> sayfasından erişilmiştir.

- Baydar, N., Akçınar, B., & İmer, N. (2020). Çevre, sosyoekonomik bağlam ve Ana babalık. M. Sayıl, & B. Selçuk (Der.), *Ana babalık kuram ve araştırma*. (s.81-128). İstanbul:Koç Üniversitesi.
- Bayhan, P. S., & Artan, İ. (2012). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa.
- Belle, D. (1987). Gender differences in the social moderators of stress. D. Belle (Ed.), *Gender differences in the social moderators of stress* (pp. 257-277). New York.
- Benard, B. (1991). Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school, and community. *Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory*.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED335781.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Benard, B. (1993). Fostering resiliency in kids. *Educational Leadership*, 51(3), 44-48.
<https://kaching.socialwork.hku.hk/Workshop%20Notes/Resiliency/Foster%20Resiliency.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Bernard, M. E., Stephanou, A., & Urbach, D. (2007). *ASG student social and emotional health report*. *Australian Scholarships Group Friendly Society Limited*,
https://www.acer.org/files/SEWB_ASG-StudentSocialEmotionalHealthReport.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Bridge, H. (2001), Increasing parental involvement in the preschool curriculum: what an action research case study revealed. *International Journal of Early Years Education*, 9(1), 6-21. <https://doi.org/10.1080/713670676>
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. In W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology:theoretical models of human development* (pp. 793-828). John Wiley & Sons Inc.
- Brooks, J. E. (2006). Strengthening resilience in children and youths: maximizing opportunities through the schools. *Children & Schools*, 28(2), 69-76.
<https://doi.org/10.1093/cs/28.2.69>

- Buluş, M., & Samur, A. Ö. (2017). Beş-altı yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumunu yordamada ebeveyn benlik saygısı, temel ihtiyaçları ve öz yeterliğin rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 105-119. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/33892/375294> sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cabaj, L. J., McDonald, W. S., & Tough C. S. (2014). Early childhood risk and resilience factors for behavioural and emotional problems in middle childhood. *BioMed Central Pediatrics*, 14(166), 1-11. <https://doi.org/10.1186/1471-2431-14-166>
- Cefai, C. (2007). Resilience for all: a study of classrooms as protective contexts. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 12(2), 119-134.
- Ceylan, Ş., & Ömeroğlu, E. (2012). Yaratıcı drama eğitimi alan ve almayan 60-72 aylar arasındaki çocukların sosyal-duygusal davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 63-80.
- Cicchetti, D. (2010). Resilience under conditions of extreme stress: a multilevel perspective. *World Psychiatry*, 9(3), 145-154. <https://doi.org/10.1002/j.2051-5545.2010.tb00297.x>
- Cicchetti, D., & Rogosch, F. A. (1997). The role of self-organization in the promotion of resilience in maltreated children. *Development and Psychopathology*, 9(4), 797–815. <https://doi.org/10.1017/S0954579497001442>
- Cirhinlioğlu, F. G. (2020). *Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı*. Ankara: Nobel.
- Condly, S. (2006). Resilience in children : A review of literature with implications for education. *Urban Education*, 41(3), 211-236.
- Crowley, K. (2020). Çocuk gelişimi pratik bir başlangıç. Ş. Ceylan (Ed.), *Duygusal gelişim* (İ. Ulutaş & Ş. Battal, Çev.) içinde (s.153-171). Ankara:Nobel.
- Crowley, K. (2020). Çocuk gelişimi pratik bir başlangıç. Ş. Ceylan (Ed.), *Yetişkin rolü* (M. Bıçakcı & S. Yıldız, Çev.) içinde (s. 245-255). Ankara:Nobel.

- Cüceloğlu, D. (2016). *Geliştiren Anne-Baba*. İstanbul: Remzi.
- Çevik, E. E. (2022). *Okul öncesi dönem çocuklarda duygu düzenleme becerisi ve yılmazlık arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çiftçi, O. (1991). Çocuğun sosyalleşmesinde ailenin rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2(2). <https://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21110/227360> sayfasından erişilmiştir.
- Çiftçi, H. A., & Balat, G. U. (2018). Sosyal-duygusal gelişim değerlendirme ölçeği: 48-66 aylık çocuklar için uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 74-87. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuefd/issue/39149/310000> sayfasından erişilmiştir.
- Dağal, B. A., & Bayındır, D. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının ego sağlamlık düzeylerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 132-150. <http://journalofomepturkey.org/index.php/eccd/article/view/69> sayfasından erişilmiştir.
- Deater-Deckard K., Ivy L., & Smith J. (2005). Resilience in gene-environment process. S. Goldstein, & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of resilience in children* (pp. 49-63). Springer, Boston, MA.
- Demircioğlu, H. (2019). Sosyal duygusal gelişim. N. Metin (Ed.), *Doğum öncesinden ergenliğe çocuk gelişimi içinde* (s.163-196). Ankara: Pegem.
- Demircioğlu, H. (2017). Psychological resilience at social-emotional development. In I. Koleva, & G. Duman (Eds.), *Educational research and practice* (pp. 246-255). Sofia: St. Kliment Ohridski University.
- Earvolino-Ramirez, M. (2007). Resilience: a concept analysis. *In Nursing Forum*, 42(2), 73-82. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6198.2007.00070.x>
- Engle, P. L., Castle, S., & Menon, P. (1996). Child development: vulnerability and resilience. *Social Science & Medicine*, 43(5), 621-635.

- Erata, F., & Özbey, S. (2020). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pearson Journal Of Social Sciences & Humanities*, 5(9). <http://dx.doi.org/10.46872/pj.171>
- Erdem, E. (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-5 yaşındaki çocukların yılmazlık özellikleri ve yılmazlığı destekleyici faktörlerin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr/index.php?menu=2&secim=10&YayinBIK=15335> sayfasından erişilmiştir.
- Fraser, M. W., Galinsky, M. J., & Richman, J. M. (1999). Risk, protection, and resilience: toward a conceptual framework for social work practice. *Social Work Research*, 23(3), 131-143. <https://doi.org/10.1093/swr/23.3.131>
- Garmezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56(1), 127-136. <https://doi.org/10.1080/00332747.1993.11024627>
- Gerçek, M., & Börekçi, D. (2019). “Resilience” kavramına örgüt bağlamında türkçe karşılık önerileri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(2) 198-213. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.588230>
- Greene, R. R. (2002). Holocaust survivors: A study in resilience. *Journal of Gerontological Social Work*, 37(1), 3-18. https://doi.org/10.1300/J083v37n01_02
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200204> sayfasından erişilmiştir.
- Goldstein, S., & Brooks, R. B. (2005). Why study resilience? S. Goldstein, & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of resilience in children* (pp. 3-14). Springer, Boston, MA.
- Grotberg, E. (1995). A guide to promoting resilience in children: strengthening the human spirit. *Early Childhood Development: Practice and Reflections*, (8). Bernard Van Leer Foundation. <https://bibalex.org/baifa/attachment/documents/115519.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Gürkan, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve iyilik halinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *NWSA-Education Sciences*, 9(1), 18-35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaedu/issue/19809/211884> sayfasından erişilmiştir.
- Hanewald, R. (2011). Reviewing the literature on “at-risk” and resilient children and young people. *Australian Journal Of Teacher Education*, 36(2), 16-29. <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2011v36n2.2>
- Hamilton, M., & Redmond, G. (2010). *Conceptualisation of social and emotional wellbeing for children and young people, and policy implications*. Canberra: ARACY & AIHW, <http://australianchildwellbeing.com.au>. sayfasından erişilmiştir.
- Hampel, P. & Petermann, F. (2005). Age and gender effects on coping in children and adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(2), 73-83.
- Hoffman, D. (2010). Risky investments: Parenting and the production of the ‘resilient child’. *Health, Risk & Society*, 12(4), 385-394.
- Howard, S., Dryden, J., & Johnson, B. (1999). Childhood resilience: review and critique of literature. *Oxford Review of Education*, 25(3), 307-323.
- Howell, K. H., Graham-Bermann, S. A., Czyz, E. & Lilly, M. (2010). Assessing resilience in preschool children exposed to intimate partner violence. *Violence and Victims*, 25(2), 150-164.
- Johnson, H. L., Glassman, M. B., Fiks, K. B., & Rosen, T. S. (1990). Resilient children: individual differences in developmental outcome of children. *The Journal Of Genetic Psychology: Research and Theory on Human*, 151(4), 523-539. <https://doi.org/10.1080/00221325.1990.9914637>
- Kadal, Z. A. (2019). *5-6 yaş çocuklarında görülen davranış problemleri ile anne-baba ilgi düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kandır, A., & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21109/227348> sayfasından erişilmiştir.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kavi, E., & Karakale, B. (2018). Çalışan psikolojisi açısından psikolojik dayanıklılık. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(17), 55-77. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hakisderg/issue/36564/391826> sayfasından erişilmiştir.
- Kılıç, M. (2011). Aile ve serbest zaman ilişkisi: düzce örneği. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1) , 27.
- Kılıç, D. Ş. (2014). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Luthar, S. S., & Cicchetti, D. (2000). The construct of resilience: implications for interventions and social policies. *Development and Psychopathology*, 12(4), 857-885. <https://doi.org/10.1017/S0954579400004156>
- Luthar, S. S., Sawyer, J. A., & Brown, P. J. (2006). Conceptual issues in studies of resilience past, present, and future research. *Annals New York Academy Of Sciences*, 1094(1), 105-115. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.009>
- Malhi, S. (2012). Resilience in children: a review of literature. *The Undergraduate Journal Of Psychology*, (1), 24-28.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: resilience process in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Masten, A. S., & Garmezy, N. (1985). Risk, vulnerability, and protective factors in developmental psychopathology. B. B. Lahey, & A. E. Kazdin (Eds.), *Advances in clinical child psychology* (pp.1-52). New York: Plenum.

- Masten, A. S., & Reed, M. G. J. (2002). Resilience in development. C. R. Snyder, & S. J. Lopez (Eds.), *The handbook of positive psychology* (pp. 74-88). Oxford University.
- Masten, A. S., Best, K. M., & Garmezy, N. (1990). Resilience and development: contributions from the study of children who overcome adversity. *Developmental Psychology*, 2(4), 425-444. <https://doi.org/10.1017/S0954579400005812>
- Masten, A. S., & Coatsworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments lessons from research on successful children. *American Psychologist*, 53(2), 205-220. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.2.205>
- Masten, A. S., & Obradović, J. (2006). Competence and resilience in development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 13-27.
- Masten, A. S. (2007). Resilience in developing systems: Progress and promise as the fourth wave rises. *Development and Psychopathology*, 19(3), 921-930. <https://doi.org/10.1017/S0954579407000442>
- Masten, A. S., & Monn, A. R., (2015). Child and family resilience: A call for integrated science, practice, and professional training. *Family Relations*, 64(1), 5-21. <https://doi.org/10.1111/fare.12103>
- Mayr, T. & Ulich, M. (1999). Children's well-being in day care centres: An exploratory empirical study. *International Journal of Early Years Education*, 7(3), 229- 239. <https://doi.org/10.1080/0966976990070303>
- Mayr, T., & Ulich, M. (2009). Social-emotional well-being and resilience of children in early childhood settings–PERIK: an empirically based observation scale for practitioners. *Early Years*, 29(1), 45-57. <https://doi.org/10.1080/09575140802636290>
- Miljević-Ridički, R., Plantak, K., & Bouillet, D. (2017). Resilience in preschool children – the perspectives of teachers, parents and children. *International Journal of Emotional Education*, 9(2), 31-43. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1162076.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Milkie, M. A., Nomaguchi, K., & Denny, K. (2015). Does the amount of time mothers spend with children or adolescents matter? *Journal of Marriage and Family*, 77(2), 355-372. <https://doi.org/10.1111/jomf.12170>
- Moore, J.(2013). Resilience and at-risk children and youth. *National Center for Homeless Education*. <https://www.homelesshub.ca/resource/resilience-and-risk-children-and-youth-research-summary> sayfasından erişilmiştir.
- Murry, VM., & Brody, GH. (1999). Self-regulation and self-worth of Black children reared in economically stressed, rural, single motherheaded families: The contributions of risk and protective factors. *Journal of Family Issues*, 20 (4), 458-484.
- Newland, L. A. (2014). Supportive family contexts: promoting child well-being and resilience. *Early Child Development and Care*, 184(9-10), 1336–1346. <https://doi.org/10.1080/03004430.2013.875543>
- Ogelman, H. G. (2015). Predictor effect of parental acceptance-rejection levels on resilience of preschool children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 622-628. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.592>
- O'Grady, D., & Metz, J. R. (1987). Resilience in children at high risk for psychological disorder. *Journal of Pediatric Psychology*, 12(1), 3-23.
- Oktan, V., Odacı, H., & Çelik, B. Ç. (2014). *Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi*. XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Onat, G. (2010). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öğülmüş, S. (2001, 29-30 Mart). *Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık*. 1.Ulusal Çocuk ve Suç:Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Önder, A., & Ogelman, H. G. (2011). Beş-Altı yaş çocukları için ego sağlamlığı ölçeği'nin (öğretmen-anne-baba formları) güvenirlik geçerlik çalışması. *Uluslararası Hakemli Akademik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 05-21.
- Önder, A., Dağal, B. A., & Bayındır, D. (2018). Okul öncesi dönem çocukların mizaç özellikleri ve annelerinin ebeveynlik stillerinin çocukların ego sağlamlık düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 43(193), 79-90. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2018.7044>
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440. <https://doi.org/10.5455/cap.20130527>
- Özbey, S. (2019). Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinin (PERİK) geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 756-786.
- Özen, Y. (2010). Kişisel sorumluluk bağlamında öznel ve psikolojik iyi oluş (sosyal psikolojik bir değerlendirme). *T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 2(4), 46-58.
- Özen, D. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin anne-baba tutumlarının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Özer, R. (2019). *Ergenlik döneminde algılanan ebeveyn kabul reddi, duygu dışavurum ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkılıç, A. S. (2021). *Okul öncesi dönem çocuklarının anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgisi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Resnick, M. D., & Taliaferro, L. A. (2011). Resilience. B. B. Brown, & M. J. Prinstein (Eds.), *Encyclopedia of adolescence* (pp. 299-306). Amsterdam.

- Rönnau-Böse, M., & Fröhlich-Gildhoff, K. (2009). The promotion of resilience: a person-centered perspective of prevention in early childhood institutions. *Person-Centered And Experiential Psychotherapies*, 8(4), 299-318. <http://dx.doi.org/10.1080/14779757.2009.9688495>
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals New York Academy Of Sciences*, 1-12. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.002>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: a review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Psychology Review*, 52(1), 141-166. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>
- Safalı, S. (2021). *Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olan beş yaş çocuklarının yılmazlık düzeyleri, problem çözme becerileri ve annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Sameroff, A., Gutman, L. M., & Peck, S. C. (2003). Adaptation among youth facing multiple risks: Prospective research findings. In S. S. Luthar (Ed.), *Resilience and vulnerability: Adaptation in the context of childhood adversities* (pp. 364–391). Cambridge, England: Cambridge University.
- Seçer, Z., Çeliköz, N., & Yaşa, S. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 425- 437.
- Shute V. J., Hansen E. G., Underwood J. S., & Razzouk, R. (2011). A Review of the relationship between parental involvement and secondary school students' academic achievement. *Education Research International*, 1-10. <https://doi.org/10.1155/2011/915326>
- Smith, C., & Carlson, B. E. (1997). Stress, coping, and resilience in children and youth. *Social Service Review*, 71(2), 231-256. <https://doi.org/10.1086/604249>

- Southam-Gerow, M. A. (2014). *Çocuklarda ve Ergenlerde Duygusal Düzenleme* (M. Artıran, Çev.). Ankara: Nobel.
- Sucuoğlu, H., Özkal, N., Demirtaş, V. Y., & Güzeller, C. O. (2015). Çocuğa yönelik anne-baba ilgisi ölçeğinin geliştirme çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 242-263. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17070> sayfasından erişilmiştir.
- Sun, J., & Stewart, D. (2007). Age and gender effects on resilience in children and adolescents. *International Journal Of Mental Health Promotion*, 9(4), 16-25. <https://doi.org/10.1080/14623730.2007.9721845>
- Şengönül, T. (2019). Anne-baba ilgisinin çocukların okul başarısı üzerindeki etkisi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (4), 268-292.
- Şahin, D., Karabay Ş. O., & Demir, T. (2017). 5 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jier/issue/33877/322344> sayfasından erişilmiştir.
- Taylor, S. E. (2010). Mechanisms linking early life stress to adult health outcomes. *National Academy Of Sciences Proceedings*, 107(19), 8507–8512. <https://doi.org/10.1073/pnas.1003890107>
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.
- Tok, Y. (2020). *Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların yılmazlık düzeyleri ile matematik ve bilimsel süreç becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Topbay, Y. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Topcu, Z. G. (2019). *Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarının psikolojik sağlık açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sakarya.
- Topuz, Y. İ., & Çankaya, C. Z. (2021). Özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlığının yordayıcıları: benlik saygısı, akran ilişkileri ve ebeveyn tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, Erken Görünüm. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.742426>
- Tuzcuoğlu, N., Cengiz, Ö., & Küsmüş, G. İ., (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimleri ile annelerinin ilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 3-28. <http://dx.doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202041145>
- Tümlü, G. Ü. (2012). *Psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tümlü, G. Ü., & Recepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213. http://higheredu-sci.beun.edu.tr/pdf/pdf_HIG_1623.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2011). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.
- Uslu, Ş. S. (2019). *Okul öncesi dönem çocukların yılmazlıkları ile sosyal değerleri kazanımları ve ailelerin yılmazlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ünsal, Ö. F. (2016). *Okul öncesi çocuklar için psikolojik dayanıklılık programının 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerine ve problem davranışına etkisi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Waller, M. A. (2001). Resilience in ecosystemic context: Evolution of the concept. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(3), 290-297.
- Werner, E. E. (1986). Resilient offspring of alcoholics: a longitudinal study from birth to age 18. *Journal of Studies on Alcohol*, 47(1), 34-40.
- Werner, E. E., & Smith, R. S. (1992). *Overcoming the odds: High risk children from birth to adulthood*. Ithaca, NY: Cornell University.
- Werner, E. E. (1993). Risk, resilience, and recovery: perspectives from the kauai longitudinal study. *Development and Psychopathology*, 5(4), 503-515.
- Windle, M. (1999). Critical conceptual and measurement issues in the study of resilience. Glantz, M. D. & Johnson, J. L. (Eds.), *Resilience and development: positive life adaptations* (pp. 161-176). New York.
- Wright, M. O., & Masten, A. S. (2005). Resilience processes in development. S. Goldstein, & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of Resilience in Children* (pp.17-37). Springer, Boston, MA.
- Yavuzer, H. (2013). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2019). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, E., Bal, M., Özer, M., & Yürekli, Z. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin kabul-red düzeyleri ile çocuklarına yönelik ilgileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *14. Ulusal Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Kongresi: Çocuğun Ekolojik Dünyası Özet Kitapçığı*, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yörük Topuz, İ. & Cihangir Çankaya, Z. (2021). Özel Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlığının Yordayıcıları: Benlik Saygısı, Akran İlişkileri ve Ebeveyn Tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-25. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.742426>

Zolkoski, S. M., & Bullock, L. M. (2012). Resilience in children and youth:a review.
Children and Youth Services Review, 34(12), 2295-2303.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli anneler, bu araştırma okul öncesi eğitimi alan 48-72 aylık çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları ile anne ilgi düzeyi arasındaki ilişkiyi incelenmek amacıyla yapılacaktır. Sizlerden istediğimiz anket formundaki maddelerden size uygun olanları eksiksiz olarak işaretlemenizdir. Elde edilen bilgiler bilimsel bir araştırmada kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz “gizli tutulacaktır”. Bizler için çok önemli olan görüş ve önerileriniz ile araştırmaya sağlayacağınız katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Elif ÖZTÜRK

Gazi Üniversitesi

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı

1. Çocuğunuzun Cinsiyeti: () Kız () Erkek
2. Çocuğunuzun Yaşı: () 48-60 ay () 61-72 ay
3. Ailedeki çocuk sayısı: () 1 () 2 () 3 () 4 () Diğer....
4. Çocuk Ailenin Kaçınıcı çocuğu: () Birinci çocuk () İkinci çocuk () Üçüncü çocuk
() Dördüncü çocuk ()Diğer....
5. Annenin Yaşı: (Lütfen yazınız)
6. Babanın Yaşı:(Lütfen yazınız)
7. Annenin eğitim durumu: () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()
Diğer (Lütfen yazınız).....
8. Babanın eğitim durumu: () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()
Diğer (Lütfen yazınız).....

9. Annenin Çalışma Durumu: () Çalışıyor ()Çalışmıyor

10. Anne çocuk birlikte geçirilen günlük zaman (oyun, kitap okuma, etkinlik yapma vb.)
süresi.....

Ek 2.Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Kullanım izni

Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçek
izin

30 Mayıs Cmt 21:32

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Eğitimi görmekteyim. Eğitimimi Yrd. Doç. Dr. Mümin Tufan danışmanlığında yürütmekteyim. "Okul Öncesi Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ile Anne İlgisi Düzeyi Arasında İlişki İncelemesi" adlı tez çalışmamda Mayr ve Ulich'in geliştirdiği sizin de ülkemizde geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yaptığınız "Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği(PERİK)" ni tezimde kullanmak istiyorum. Vaktinizi aldığım için özür diler ilginiz için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla

Elif Öztürk

Sayın Elif ÖZTÜRK

"Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)" isimli ölçme aracını,
"Okul Öncesi Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ile Anne İlgisi Düzeyi Arasında İlişki İncelemesi"
konulu çalışmanızda kullanmanız, tarafımdan ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla uygun bulunmuştur. Adı geçen ölçekler sadece belirtilen çalışma amaçlı kullanılabilir ve başkalarına verilemez.

Gazi Üniversitesi

Kaynak:

Özbey, S. (2019). Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinin (PERİK) geçerlik güvenirlik çalışması. OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10(17), 756- 786. DOI: 10.26466/opus.518062

"Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)" isimli ölçme aracını,
"Okul Öncesi Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ile Anne İlgisi Düzeyi Arasında İlişki İncelemesi"
konulu çalışmamda yukarıdaki kaynak gösterilerek kullanacak, bu çalışmam dışında başka bir araştırmada izin alınmadan kullanılmayacak ve tarafımdan elektronik ortamda veya baskıyla başkalarına verilmeyecek veya paylaşılmayacaktır. Ayrıca ölçekte yer alan maddeler çalışmamda açık olarak sunulmayacaktır.

Ek 3.Çocuğa Yönelik Anne İlgisi Ölçeği Kullanım İzni

Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği için İzin Talebi

Gelen Kutusu x

28 Mayıs Per 16:46

☆ ↶ ⋮

Ben Elif Öztürk. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Eğitimi görmekteyim. Eğitimimi Yrd. Doç. Dr. Mümin Tufan danışmanlığında “Okul Öncesi Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık ile Anne İlgisi Düzeyi Arasında İlişki İncelemesi” adlı tez çalışmamda eğer izniniz olursa “Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği”ni tezimde kullanmak istiyorum. Vaktinizi aldığım için özür diler ilginiz için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla.

Alıcı: ben

29 May 2020 14:22

☆ ↶ ⋮

Elif Hocam,

“Çocuğa Yönelik Anne-Baba İlgisi Ölçeği”mizi tezinizde kullanabilirsiniz. Ölçek ekte yer almaktadır. İyi çalışmalar dileriz...

Dr. Öğr. Üyesi Elif Öztürk
DEÜ. Buca Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitim Programları ve Öğretim ABD
Buca/İZMİR

Ek 4. Gazi Üniversitesi Etik Kurul İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.02.2021-E.22652

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-22652
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 25.12.2020 tarihli ve 80287700-399- 138976 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Elif ÖZTÜRK'ün, Dr.Öğr.Üyesi Mürmin TUFAN'ın** danışmanlığında yürüttüğü **"Okul Öncesi Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlıkları ile Anne İlgisi Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **12.01.2021** tarih ve **01** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Araştırma Kod No: 2021-128

1 _____
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste

Ek 5. Çankırı İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzin Belgesi

T.C.
ÇANKIRI VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-57270673-605.01-22184086
Konu : Uygulama İzin Yazısı (Elif
ÖZTÜRK)

11.03.2021

DAĞITIM YERLERİNE

Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Elif ÖZTÜRK'ün, Dr.Öğr.Üyesi Mümin TUFAN'ın danışmanlığında yürütmekte olduğu "Okul Öncesi Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlıkları İle Anne İlgisi Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez konusuyla ilgili anket çalışması müdürlüğümüz araştırma çalışmaları inceleme komisyonu tarafından incelenmiş ve çalışmanın il genelinde bulunan bağımsız anaokulları, anasınıfları, ilkokullar ve Şehit Erdem Öztürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde görev yapan öğretmenlere ve bu okulların velilerine okul idaresinin uygun gördüğü şekilde uygulaması hususundaki Makam Oluru yazımız ekinde sunulmuş olup;

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:

- 1.Makam Oluru
- 2.Anket Çalışması ve Ekleri
- 3.Komisyon İnceleme Raporu

Dağıtım:

- 1.11 İlçe MEM
(Okulöncesi Eğitim Kurumları
İlkokul Müdürlükleri)
- 2.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..